

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Diplomová práce

**Demografická analýza Olomouckého kraje a jeho
očekávaný vývoj**

Bc. Marek Rusnák

© 2014 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra statistiky

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Rusnák Marek

Veřejná správa a regionální rozvoj nav.- Šumperk

Název práce

Demografická analýza Olomouckého kraje a jeho očekávaný vývoj

Anglický název

Demographic analysis of Olomoucký Region and its expected development

Cíle práce

Cílem práce je statistická analýza dosavadního vývoje vybraných demografických ukazatelů v Olomouckém kraji za období jedné generace s ohledem na celorepublikové trendy. Práce bude klást důraz na hledání příčin změn ve struktuře obyvatelstva a v ukazatelích celkového přírůstku. Součástí řešení budou statistické predikce. Relevantní data budou získána z databáze ČSÚ.

Metodika

Získaná databáze bude analyzována statistickými metodami z oblasti časových řad a indexní analýzy.

Harmonogram zpracování

Studium dostupné literatury a odborných textů: 03/2013-09/2013

Předložení literární rešerše : 10/2013

Sběr dat a jejich analýza : 08/2013-01/2014

Předložení konečné podoby textu diplomové práce: 02/2014

Rozsah textové části

60-80 stran

Klíčová slova

demografie, populační vývoj, struktura obyvatelstva, index stáří, demografická statika, demografická dynamika, migrace, trendy, projekce, Olomoucký kraj

Doporučené zdroje informací

HINDLS, R., HRONOVÁ, S., SEGER, J., FISCHER, J.: Statistika pro ekonomy. Praha: Professional Publishing, 2007. ISBN 978-80-86946-43-6.

KALIBOVÁ, K.: Úvod do demografie. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2001. ISBN 978-80-246-0222-9.

KALIBOVÁ, K., PAVLÍK, Z., VODÁKOVÁ, A.: Demografie (nejen) pro demografy. Praha: SLON, 2009. ISBN 978-80-7419-012-4.

KEBS, V. a kol.: Sociální politika. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-276-1.

KOSCHIN, F.: Kapitoly z ekonomické demografie. Praha: Oeconomica, 2005. ISBN 978-80-245-0959-8.

KOSCHIN, F.: Demografie poprvé. VŠE v Praze: Oeconomica, 2005. ISBN 80-245-0859-1.

Další literatura bude doporučena v průběhu zpracování diplomového úkolu.

Vedoucí práce

Prášilová Marie, doc. Ing., CSc.

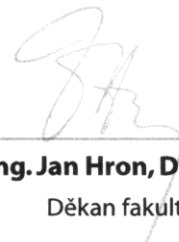
Termín odevzdání

březen 2014

doc. RNDr. Bohumil Kába, CSc.

Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr. h. c.

Děkan fakulty

V Praze dne 29.10.2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Demografická analýza Olomouckého kraje a jeho očekávaný vývoj" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. 11. 2014

A handwritten signature in black ink, written over a horizontal line. The signature is stylized and appears to be a cursive name.

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval paní doc. Ing. Marii Prášilové, CSc. za cenné připomínky, odborné rady a vedení mé diplomové práce.

Demografická analýza Olomouckého kraje a jeho očekávaný vývoj

The Demographic Analysis of the Olomouc Region and its Expected Development

Souhrn

Tato diplomová práce se zabývá statistickou analýzou dosavadního vývoje a trendů vybraných demografických ukazatelů v Olomouckém kraji v posledních letech a porovnává je s vývoji a trendy stejných demografických ukazatelů v rámci celé České republiky. Hledá mezi těmito dvěma regiony rozdíly a odlišnosti a také příčiny těchto rozdílů a odlišností a snaží se rovněž vytvořit určité predikce demografického vývoje do let budoucích. V práci jsou podrobně rozebrány hodnoty vybraných demografických ukazatelů ve sledovaném období, vztahujících se k tématům jako je struktura populace, úmrtnost, porodnost a potratovost, sňatečnost a rozvodovost či migrace. Vše je názorně promítnuto do tabulek a grafů. Vývoj jednotlivých ukazatelů je srovnáván mezi Českou republikou a Olomouckým krajem, ale i mezi jednotlivými okresy Olomouckého kraje. Hlavním zdrojem dat pro demografickou analýzu byl Český statistický úřad.

Summary

This thesis is focused on the statistical analysis of the development and trends of specific demographic indicators in the Olomouc region in the past years and compares these statistics with the development and trends of the same demographic indicators of other regions in the Czech Republic. The thesis focuses on the differences between the regions and searches for the causes of these differences. The thesis also focuses on the prediction of the demographic development in the future years. The thesis analyzes in detail the value of the selected demographic indicators, which are related to the topics such as population structure, death rate, birthrate and abortions, marriage and divorce and migration. All the statistics are clearly reflected in tables and graphs. The development of the indicators is not only compared between the Czech Republic and the Olomouc Region, but also between the individual counties of the Olomouc Region. The main source of the data used in this thesis was from the Czech Statistical Office.

Klíčová slova: Demografie, populační vývoj, struktura obyvatelstva, index stáří, demografická statika, demografická dynamika, migrace, trendy, projekce, Olomoucký kraj

Keywords: Demography, population development, population structure, age index, demographic statistics, demographic dynamics, migration, trends, projections, the Olomouc Region

Obsah

1	ÚVOD	9
2	CÍL A METODIKA PRÁCE	10
2.1	Přípravná fáze	10
2.1.1	Cíl	10
2.1.2	Zdroje dat	10
2.2	Realizační fáze	10
2.2.1	Sběr dat	11
2.2.2	Zpracování dat	11
2.2.3	Zhodnocení dat	11
3	TEORETICKÁ VÝCHODISKA	12
3.1	Pojem demografie	12
3.2	Prameny a zdroje demografických dat	13
3.3	Demografická data	15
3.3.1	Údaje o stavu (statické)	15
3.3.2	Údaje o pohybu (dynamické)	16
3.4	Demografické ukazatele	16
3.4.1	Obecné míry	17
3.4.2	Specifické míry	18
3.4.3	Demografická statika	19
3.4.3.1	Struktura populace (pohlaví a věk)	19
3.4.4	Demografická dynamika	24
3.4.4.1	Úmrtnost	24
3.4.4.2	Plodnost, porodnost a potratovost	26
3.4.4.3	Sňatečnost a rozvodovost	29
3.4.4.4	Migrace	30

4	CHARAKTERISTIKA OLOMOUCKÉHO KRAJE	32
4.1	Pojem region	32
4.2	Olomoucký kraj	32
4.2.1	Historie	32
4.2.2	Geografie	33
4.2.3	Ekonomika	33
4.2.4	Demografie	35
5	DEMOGRAFICKÁ ANALÝZA OLOMOUCKÉHO KRAJE	36
5.1	Struktura populace	36
5.1.1	Počet obyvatel	36
5.1.1.1	Olomoucký kraj	36
5.1.1.2	Okresy Olomouckého kraje	37
5.1.2	Pohlaví	38
5.1.2.1	Olomoucký kraj	38
5.1.2.2	Okresy Olomouckého kraje	40
5.1.3	Věk	41
5.1.3.1	Olomoucký kraj	41
5.1.3.2	Okresy Olomouckého kraje	47
5.1.4	Závěr	50
5.2	Úmrtnost	51
5.2.1	Hrubá a specifická míra úmrtnosti	51
5.2.1.1	Olomoucký kraj	51
5.2.1.2	Okresy Olomouckého kraje	52
5.2.2	Střední délka života	53
5.2.2.1	Olomoucký kraj	53
5.2.2.2	Okresy Olomouckého kraje	54

5.2.3	Kojenecká a novorozenecká úmrtnost	55
5.2.4	Prvotní příčiny smrti	56
5.2.5	Závěr	57
5.3	Porodnost a potratovost	57
5.3.1	Počet narození a přirozený přírůstek	57
5.3.1.1	Olomoucký kraj	57
5.3.1.2	Okresy Olomouckého kraje	59
5.3.2	Hrubá míra porodnosti	60
5.3.2.1	Olomoucký kraj	60
5.3.2.2	Okresy Olomouckého kraje	61
5.3.3	Hrubá míra potratovosti a index potratovosti	62
5.3.3.1	Olomoucký kraj	62
5.3.3.2	Okresy Olomouckého kraje	63
5.3.4	Závěr	64
5.4	Sňatečnost a rozvodovost	65
5.4.1	Hrubá míra sňatečnosti	65
5.4.1.1	Olomoucký kraj	65
5.4.1.2	Okresy Olomouckého kraje	66
5.4.2	Hrubá míra rozvodovosti a index rozvodovosti	67
5.4.2.1	Olomoucký kraj	67
5.4.2.2	Okresy Olomouckého kraje	68
5.4.3	Závěr	69
5.5	Migrace	69
5.5.1	Imigrace	69
5.5.1.1	Olomoucký kraj	69
5.5.1.2	Okresy Olomouckého kraje	70
5.5.2	Emigrace	70

5.5.2.1 Olomoucký kraj	70
5.5.2.2 Okresy Olomouckého kraje	71
5.5.3 Čistá migrace	72
5.5.3.1 Olomoucký kraj	72
5.5.3.2 Okresy Olomouckého kraje	73
5.5.4 Závěr	73
6 ZÁVĚR	75
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	77
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	79
SEZNAM PŘÍLOH	81
PŘÍLOHY	84

Seznam obrázků

Obr. 3.1	Velikost populace v daném období	18
Obr. 3.2	Věková pyramida	20
Obr. 3.3	Populační typy	21
Obr. 3.4	Populační typy	22
Obr. 4.1	Logo Olomouckého kraje	32
Obr. 4.2	Znak Olomouckého kraje	32
Obr. 5.1	Počet obyvatel v Olomouckém kraji v jednotlivých letech	37
Obr. 5.2	Počet obyvatel v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech	38
Obr. 5.3	Počet mužů a žen v ČR v jednotlivých letech	39
Obr. 5.4	Počet mužů a žen v Olomouckém kraji v jednotlivých letech	39
Obr. 5.5	Počet obyvatel ČR podle věkových skupin v jednotlivých letech	42
Obr. 5.6	Počet obyvatel Olomouckého kraje podle věkových skupin v jednotlivých letech	42
Obr. 5.7	1. srovnávací graf věkových pyramid ČR a Olomouckého kraje z roku 2012	45
Obr. 5.8	2. srovnávací graf věkových pyramid ČR a Olomouckého kraje z roku 2012	45
Obr. 5.9	Průměrný věk obyvatel v jednotlivých letech	46
Obr. 5.10	Průměrný věk obyvatel v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech	48
Obr. 5.11	Průměrný věk obyvatel podle pohlaví v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v roce 2012	49
Obr. 5.12	Index stáří v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v roce 2012	50
Obr. 5.13	Hrubá míra úmrtnosti v jednotlivých letech	52
Obr. 5.14	Hrubá míra úmrtnosti podle pohlaví v jednotlivých letech	52
Obr. 5.15	Hrubá míra úmrtnosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech	53
Obr. 5.16	Střední délka života mužů v jednotlivých letech	54

Obr. 5.17	Střední délka života žen v jednotlivých letech	54
Obr. 5.18	Kojenecká úmrtnost v jednotlivých letech	55
Obr. 5.19	Novorozenecká úmrtnost v jednotlivých letech	56
Obr. 5.20	Počet narození v ČR v jednotlivých letech	58
Obr. 5.21	Počet narození v Olomouckém v jednotlivých letech	58
Obr. 5.22	Přirozený přírůstek obyvatel na 1000 obyvatel středního stavu v jednotlivých letech	59
Obr. 5.23	Přirozený přírůstek obyvatel na 1000 obyvatel středního stavu v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech	60
Obr. 5.24	Hrubá míra porodnosti v jednotlivých letech	61
Obr. 5.25	Hrubá míra porodnosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech	62
Obr. 5.26	Hrubá míra potratovosti v jednotlivých letech	63
Obr. 5.27	Index potratovosti v jednotlivých letech	63
Obr. 5.28	Hrubá míra potratovosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech	64
Obr. 5.29	Index potratovosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech	64
Obr. 5.30	Hrubá míra sňatečnosti v jednotlivých letech	66
Obr. 5.31	Hrubá míra sňatečnosti v jednotlivých okresech v jednotlivých letech	66
Obr. 5.32	Hrubá míra rozvodovosti v jednotlivých letech	67
Obr. 5.33	Index rozvodovosti v jednotlivých letech	68
Obr. 5.34	Hrubá míra rozvodovosti v jednotlivých okresech v jednotlivých letech	68
Obr. 5.35	Hrubá míra imigrace v Olomouckém kraji v jednotlivých letech	69
Obr. 5.36	Hrubá míra imigrace v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech	70
Obr. 5.37	Hrubá míra emigrace v Olomouckém kraji v jednotlivých letech	71
Obr. 5.38	Hrubá míra emigrace v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech	71
Obr. 5.39	Hrubá míra čisté migrace v Olomouckém kraji v jednotlivých letech	72

Obr. 5.40	Hrubá míra čisté migrace v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech	73
-----------	--	----

Seznam tabulek

Tab. 4.1	Vybrané charakteristiky jednotlivých okresů Olomouckého kraje k 1. 1. 2012	35
Tab. 5.1	Celkový přírůstek obyvatel na 1000 obyvatel středního stavu v jednotlivých letech	36
Tab. 5.2	Celkový přírůstek obyvatel na 1000 obyvatel středního stavu v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech	38
Tab. 5.3	Ukazatel maskulinity a index maskulinity v jednotlivých letech	40
Tab. 5.4	Ukazatel maskulinity a index maskulinity v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech	41
Tab. 5.5	Relativní počet obyvatel v ČR podle věkových skupin v jednotlivých letech	43
Tab. 5.6	Relativní počet obyvatel v Olomouckém kraji podle věkových skupin v jednotlivých letech	43
Tab. 5.7	Počet obyvatel v Olomouckém kraji podle pohlaví věkových skupin v jednotlivých letech	44
Tab. 5.8	Průměrný věk obyvatel podle pohlaví v roce 2012	47
Tab. 5.9	Index stáří v jednotlivých letech	47
Tab. 5.10	Index stáří podle pohlaví v roce 2012	47
Tab. 5.11	Relativní počet obyvatel podle věkových skupin v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v roce 2012	48
Tab. 5.12	Střední délka života podle pohlaví v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v roce 2012	55
Tab. 5.13	Relativní podíl jednotlivých prvotních příčin smrti v roce 2012	57
Tab. 5.14	Počet narození v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech	60

1 Úvod

V současnosti všechny vyspělé země světa postihuje tzv. demografické stárnutí obyvatelstva, které se stává jednou z nejzávažnějších a nejdiskutovanějších společenských otázek. Tento nepříznivý demografický vývoj je zapříčiněn zejména klesající porodností a rostoucím průměrným věkem dožití obyvatel těchto regionů. Důsledky zvyšování počtu i podílu osob v seniorském věku se dotýkají všech sfér sociálního a ekonomického vývoje. Vzhledem k vysokému významu této problematiky bylo zvoleno téma této diplomové práce, kterým je demografická analýza Olomouckého kraje. Cílem této diplomové práce je zjistit dosavadní vývoj a trendy vybraných demografických ukazatelů v Olomouckém kraji v posledních letech a porovnat je s vývoji a trendy stejných demografických ukazatelů v rámci celé ČR. Součástí cíle je tak mezi těmito dvěma regiony hledat rozdíly a odlišnosti a také příčiny těchto rozdílů a odlišností a vytvořit rovněž určité predikce vývoje do let budoucích.

Práce sestává z několika kapitol, z nichž každá má jiný účel. První kapitola je úvodní. Ve druhé kapitole je řešena metodika demografické analýzy. Je v ní popsán metodický postup demografické analýzy, rozdělený na přípravnou a realizační fázi, kde jsou popsány cíle práce, zdroje dat a sběr, zpracování a zhodnocení těchto dat. Třetí kapitola je věnována teoretickým východiskům demografické analýzy. Informace k této kapitole jsou čerpány z odborné literatury, periodik a internetu. Jsou zde mj. objasněny patřičné výchozí pojmy jako demografie, prameny a zdroje demografických dat, demografická data či demografické ukazatele, jež jsou zde podrobně vysvětleny. Čtvrtou kapitolu tvoří charakteristika Olomouckého kraje, v níž je tento moravský region představen především z hlediska historie, geografie, ekonomie a demografie. Pátá kapitola již obsahuje samotnou demografickou analýzu Olomouckého kraje. Jsou v ní podrobně rozebrány hodnoty vybraných demografických ukazatelů vztahujících se k tématům jako struktura populace, úmrtnost, porodnost a potratovost, sňatečnost a rozvodovost a migrace. Vývoj jednotlivých ukazatelů je zde srovnáván mezi Českou republikou a Olomouckým krajem, ale i mezi jednotlivými okresy Olomouckého kraje. Nechybí zde ani zhodnocení a uvedení možných příčin zjištěných výsledků. Šestá kapitola je závěrečná. Jsou v ní shrnuty analýzou nejpodstatnější zjištěná fakta a zároveň nastíněn budoucí možný demografický vývoj. Po této kapitole ještě následují další, doplňující, kapitoly. V přílohách jsou mj. umístěny doplňující tabulky a grafy, které přímo souvisejí s demografickou analýzou Olomouckého kraje.

2 Cíl a metodika práce

Postup tvorby demografické analýzy Olomouckého kraje byl rozdělen na dvě hlavní části. První fází byla fáze přípravná, kde byl vytyčen cíl demografické analýzy a určeny zdroje dat, potřebných pro uskutečnění této analýzy. S ohledem na teoretická východiska demografické analýzy byly taktéž stanoveny zkoumané demografické ukazatele. Druhou fází byla fáze realizační, která se skládala ze sběru dat, jejich následného zpracování a zhodnocení zjištěných výsledků.

2.1 Přípravná fáze

Přípravná fáze se skládala z určení cíle demografické analýzy a z vymezení zdrojů dat, potřebných k realizaci této analýzy. Rovněž byl stanoven postup s jednotlivými kroky, potřebnými pro její provedení.

2.1.1 Cíl

Cílem demografické analýzy Olomouckého kraje bylo zjistit dosavadní vývoj a trendy vybraných demografických ukazatelů v Olomouckém kraji v posledních letech, porovnat je s těmi celorepublikovými, hledat mezi nimi rozdíly a odlišnosti a také příčiny těchto rozdílů a odlišností a vytvořit určité predikce do let budoucích. Taktéž bylo cílem porovnat z demografického hlediska i jednotlivé okresy Olomouckého kraje.

2.1.2 Zdroje dat

Zdroji dat pro teoretická východiska byly odborné publikace, zabývající se demografií či statistikou. Hlavním zdrojem dat pro demografickou analýzu byl Český statistický úřad (ČSÚ), jenž provádí státní statistická zjišťování, která potom zpřístupňuje veřejnosti, a Statistická ročenka Olomouckého kraje 2013, která vychází z údajů ČSÚ. Dalšími zdroji, vyloženě jen doplňujícího charakteru, pak byla statistická data Evropské unie (Eurostat) a demografické ročenky Organizace spojených národů (OSN).

2.2 Realizační fáze

Realizační fáze se skládala ze sběru dat, jejich následného zpracování a zhodnocení zjištěných výsledků.

2.2.1 Sběr dat

Z výše uvedených zdrojů dat byla získávána taková data, jež byla potřebná pro srovnávání úrovně vybraných demografických ukazatelů v jednotlivých letech mezi Olomouckým krajem a ČR, potažmo mezi jednotlivými okresy Olomouckého kraje. Tedy taková data, z nichž bylo možné vytvořit časové řady a provést indexní analýzu. Data v absolutních četnostech byla ukládána do tabulek vytvořených pomocí programu Microsoft Excel, v němž byla také posléze podle potřeby zpracovávána a mj. přepočítána do relativních četností (z důvodu možnosti objektivního srovnávání). Získaná data byla z důvodu časového i věcného souladu sbírána po rok 2012, neboť data z tohoto roku se vyskytovala takřka ve všech použitých zdrojích.

2.2.2 Zpracování dat

Po sesbírání potřebných dat týkajících se zejména struktury populace, úmrtnosti, porodnosti, potratovosti, sňatečnosti, rozvodovosti a migrace ČR, Olomouckého kraje a jeho okresů byla tato data upravena tak, jak je popsáno výše a uspořádána takovým způsobem, aby bylo možné vytvořit patřičné tabulky a grafy vztahujících se k jednotlivým demografickým ukazatelům. Následně byly tyto tabulky a grafy (všechny vlastního zpracování) a z nich zjištěné skutečnosti popsány a porovnány mezi Olomouckým krajem a ČR a mezi jednotlivými okresy Olomouckého kraje. Věkové skupiny obyvatelstva v demografické analýze byly rozděleny na tři skupiny, vycházejících nikoliv ze schopnosti reprodukce, nýbrž ze vztahu k momentu ekonomické aktivity (produktivity), neboť takto byly uváděny ve zdrojích.

2.2.3 Zhodnocení dat

Po popisu a srovnávání dat, získaných zpracováním sesbíraných dat následovalo zhodnocení dat, respektive skutečností z nich zjištěných. Demografická analýza Olomouckého kraje byla rozdělena do pěti částí zabývajících se jednotlivými problémy: strukturou populace, úmrtností, porodností a potratovostí, sňatečností a rozvodovostí a migrací. Na konci každé z těchto kapitol bylo provedeno zhodnocení nejpodstatnějších zjištěných výsledků každé jednotlivé kapitoly a byly též nastíněny možné příčiny a důsledky těchto objevených skutečností. V několika případech byly rovněž uvedeny návrhy a stanovena opatření, která by mohla řešit daný problém.

3 Teoretická východiska

3.1 Pojem demografie

Demografie je vědní obor, který se zabývá studiem reprodukce lidských populací a podmíněnostmi tohoto procesu. [2; 3; 4; 5; 12]

Za demografickou vědu je považováno podle vícejazyčného demografického slovníku OSN studium lidských populací, jenž se zaměřuje v první řadě na jejich velikost, strukturu a vývoj. Objektem demografického studia je tedy lidská populace (tj. obyvatelstvo určitého území anebo skupina osob, v jejímž rámci dochází k reprodukci – např. romská populace není vymezena hranicemi). Předmětem demografického studia je pak demografická neboli populační reprodukce, která je chápána jako neustálá obnova lidských populací v důsledku procesu rození a vymírání lidí. Tento proces je také nazýván jako přirozená měna či přirozený pohyb obyvatelstva. [2; 3; 4; 11; 12]

Oproti tomu tzv. populační vývoj je obsahově širší termín, neboť v sobě zahrnuje i prostorovou mobilitu obyvatelstva, která se rovněž nazývá měnou mechanickou neboli migrací. [3; 8]

S demografickou reprodukcí jsou spojeny tzv. demografické události neboli jevy. Jsou to např. narození, úmrtí, potrat, sňatek, rozvod, ovdovění, nemoc apod. Demografie studuje jejich krátkodobá kolísání i dlouhodobé trendy. Tyto demografické jevy nejsou izolované od ostatních procesů. [3; 8]

Demografii lze vymežit dvojím způsobem: [3; 12]

1. jako elementární obor, poznávající zákonitosti a obecné pravidelnosti demografické reprodukce,
2. jako komplexnější obor, zahrnující nejen proces demografické reprodukce, ale i jeho důsledky.

Demografie se v systému věd nachází na rozhraní oborů přírodovědných a společenských. Spolupracuje s lékařskými a biologickými vědami, ekonomikou, sociologií či geografii a dělí se dále na subdisciplíny jako je např.: demografická metodologie, teoretická

demografie, historická demografie, paleodemografie či regionální demografie. [2; 3; 5; 6; 11; 12]

V současné době se v demografickém studiu řeší rovněž problematika rodiny, manželství a domácností, z čehož je patrná spolupráce s ekonomikou a sociologií. Demografie řeší i vztahy ovlivňující reprodukci (např. sňatky a rozvody). Je to tedy věda, která se zabývá studiem demo-sociálních systémů. [2; 3; 4; 5; 6; 11]

3.2 Prameny a zdroje demografických dat

Mezinárodní statistický institut doporučil v roce 1872 zásady jednotného sběru populační statistiky, které byly přijaty Organizací spojených národů. OSN společně s Mezinárodní unií pro vědecké studium populace organizuje od roku 1927 konference věnované demografii, kde se řeší otázky a trendy, týkající se populace. Součástí OSN je také Světová zdravotnická organizace, která vydává roční svazky obsahující úmrtí a příčiny úmrtí. Otázkami populačního vývoje evropských zemí se zabývá i Rada Evropy. Kromě těchto mezinárodních organizací a institucí převážná většina zemí světa zkoumá své demografické procesy samostatně. [3; 10; 12]

Za prameny demografických dat se považují v zásadě všechny prameny běžné demografické statistiky. Ty poskytují údaje pro analýzu procesu demografické reprodukce včetně hodnocení demografických změn, dlouhodobých trendů či krátkodobých kolísání v souvislosti se změnami v sociální, ekonomické a politické oblasti. Prameny lze zhruba rozlišit na dvě kategorie: prameny údajů a prameny verbálních informací – tedy na ročenky a časopisy. [3; 4; 6]

Demografická ročenka OSN (*Demographic Yearbook*) uvádí každoročně od roku 1948 údaje o jednotlivých zemích světa. Z důvodu velkého množství zemí bohužel nezachází do velkých podrobností. Oproti tomu Eurostat (v podstatě statistický úřad Evropské unie) podrobné údaje uvádí a to jak v tištěné, tak i v elektronické podobě. Samozřejmě se jedná pouze o členské země EU. [4; 12]

U nás velmi podrobné údaje již od roku 1919 každoročně vydává statistický úřad (dnes ČSÚ – Český statistický úřad), který rovněž nabízí data v elektronické podobě. [4; 10]

K nejdůležitějším a nejstarším periodikům patří od roku 1935 vycházející americký bibliografický časopis *Population Index*, který čtyřikrát ročně shrnuje vše, co

s demografickou tematikou ve světě vyšlo. K dalším déle vycházejícím periodikům patří od roku 1946 vydávaná francouzská *Population*, od roku 1947 anglické *Population studies* a od roku 1964 i americká *Demography*. [3; 4; 12]

V ČR vychází čtvrtletník *Demografie (revue pro výzkum populačního vývoje)*, který od roku 1958 vydává tuzemský statistický úřad, jenž několikrát změnil název (dnes ČSÚ). Zajímavé jsou v našem prostředí i časopisy našich sousedních zemí – německý *Zeitschrift für Bevölkerungswissenschaft* (od r. 1975) a polská *Studia demograficzne* (od r. 1963). V menším rozsahu a nepravidelně se u nás můžeme s demografickou problematikou setkat ještě v měsíčních *Statistické přehledy* a *Statistika*, na jejichž vydávání má podíl rovněž ČSÚ. [4; 12]

Demografická reprodukce neprobíhá v životních cyklech izolovaných osob, nýbrž v rodinných cyklech manželských párů, které ovlivňují ekonomické cykly. Základní technikou statistických šetření je pozorování, dalšími používanými technikami jsou rozhovor, výzkum prováděná dotazníkem a zpracovávání literárních pramenů. V praxi našeho státu se často používá pět typů statistického popisu, které se tak stávají prameny demografických dat: sčítání lidu, běžná evidence přirozené měny, běžná evidence migrací, populační (popřípadě zdravotnický a pracovní) registr a zvláštní šetření (mikrocensy) – většinou výběrová. [12]

Registrační neboli evidenční metody jsou definovány jako souvislé a neustálé zaznamenávání vybraných demografických událostí. Rozhodující část evidence přirozené měny je zajišťována matričními odděleními při městských a obecních úřadech. Běžná evidence migrace vychází z povinnosti přihlášení se k trvalému pobytu na území ČR. Poskytuje informace o změnách v rozmístění obyvatelstva v závislosti na ostatních sociálních a ekonomických jevech. Migrace je v ČR definována jako změna trvalého pobytu za hranice určité administrativní jednotky, zpravidla obce. [3; 10; 12]

Podstatou populačního registru je průběžné doplňování základních demografických informací o obyvatelích daného státu. Populační registry obvykle vycházejí z dat ze sčítání lidu a sledované znaky jsou aktualizovány. [3; 10; 12]

Zvláštní šetření (neboli výběrová šetření či mikrocensy) soustřeďují pozornost na získávání účelově zvolených poznatků o demografickém chování obyvatelstva v nepravidelných a účelově vybíraných časových momentech. Zjednodušeně řečeno – jde o

census, který probíhá ve všech oblastech v daleko menším rozsahu za dobrovolné účasti dotazovaných. [1; 3; 10; 12]

Již v historických zápisech starověkých říší jsou uvedeny svědectví o sčítání lidu. Sčítání lidu tak patří k nejstarším statistickým akcím. O moderním sčítání lidu však hovoříme až v první polovině 19. století. Novodobý populační census je definován OSN (1967) jako „úplný proces sběru, třídění, ověřování, analyzování a zveřejnění demografických, sociálních a ekonomických dat, zachycujících v daném čase všechny osoby ve státě nebo přesně vymezené části státu“. [12, str. 28] Hlavním přínosem tohoto typu statistického popisu je, že všechny údaje jsou zjištěny na území celého státu, metodicky jednotně a ke stejnému časovému okamžiku. [2; 3; 4; 10; 12]

3.3 Demografická data

Spojení demografie a statistiky je velmi úzké. Statistická data jsou tedy pro demografii klíčová. Demografické údaje, které se vztahují k jednotlivým složkám procesu demografické reprodukce, jsou v zásadě dvojího typu. Údaje o stavu a údaje o pohybu. Stavem se rozumí velikost populace k určitému časovému okamžiku. Pohybem zase zajímavé události, které v populaci nastanou během určitého časového intervalu, zpravidla jednoho roku. Ke slovu „pohyb“ se jako synonymum používá slovo „měna“. [1; 3; 12]

3.3.1 Údaje o stavu (statické)

Tato data lze získat dvěma způsoby. Buď „soutpisem obyvatelstva“ nebo „sčítáním lidu“. Principiálně jde o totéž, avšak rozdíl je v kvalitě. Při soupisu obyvatelstva se zjišťuje pouze několik základních údajů – např. věk, pohlaví a povolání (př. zjišťování stavu obyvatelstva po 2. světové válce). Oproti tomu je sčítání lidu rozsáhlá akce, kdy je cílem získat informace u mnohem více osobních charakteristik a provést šetření co nejpřesněji. V prvotním nadšení ze sčítání lidu, když se získaná data začala ukládat na počítačová média, se zdálo, že již nebude nutné provádět další sčítání, ale jen soustavně aktualizovat staré údaje. Opak byl však pravdou. Ukázalo se totiž, že za pár let se v záznamech nashromáždí takové množství chyb, že nová sčítání lidu je nezbytné provést. Byť jen třeba jako kontrolu. V ČR má sčítání zkratku SLDB, protože kromě lidu jsou zkoumány taktéž domy a byty. Získané údaje jsou i přes stanovený cíl mít co nejpřesnější data ne zcela přesné. V demokratickém státě bez donucovacích prostředků totalitního režimu se totiž několik desítek tisíc osob sčítání vyhne. Při sčítání se zjišťuje celá řada znaků - informace o pobytu, osobní údaje jako je pohlaví, věk

a rodinný stav, údaje o domácnosti a rodině - např. pořadí manželství a počet dětí, dále občanství, národnost (podle vlastního přesvědčení jedince), jazyk, vzdělání a náboženství. Údaje ze sčítání jsou nezbytné pro rozumné řízení společnosti, proto je povinné. V naší zemi jsou data o stavu obyvatelstva shromažďována v Centrálním registru občanů (CRO), k němuž mají přístup pouze oprávnění uživatelé Ministerstva vnitra a jehož využití je přísně střeženo. [2; 4; 10]

3.3.2 Údaje o pohybu (dynamické)

Pohybem se rozumí události, které přímo souvisejí s reprodukcí obyvatelstva. Jsou to narození, úmrtí, sňatek, rozvod a přestěhování. Pro pořizování a vedení záznamů o prvních čtyřech událostech se používá termín „evidence přirozené měny“ a o páté události pak termín „evidence migrace“. Aby mohly být demografické události statisticky sledovány, musí být jednoznačně, věcně, místně a časově vymezeny. Pro časové vymezení se používá časový interval, většinou jeden kalendářní rok. Vymezení místní se určuje podle místa trvalého bydliště dané osoby, nikoliv podle místa, kde se událost udála. Věcné vymezení je nejsložitější. Každá událost má své věcné vymezení. O sjednocování definic nejvýznamnějších demografických jevů a procesů se snaží OSN. [4; 12]

3.4 Demografické ukazatele

Objekty, jež jsou předmětem zájmu demografie, jsou populace, případně určité skupiny členů populace. Základním procesem, který demografie studuje, je proces reprodukce populace, u kterého lze rozlišit tři složky: proces vymírání, proces rozmnožování a proces zmenšování a zvětšování populace stěhováním. S procesem reprodukce úzce souvisí i procesy vytváření a zániku základních (sociálních) jednotek v populaci, které produkci zajišťují – to jest rodin. Základní jevy, které s reprodukcí souvisejí, se nazývají demografické události. Do pojmosloví demografie dále patří také vlastnosti populace. [4; 6]

Vlastnosti populace jsou dány schopnostmi jejích členů, tj. schopnostmi člověka. Mezi schopnosti člověka z hlediska reprodukce patří schopnost zemřít, schopnost rozmnožovat se, schopnost vytvářet a rušit jednotky (svazky), vytvářející reprodukci, a schopnost stěhovat se. [4]

Populace se liší schopnostmi svých členů, přesněji odlišnostmi ve schopnostech svých členů. V různých populacích je různá úmrtnost (mortalita). Souvisí s tím skutečnost, že

v jednotlivých populacích je různý věk dožití nebo různé příčiny úmrtí. Při porovnávání více populací lze najít odlišnosti taktéž v plodnosti (fertilitě), s čímž souvisí např. věk rodičů v jednotlivých populacích (v jedné populaci se rodí děti častěji mladším, ve druhé naopak starším apod.). [4]

Demografické ukazatele jsou numerickými charakteristikami vlastností a procesů a měřit je lze z kvantitativní stránky. Míry, pomocí nichž lze demografické ukazatele měřit, jsou dvojí: obecné a specifické. [1; 4]

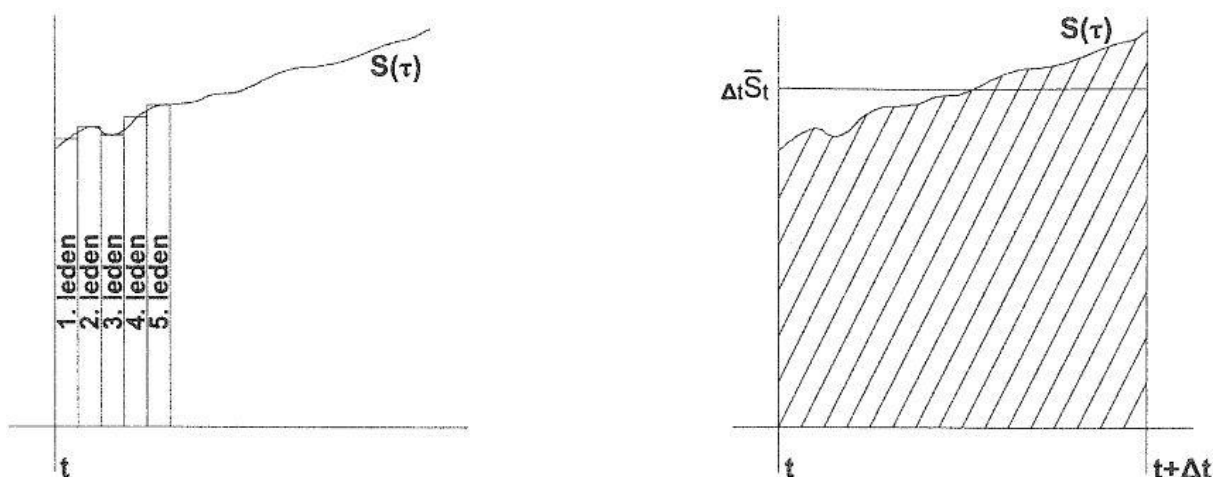
3.4.1 Obecné míry

Pro definování obecné míry i míry specifické lze použít jako příklad vlastnost úmrtnosti, neboť je to vlastnost jednoduchá z důvodu neopakovatelnosti a nevyhnutelnosti. Při porovnávání dvou různě velkých populací bude logicky ve větší populaci více zemřelých. To však neznamená, že ve větší populaci je větší úmrtnost, protože schopnost zemřít může být v obou populacích stejná. Charakteristika úmrtnosti tedy není závislá na velikosti populace. [4]

Při dělení počtu zemřelých velikostí populace, což se jeví jako jednoduché řešení ke zjištění obecné míry úmrtnosti, vzniká problém. Počet zemřelých je totiž intervalová charakteristika, kterou je nutno určovat za nějaké časové období (např. jeden kalendářní rok). Oproti tomu velikost populace je charakteristika okamžiková, která se v průběhu roku mění. Někteří členové populace neprožijí v dané populaci rok celý a nejsou tak vystaveni riziku úmrtí. Proto je nutné každého jedince započítat jen po tu dobu, po niž je vystaven riziku úmrtí. Po součtu dob za všechny jedince, kteří byli během zkoumaného období členy populace, se zjistí tzv. doba expozice. Doba expozice je úhrnná doba, po kterou jsou členové populace vystaveni nějakému riziku, v tomto případě úmrtí. Poté se obecná (též hrubá) míra úmrtnosti vypočítá podle vzorce: [4]

$$m_{\Delta t} = \frac{M_{\Delta t}}{\bar{S}_{\Delta t} \cdot \Delta t}, \text{ kde:}$$

$M_{\Delta t}$... je počet zemřelých za dané období
Δt	... je délka daného období
$\bar{S}_{\Delta t}$... je průměrná velikost populace v daném období

Obr. 3.1 – Velikost populace v daném období
 Zdroj: Koschin, F. *Demografie poprvé*. 2005, str. 26

Takto lze vypočítat obecnou míru úmrtnosti pro jednoletý časový interval. Doba expozice se vzhledem k náročnosti sběru dat k jejímu přesnému zjištění nezjišťuje, nýbrž se odhaduje. Odhaduje se průměrná velikost populace. V demografii se pro průměrnou velikost populace používá termínu střední stav. Odhaduje se dvojitým způsobem. Buď se vypočte prostý průměr z počátečního a koncového stavu, tedy k 1. lednu a 31. prosinci daného roku, anebo se za střední stav určí velikost populace uprostřed sledovaného intervalu. [4]

Obecná míra úmrtnosti není charakteristikou úmrtnosti jako vlastnosti, ale je charakteristikou vymírání populace – úmrtnosti jako procesu. [4]

Obecné i specifické míry se zpravidla uvádějí v promile. [4]

3.4.2 Specifické míry

Za předpokladu, že úmrtnost není konstantní, ale že se mění s věkem, lze pro každou věkovou skupinu zkonstruovat specifickou míru stejným způsobem, jako pro celou populaci. Jediný rozdíl je v tom, že se berou v úvahu jen zemřelí v dané věkové skupině a střední stav ve stejné věkové skupině. Příkladem může být specifická míra úmrtnosti 20 až 24letých, což je interval $\langle 20;25 \rangle$. [4]

Specifické míry se rovněž zpravidla počítají za jeden kalendářní rok. Protože se liší nejen podle věku, ale i podle pohlaví, počítají se pro každé pohlaví zvlášť – takové míry se potom nazývají věkově a pohlavně specifické. Specifické míry se dají také počítat podle jiných charakteristik, např. podle vzdělání nebo podle zaměstnání – takové míry se však nazývají diferenční, nikoliv specifické. [4]

Existuje celá řada dalších charakteristik, avšak jejich konstrukce už není univerzální, nýbrž speciální pro jednotlivé demografické ukazatele. [4]

3.4.3 Demografická statika

3.4.3.1 Struktura populace (pohlaví a věk)

Demografická statika zkoumá okamžikový stav populace, to znamená její strukturu. Struktury obyvatelstva podle pohlaví a věku patří mezi základní demografické struktury obyvatelstva. Pokud je zkoumána struktura obyvatelstva podle pohlaví, využívá se tzv. ukazatel maskulinity, který vyjadřuje podíl mužů na celé populaci. Vyjadřuje se nejčastěji v procentech. Poměr počtu mužů a žen v dané populaci se zase vyjadřuje tzv. indexem maskulinity a bývá uváděn v promilích (tedy kolik mužů připadá na 1000 žen) – např. 949 ‰ znamená 949 mužů na 1000 žen. Následují vzorce: [3; 4; 11; 12]

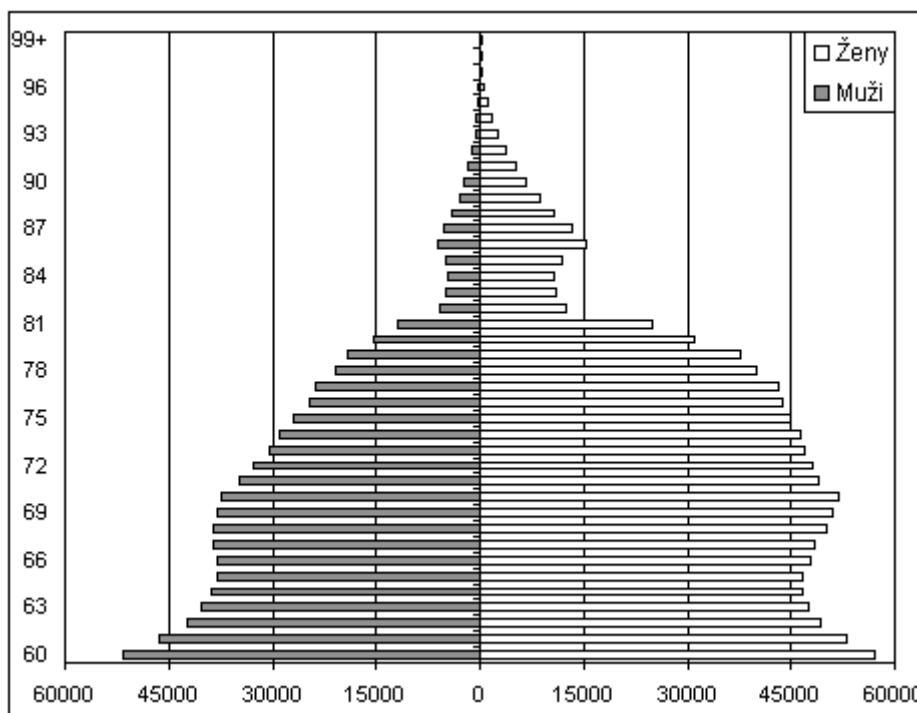
- index maskulinity: $ima = \frac{P^m}{P^z} \cdot 1000$
- ukazatel maskulinity: $\frac{P^m}{P} \cdot 100$

Obdobně se zaměřením na velikost ženské populace lze sestavit taktéž ukazatel feminity a index feminity. Jsou to převrácené relace. [4; 8; 12]

Úmrtnost mužů je jiná než úmrtnost žen, z čehož vyplývá, že se poměr mužů a žen v populaci v průběhu života s věkem mění. K věku pohlavní rovnováhy, kdy je mužů a žen přibližně stejně, dochází okolo 45. roku života. Před touto hranicí a po této hranici je poměr nerovnoměrný. V pozdním věku je obecně počet žen vyšší než počet mužů. Okolo 80. roku života připadá jeden muž zhruba na dvě ženy. Existují však i země, kde je tomu vzhledem k nepříznivým podmínkám pro život obráceně – např. Indie. Dalším důvodem může pracovní migrace, která taktéž ovlivňuje vyšší zastoupení mužů a žen v dané populaci – např. Spojené arabské emiráty. To jsou ale výjimky. U kojenců je převaha počtu chlapců nad počtem děvčat daná. Již J. Grauntem byla dokázána biologická zákonitost rození většího počtu chlapců. Při výpočtu indexu maskulinity (živě) narozených se používá tzv. sekundární index maskulinity. [3; 4; 10; 12]

Od tohoto indexu se liší tzv. primární index maskulinity, který je zjišťován na základě maskulinity všech počatých plodů, nikoliv narozených dětí celkem nebo živě. [12]

Při demografickém výzkumu zaměřeném na věkovou strukturu populace se často používá tzv. věková pyramida. Je to grafické uspořádání věkové struktury. Jde o dvojitý histogram, složený ze dvou částí. Na jedné straně (většinou vlevo) je zobrazen histogram pro muže a druhé straně (většinou vpravo) histogram pro ženy. Pokud jsou histogramy nahrazeny polygony, potom se takový graf nazývá stromem života. Věková pyramida a strom života se často označují jako synonyma, významově je však jde odlišit. Pyramida skutečně připomíná pyramidu, protože je tvořena jednotlivými stupni, zatímco strom je tvořen lomenou (teoreticky hladkou) čarou. Je to jen formální rozlišení, neboť oba typy poskytují stejnou informaci. Oba grafy mají také prohozené osy. Věk jako nezávislá proměnná se vynáší na svislou osu a počet osob v příslušné kategorii jako závisle proměnná na osu vodorovnou. Hodnoty se mohou uvádět absolutní i relativní – graf vypadá v obou verzích stejně. [1; 3; 4; 12]

Obr. 3.2 – Věková pyramida

Zdroj: Koschin, F. *Demografie poprvé*. 2005, str. 95; Šotkovský, I. *Úvod do studia demografie*. 1996, str. 45

Věkové složení obyvatelstva se může zkoumat podle různých věkových skupin. Mezi takové skupiny patří: jednoleté, pětileté, desetileté, patnáctileté, podle ekonomické aktivity, podle efektivity reprodukčního procesu, podle vymezení starého obyvatelstva, apod. [8; 12]

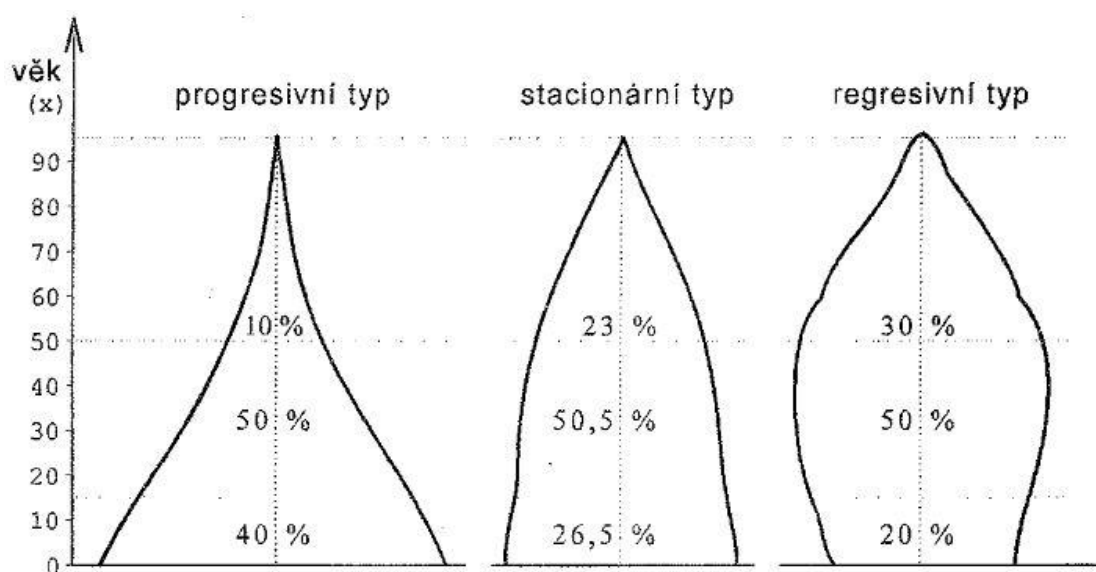
Obyvatelstvo se podle schopnosti reprodukce a vzhledem k účelným výzkumným možnostem rozděluje od roku 1900 podle švédského demografa Axela Gustafa Sundbärga do tří základních věkových skupin: [3; 4; 12]

- **předreprodukční** neboli dětskou (0-14 let) = I. biologická generace,
- **reprodukční** neboli rodičovskou (15-49 let) – v každé populaci okolo 50 % populace = II. biologická generace,
- **po(st)reprodukční** neboli prarodičovskou (50 a více let) = III. biologická generace.

Od těchto tří základních věkových skupin se odvíjí tzv. populační typy, které se dělí podle poměru zastoupení těchto tří jednotlivých věkových skupin na tři typy: [3; 4; 12]

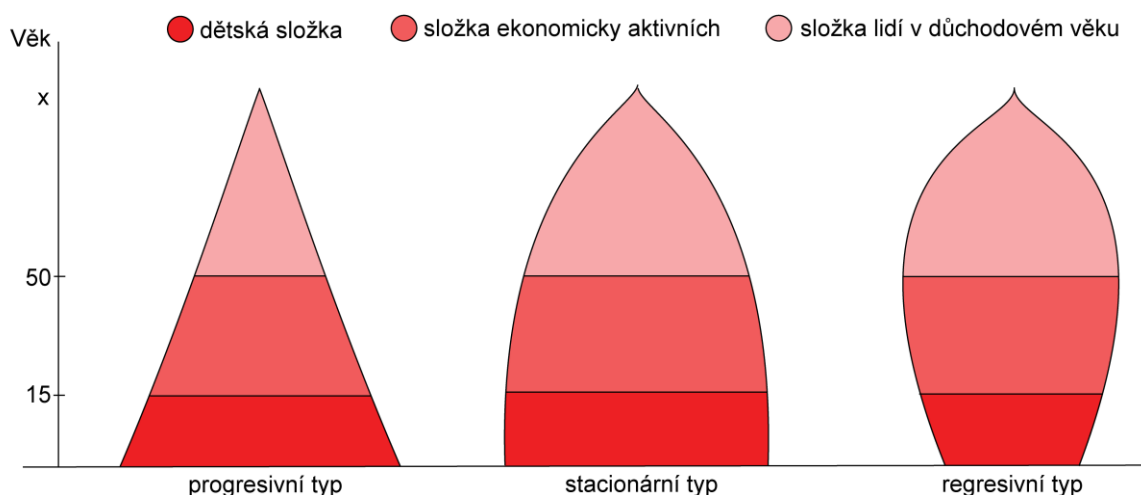
- **progresivní** – dětská složka převažuje nad složkou prarodičovskou; tento typ je obvyklý v rozvojových zemích, v ČR pak např. u romské populace,
- **stacionární** – dětská i prarodičovská složka jsou téměř vyrovnány; tento typ měla např. populace 70. let 20. století v Československu,
- **regresivní** – prarodičovská složka převažuje nad dětskou; pokud se nebere v potaz migrace, dochází ke snižování počtu obyvatel; tento typ dnes převažuje v zemích západní a severní Evropy i v ČR.

Tvary věkových pyramid u těchto tří typů populací vypadají následovně:

Obr. 3.3 – Populační typy

Zdroj: Šotkovský, I. *Úvod do studia demografie*. 1996, str. 46

Obr. 3.4 – Populační typy

Zdroj: Koschin, F. *Demografie poprvé*. 2005, str. 95; Kalibová, K. *Úvod do demografie*. 2002, str. 18

Obyvatelstvo na území ČR bylo do počátku 20. stol. progresivním typem, od dvacátých let do šedesátých let 20. stol. bylo typem stacionárním a od té doby do dneška je typem regresivním. Jako mezníky mezi těmito třemi typy se označují roky 1921 a 1970. Zajímavostí je fakt, že po celou dobu 2. světové války či po roce 1948 počet narozených u nás stoupal (zvýšila se plodnost). Důvodem byl nejspíš fakt, že v dobách společensky nepříznivých lidé hledali jistotu v rodině. Počet narozených v historii ovlivňovaly i události jako je přijetí zákona o umělém přerušování těhotenství v roce 1957 či mateřské příspěvky v roce 1970. Vše se pak projeví na tvaru věkové pyramidy či stromu života. Jevy, které takto ovlivňují úroveň populační reprodukce, se nazývají jako tzv. populační vlny. [4; 12]

Složení obyvatelstva podle věkových kategorií však ne vždy vychází ze schopností reprodukce. Běžněji se užívá členění, kde věková hranice je vztahována k momentu ekonomické aktivity (produktivity). Potom se věkové skupiny rozlišují následovně: [12]

- **předproduktivní** (0-14 let),
- **produktivní** (0-54 let u žen a 0-59 let u mužů),
- **poproduktivní** (55 a více let u mužů a 60 a více let u žen).

Je-li cílem demografické studie podrobněji se seznámit s charakterem vlastní reprodukce obyvatelstva, potom je účelnější pracovat s věkovým členěním podle skupin reprodukčních. V případě, že jde o využití demografických poznatků ve prospěch prací

zaměřených na ekonomické a sociální otázky, je vhodnější využít věkové skupiny, které se opírají o ekonomickou aktivitu neboli produktivitu. [12]

Na území ČR je vývoj věkových skupin rozdělených podle produktivity obdobný jako u věkových skupin rozdělených podle reprodukce. Dříve převažovala předproduktivní část populace nad poproduktivní a dnes je tomu opačně. [6; 12]

Průměrný věk příslušníků dané populace značí průměrný věk žijících lidí v této populaci. K jeho výpočtu se při hodnocení věkové struktury používá tzv. vážený aritmetický průměr. Průměr je však citlivý na extrémny. Existuje tedy i tzv. věkový medián, který značí totéž a je extrémny ovlivněn méně. Je vždy nižší než aritmetický průměr. Věkový medián je takový věk, jehož alespoň polovina populace ještě nepřekročila a zároveň alespoň polovina populace ještě nedosáhla. Co se týká takzvané střední délky života, tak ta značí průměrný věk zemřelých, nikoli živých. Při porovnávání základních věkových skupin, když je cílem zdůraznit, jestli mladých a starých ubývá či přibývá, se používá tzv. index stáří, který vyjadřuje poměr mezi prarodičovskou a dětskou složkou. Index stáří je ale velice citlivý na malé změny, protože každá změna se v něm promítne „dvakrát“ (přibude-li starších lidí, ubude zároveň mladších). Existují také indexy, které berou v úvahu hledisko ekonomické aktivity – např. index závislosti a index ekonomické zátíženosti. Každá země či organizace má své přístupy při určování věkové hranice prarodičovské nebo poproduktivní složky, tudíž je nutné zohledňovat také tuto skutečnost při porovnávání výsledných hodnot u porovnávaných subjektů (regionů, států, atd.). [3; 4; 12]

Česká populace začala stárnout již od roku 1950 a tento trend je dlouhodobě zachován. V dnešní době u obyvatelstva ČR dochází ke zmenšování podílu dětské složky a zvětšování podílu prarodičovské složky. Index stáří roste. Například v roce 1920 byl podíl věkové skupiny „0-14 let“ téměř 28 % a věkové skupiny „60 a více let“ asi 10 %. Na konci 20. století měly tyto věkové skupiny takřka stejný poměr zastoupení v populaci. Dochází tedy k tzv. demografickému stárnutí, ke kterému obecně dochází dvojím způsobem: jednak se může snižovat úmrtnost (tj. absolutní stárnutí) nebo se může snižovat porodnost (tj. relativní stárnutí). Oba procesy většinou probíhají současně nebo s nevelkým časovým zpožděním. Demografické stárnutí klade nemalé nároky na řešení otázek ekonomického a sociálního zabezpečení, což je ve vyspělých zemích obecným problémem. Opakem procesu demografického stárnutí je tzv. demografické mládnutí, které je způsobeno především

zvýšením úrovně porodnosti. Bývá však pouze lokálním, časově omezeným procesem. [2; 3; 4; 6; 9; 12]

Vedle časového hlediska se u demografických struktur také zkoumá prostorový rozměr. Příkladem mohou být prostorové odlišnosti v zastoupení nejmladších věkových skupin na území ČR, respektive v krajích či okresech ČR. Takové porovnávání bývá znázorňováno na tzv. kartogramu (např. mapa s okresy ČR zbarvenými podle procentuálního zastoupení dětské složky uvnitř daného okresu). [12]

3.4.4 Demografická dynamika

Demografická dynamika je část demografie, která se zabývá studiem úmrtnosti, porodnosti, sňatečnosti a rozvodovosti a migrací a přímo souvisí s reprodukcí populace a jejím vývojem. [4]

3.4.4.1 Úmrtnost

Úmrtí je první událostí, o kterou se demografie začala zajímat. Úmrtnost je vedle porodnosti jedna ze dvou základních složek demografické reprodukce. Zkoumá se pomocí ní vymírání určité populace. Charakteristikou úmrtnosti neboli mortality je počet zemřelých. Značí se velkým písmenem „M“ s dolním indexem označujícím časový interval. [3; 4; 10; 12]

V ČR se mezi zemřelé počítají ti, kteří mají na našem území trvalé bydliště. Je tedy lhostejné, pokud jde o lidi zemřelé v ČR nebo v jiné části světa. [4]

Za nejjednodušší charakteristiku úmrtnosti je považována hrubá (obecná) míra úmrtnosti. Jde o poměr počtu zemřelých ke střednímu stavu obyvatel ve sledovaném kalendářním roce. Není to dobrá charakteristika úmrtnosti jako vlastnosti, ale spíše charakteristika procesu vymírání populace. Nezohledňuje totiž věkovou strukturu populace. Ročně u nás zemře přes 100 tisíc lidí z více než 10 miliónů obyvatel. Podílem těchto dvou počtů je právě hrubá míra úmrtnosti a je uváděna v promile. [3; 4; 12]

Vhodnou charakteristikou úmrtnosti je tzv. specifická míra úmrtnosti, respektive věkově či pohlavně specifické míry úmrtnosti. Ty se počítají buď jako jednoleté nebo víceleté, zpravidla pětileté. Věk 0 se vynechává, první skupina je tedy pouze čtyřletá, ostatní pětileté. Mimo poslední skupinu, která má tvar „a více“ (např. 80 a více let). Specifické míry nás informují o změně úmrtnosti s věkem (nejnižší je bezprostředně před pubertou).

S rostoucím věkem úmrtnost stoupá. Více u mužů než u žen. Tato skutečnost se nazývá jako nadúmrtnost mužů. [3; 4; 12]

Další využívanou charakteristikou je střední délka života novorozence. Je to průměrný počet let, kterého by se novorozenec dožil při zachování současné úmrtnosti, tzn. kdyby se úmrtnost po více než sto let neměnila. Opět je tu rozdíl mezi muži a ženami, který činí asi sedm let ve vyspělých zemích ve prospěch žen, méně pak v zemích rozvojových, kde je tento rozdíl pouze asi tři roky. Velká role je připisována způsobu života v té či oné zemi, konkrétně hlavně třem faktorům: technickým (vysoká úroveň lékařství), kulturním (boj proti kouření, zdravá výživa) a strukturálním změnám (vzdělávání, mezilidské vztahy, volný čas). Souhrnně se tyto změny vlivem výše zmíněných tří faktorů nazývají procesem modernizace. Dalším faktorem je rovněž geografická poloha (ČR se například vyznačuje vyšší přirozenou radioaktivitou, která má za následek vyšší výskyt rakoviny). Až do poloviny 19. stol. střední délka života nepřekračovala hranici 40 let. [4; 6; 12]

V demografické vědě byla již před staletími značná pozornost věnována sestrojování řádu vymírání. Šlo o sledování umírání v každém dosaženém věku dané populace. Začaly se tedy konstruovat tzv. úmrtnostní tabulky (první v 17. stol.). Jsou to tabulky, které mají v legendě uveden věk (nejčastěji 0-100) a v hlavičce jednotlivé ukazatele, které jsou autorem považovány za důležité. Často se kvůli náhodnému kolísání počítají za víceleté období a uvádějí se zvlášť pro muže a zvlášť pro ženy. Taktéž se někdy uvádějí pro víceleté věkové skupiny. Slouží k porovnávání jednotlivých údajů mezi různými zeměmi. Mezi tyto údaje se řadí např. pravděpodobnost úmrtí během jednoho roku po dosažení přesného věku x , počet dožívajících, počet prožitých let, počet zbývajících let, střední délka života a (spíše zřídka) počet zemřelých. Úmrtnostní tabulky se dělí na okamžikové (transverzální, též průřezové), které charakterizují řád vymírání fiktivní kohorty, složené z generací, které jsou dosud naživu, a generační, které slouží analýze úmrtnosti. [2; 3; 4; 10; 11; 12]

Mezi další charakteristiky úmrtnosti patří tzv. normální délka života. Je to modus délky života, tedy věk, ve kterém lidé nejčastěji umírají. Je samozřejmě vyšší než střední délka života, neboť se v ní neodráží vysoká úmrtnost na počátku života. Další charakteristikou je medián - pravděpodobná délka života, což je věk, kterého by se při dané úmrtnosti dožila právě polovina narozených. Málo se však používá. Z důvodu jednoduchosti a zvyku bývá používán spíše průměr. [3; 4; 12]

Úmrtnost v prvním roce života se nazývá jako kojenecká úmrtnost a je výjimečně vysoká. Její intenzita se však snižuje s každým dosaženým dnem věku. Počítá se jako podíl počtu zemřelých kojenců (tj. ve věku 0) během jednoho roku a počtu živě narozených. Je v úzké korelaci s vyspělostí dané země (před- a poporodní péče, technické vybavení), která závisí na ekonomické síle této země. Kojenecká úmrtnost je proto považována za indikátor vyspělosti země. ČR patří podle této charakteristiky mezi vyspělé západní země, přičemž dochází k dlouhodobému snižování kojenecké úmrtnosti. [3; 4; 6; 12]

V roce 1948 byla za účelem mezinárodní srovnatelnosti příčin smrti přijata Světovou zdravotnickou organizací tzv. Mezinárodní statistická klasifikace nemocí, úrazů a příčin smrti. Jako příčiny smrti se dnes statisticky zpracovávají tzv. prvotní (základní) příčiny smrti, což je taková nemoc či úraz, jimiž byl započat řetězec chorobných stavů vedoucí k smrti. Tyto příčiny smrti se klasifikují do tříd, z nichž nejčastější v ČR jsou nemoci oběhové soustavy (např. infarkty), novotvary (rakovina), úrazy (pády, autonehody, otravy, utonutí, popáleniny, sebevraždy, apod.) a nemoci dýchací a trávicí soustavy. Tyto nejčastější příčiny tvoří zhruba 80 % všech úmrtí. Podíl konkrétní příčiny smrti na počtu všech zemřelých v daném roce pak vypočítává tzv. obecná míra smrtelnosti (letality), která je vyjádřena v procentimile (tj. součin procent a promile). Charakterizuje závažnost dané nemoci v populaci. Je jí třeba odlišovat od tzv. míry smrtelnosti (fatality), která vystihuje závažnost dané nemoci z hlediska uzdravení a je uváděna v promile. Pokud ubývá nemocí souvisejících s kouřením, pitím alkoholu, nezdravou výživou apod., je to známka změny životního stylu. Struktura úmrtí podle příčin je tak považována za jeden z ukazatelů vyspělosti dané společnosti. Pro možnost srovnávání kvality zdraví občanů jednotlivých států je nezbytné opírat se o mezinárodně sjednocované metodické postupy. [3; 4; 12]

3.4.4.2 Plodnost, porodnost a potratovost

Proces porodnosti je vedle procesu úmrtnosti základní složkou demografické reprodukce. Tento proces začíná početím, pokračuje těhotenstvím a končí porodem. Celkový výsledný efekt je pak označován jako plodnost. Studium plodnosti začalo nabývat na významu od konce 19. století. Nejjednodušší, avšak nikoliv vhodnou charakteristikou plodnosti je počet narozených - značí se písmenem N. Do dané populace se počítají ti jedinci, jež mají na daném území trvalé bydliště. [2; 3; 4; 12]

Další možnou charakteristiku – obecnou (hrubou) míru porodnosti (natality) – lze vypočítat jako podíl živě narozených ke střednímu stavu obyvatel ve sledovaném kalendářním

roce. Značí se v promilích. Pokud populace rychle nepřibývá ani neubývá, měla by být obecná míra porodnosti přibližně rovna obecné míře úmrtnosti (při zanedbání migrace). Zhruba do počátku 19. století byl svět z demografického hlediska víceméně homogenní. Dnes je nejvyšší obecná míra porodnosti obecně u většiny rozvojových zemí (zejména v Africe) a nejnižší u ekonomicky rozvinutějších zemí (zejména v severní a západní Evropě). Úroveň porodnosti je považována za indikátor sociálního rozvoje v širším slova smyslu. [2; 3; 4; 6; 12]

Obecná míra plodnosti (fertility) oproti obecné míře porodnosti počítá pouze s členy populace, kteří jsou vystaveni riziku narození dítěte – tedy s ženami v plodném věku (obvyklé vymezení: 15 až 50 let). Tato skupina se nazývá jako „rodivý kontingent“. Další rozdíl je v tom, že obecná míra plodnosti logicky počítá se všemi narozenými – živě či mrtvě. V oblastech s neúplnou evidencí živě narozených se používá významově podobný index plodnosti, což je poměr počtu dětí ve věku 0-4 roky k počtu žen ve věku 15-44 let, eventuelně 20-49 let. [3; 4]

Mezi specifické míry plodnosti patří pohlavně a věkově specifické míry plodnosti. Věkově specifické se počítají buď jako jednoleté nebo pětileté. Pohlavně specifické se prakticky vždy počítají jen pro ženy. [4; 12]

Tzv. úhrnná plodnost je charakteristikou, která není závislá na věkové struktuře populace. Úhrnná plodnost je průměrný počet dětí, které by se narodily jedné ženě při dané neměnné plodnosti a nulové úmrtnosti do 50 let. Je používána při mezinárodních srovnání - nejvyšší je opět v Africe (rozvojové země) a nejnižší v severní a západní Evropě (rozvinuté země). Tzv. konečná plodnost zase vyjadřuje průměrný počet živě narozených dětí na jednu ženu sledované generace za neexistující úmrtnosti žen během celého reprodukčního období. [3; 4; 6; 12]

Vývoj plodnosti je dáván do souvislosti s procesem modernizace, který se projevuje ve třech oblastech: technické (např. antikoncepce, potraty), kulturní (např. demokratizace, sekularizace) a strukturální (např. potřeba dalšího vzdělávání). Patrně také proto v Evropě má plodnost klesající trend. [4]

Ukazatel nazývaný jako čistá míra reprodukce říká, zda by se populace při současné plodnosti a úmrtnosti zvětšovaly či zmenšovaly (neuvažuje se o migraci). Jeho přesná interpretace je: počet děvčat, která by se v průměru narodila jedné ženě při neměnné plodnosti a neměnné úmrtnosti do 50 let. Pokud je hodnota vyšší než jedna, dochází k rozšíření

reprodukcí (populace roste) a naopak pokud je hodnota nižší než jedna, dochází k zúžené reprodukci (populace klesá). [3; 4; 12]

Existuje i tzv. hrubá míra reprodukce, což je počet děvčat, která by se v průměru narodila jedné ženě při neměnné plodnosti a nulové úmrtnosti do 50 let. Při nízké úmrtnosti je rozdíl mezi čistou a hrubou mírou reprodukce nepatrný. Naopak při vysoké úmrtnosti může být rozdíl významný. [3; 4; 12]

Potenciální plodnost neboli schopnost ženy otěhotnět a donosit plod se označuje jako plodivost (fekundita). Plodivost roste od počátku plodného období do věku mírně nad 20 let, pak pomalu klesá. Ovšem měřit plodivost je nemožné. Opakem plodivosti je sterilita. [2; 3; 4; 12]

Klasifikovat narozené lze nejen z pohledu kvantitativního, ale i z pohledu kvalitativního – tedy podle určitých znaků: podle pohlaví (více se rodí chlapci než děvčata), podle legitimacy (manželské či nemanželské dítě), podle délky těhotenství či zralosti (donošené či nedonošené dítě), podle hmotnosti, podle pořadí narozeného dítěte (jedné matce), podle vzdělání a státní příslušnosti rodičů, podle vitality narozených (tzn. živě či mrtvě), podle kalendářního měsíce (více se rodí v letních měsících, méně v zimních), podle různých sociálních skupin, apod. [3; 4; 12]

Pro potratovost neexistuje mezinárodní definice (i z politických důvodů), ale rozumí se jím úmrtnost plodu. V ČR je potrat definován jako narození mrtvého plodu o hmotnosti nižší než 1000 g nebo narození živého plodu o hmotnosti nižší než 500 g, který nepřežije 24 hodin, anebo je-li délka těhotenství kratší než 28 týdnů. Rozlišují se tři typy potratů: samovolný potrat (spontánní; asi 20 % všech potratů), potrat na žádost (umělá přerušeni těhotenství, interrupce; asi 80 % všech potratů) a ostatní (kriminální případy či mimoděložní těhotenství). Úroveň potratovosti měří hrubá míra potratovosti (počet všech potratů na 1000 obyvatel středního stavu), obecná míra potratovosti (počet potratů na 1000 žen v reprodukčním věku) a specifické míry potratovosti (např. dle věku) a uvádí se v promilích. Existují též další ukazatele jako např. tzv. index potratovosti (dává do poměru počet všech potratů a počet narozených), index samovolné potratovosti (prakticky se nemění – jedná se o biologickou záležitost) nebo také úhrnná potratovost. Mezinárodní srovnání úrovně potratovosti je obtížné vzhledem k odlišné legislativě a nejednotnosti vedení statistik. Česká statistika potratovosti patří v mezinárodním srovnání k přesným a dobře vedeným statistikám. [2; 3; 4; 10; 12]

3.4.4.3 Sňatečnost a rozvodovost

Sňatečnost a rozvodovost na rozdíl od úmrtnosti a plodnosti ovlivňují proces reprodukce jen nepřímo. Sňatek je v ČR právním aktem a je dvojího druhu: občanský (civilní) a církevní. Manželství je zákonným svazkem. Při uzavírání manželství je proto zapotřebí dosáhnout věku dospělosti (18 let či výjimečně 17 nebo 16 let), nebýt v nepovolené úrovni pokrevní spřízněnosti a být osobou svobodnou, rozvedenou nebo ovdovělou (tj. tzv. sňatkuschopné obyvatelstvo). Při společném soužití více osob se u nás používá pojem domácnost, neboť rodina jako forma konkrétního způsobu společného soužití je mnohdy velmi obtížně definovatelná. [2; 3; 4; 12]

U sňatků se sleduje jejich pořadí od prvních sňatků, které jsou současně sňatky svobodných. Sňatek je událostí opakovatelnou, ale taktéž aktem, ke kterému v průběhu života některých jedinců nemusí vůbec dojít. Nejjednodušším ukazatelem intenzity sňatečnosti je hrubá míra sňatečnosti, která vyjadřuje počet sňatků připadajících na 1000 obyvatel středního stavu v ročním vymezení. V celosvětovém měřítku se pohybuje v rozmezí od 4 do 11 promile. Intenzita sňatečnosti může být ovlivněna populační politikou dané země, politickou a hospodářskou situací v zemi a přijímaným systémem hodnot. U sňatečnosti nelze porovnávat se světem (důvodem je např. mnohoženství), ale v podstatě jen s Evropou, která tvoří víceméně jedno kulturní prostředí. [3; 4; 8; 12]

Mezi specifické míry sňatečnosti patří hrubá míra sňatečnosti svobodných, hrubá míra sňatečnosti ovdovělých a hrubá míra sňatečnosti rozvedených. Rovněž lze sledovat věk při sňatku a to i samostatně pro obě pohlaví. Sňatky se dnes mimochodem uzavírají stále více v pozdějším věku. Podrobněji pak zachází míra sňatečnosti svobodných ve věku X, která se zaměřuje na posouzení rodinného stavu, věku i pohlaví. Dále lze zkoumat například i sezónní trendy sňatečnosti (rozložení sňatků v průběhu roku). [3; 4; 6; 12]

Úhrnná sňatečnost je ukazatelem intenzity sňatečnosti (pro obě pohlaví zvlášť, neboť sňatkové chování mužů a žen je odlišné), jehož hodnoty jsou ovlivněny rozdílným rozložením sňatků jednotlivých generací, které sledovaným rokem prochází. Při sňatkovém věku 15-50 let (z hlediska reprodukce jsou už sňatky nad 50 let nezajímavé) se může jednat o 35 různých generací. Při generační analýze se tento ukazatel nazývá konečná sňatečnost a udává průměrný počet sňatků na 100 osob ve studované generaci. Pro demografickou reprodukci mají význam pouze sňatky do určitého věku. [3; 4; 12]

Nejdokonalejším metodickým nástrojem popisujícím proces uzavírání manželství jsou tzv. tabulky sňatečnosti. Jednovýchodné tabulky sňatečnosti obsahují dokončený věk, pravděpodobnost uzavření sňatku, tabulkový počet dožívajících svobodných a tabulkový počet sňatků svobodných. Dvouvýchodné tabulky sňatečnosti obsahují navíc tzv. rušivé jevy jako je pravděpodobnost úmrtí svobodných a tabulkový počet zemřelých svobodných. Existují i další několikavýchodné sňatkové tabulky, které počítají s dalšími rušivými událostmi. V praktickém použití je posuzování rušivých jevů na úroveň sňatečnosti obtížné. Princip konstrukce tabulek sňatečnosti je obdobný jako u úmrtnostních tabulek. [3; 8; 12]

Zánik monogamního manželského soužití může být zapříčiněn buď rozvodem, nebo úmrtím jednoho z partnerů. Rozvodovost je demografický proces vyvolaný rozvodem – tedy právním zrušením manželství. Nezachycuje tak bohužel všechna skutečně rozpadlá manželství, ale pouze zákonně rozpadlá. [2; 3; 10; 12]

Úroveň rozvodovosti je závislá na celé řadě společenských a sociálních faktorů. Nejjednodušším ukazatelem úrovně rozvodovosti je hrubá míra rozvodovosti, která je dána podílem rozvodů na 1000 obyvatel středního stavu obvykle za jeden rok a vyjadřuje se v promilích. Nejen z důvodu rozdílné legislativy a rozdílného vnímání víry v Boha v jednotlivých státech je mezinárodní srovnání obtížné. V detailnějším členění se dále sleduje míra rozvodovosti manželství podle věku nebo podle sňatkových kohort (kalendářní rok sňatku, délka trvání manželství). Úhrn měr rozvodovosti podle věku se nazývá úhrnná rozvodovost manželství a vyjadřuje, jaký podíl žen a mužů se rozvede. [3; 4; 8; 12]

Další charakteristikou procesu rozvodovosti je tzv. index rozvodovosti, který zachycuje intenzitu rozvodovosti v souvislosti s uskutečněnými sňatky v daném roce. Je definován jako poměr počtu rozvodů a počtu sňatků ve sledovaném roce. [3; 4; 10; 12]

Proces zániku manželství rozvodem v závislosti na době uplynulé od sňatku lze hodnotit i pomocí tabulek rozvodovosti, které jsou založeny na stejném principu jako ostatní tabulky života. [3]

3.4.4.4 Migrace

Vedle základních demografických událostí reprodukčního charakteru je dynamika lidských populací ovlivňována prostorovým pohybem, zejména migrací. Ta je nejdůležitější složkou územních pohybů obyvatelstva. Jedná se o mechanický pohyb (či též prostorovou mobilitu) obyvatelstva, který se odehrává na úrovních lokálních, regionálních a globálních a

má časový a prostorový rozměr. Dá se označit jako proces stěhování. Vymezení pojmu migrace může být v různých státech odlišné, přičemž velkou roli hraje časový rozměr. Statistika ČR označuje za migraci prostorový pohyb spojený se změnou trvalého bydliště včetně změny sídla (tedy obce či urbanistické obvody města Prahy). Není tudíž lokální. [4; 8; 10; 12]

Mezi základní otázky kladené při migračním chování obyvatelstva patří: *Kdo se přemisťuje?*, *Jak velký je počet migrantů?*, *Odkud kam migrují?* (zkoumají se tzv. migrační proudy), *Co je důvodem jejich migrace?* či *Jaké jsou důsledky jejich migrace?* Statistika ČR nezjišťuje počet osob, ale počet přestěhování. Počet osob může tedy být nižší, neboť jedna osoba se může stěhovat vícekrát. [4; 10; 12]

Migrace se dělí na několik druhů. Z hlediska dobrovolnosti migrovat se dělí na migraci dobrovolnou (počin chtěný) a nedobrovolnou (počin vynucený). Z prostorového pohledu se dělí na migraci vnitřní (vnitrostátní) a vnější (zahraniční, mezi populacemi státních útvarů). Vnitřní migrace nijak nepřispívá k reprodukci populace a její rozsah v rámci ČR se v čase výrazně mění. Z časového pohledu se potom dělí na trvalou a dočasnou (neboli sezónní či kyvadlovou, pravidelně se opakující v nějakém časovém intervalu). Dalším druhem migrace je migrace ilegální, která je nedokumentovaná. [4; 12]

Z pohledu uskutečňovaného pohybu v prostorových systémech (krajinné sféře) se rozlišuje tzv. emigrace (E, vystěhování, stěhování směrem z populace) a imigrace (I, přistěhování, stěhování směrem do populace). Tzv. objem migrace je úhrnem přistěhovalých a vystěhovalých. Naopak tzv. migrační přírůstek (nebo úbytek) neboli migrační saldo či čistá migrace je rozdílem obou veličin a říká, zda daná populace přibývá, nebo ubývá. Z dalších ukazatelů se v demografii používá hlavně hrubé (obecné) míry imigrace, hrubé (obecné) míry emigrace či hrubé (obecné) míry migrace (migračního salda) neboli čisté míry migrace. Hodnoty těchto tří veličin se značí v promilích. [2; 4; 12]

Migrační chování obyvatelstva výrazně ovlivňují věk (největší sklon ke stěhování mají lidé mezi 20 a 30 lety, stěhující se často se svými dětmi), pohlaví a rodinný stav migrantů. Nejčastějšími důvody jsou důvody bytové, změna zaměstnání, uzavření sňatku či rozvod, blízkost pracoviště (asi 1/3 z ekonomicky aktivních osob dojíždí do zaměstnání mimo obec svého trvalého bydliště), studium, zdravotní stav aj. [4; 6; 12]

4 Charakteristika Olomouckého kraje

4.1 Pojem region

Pojem region má svůj původ v latině. Výrazy *regio* či *regionis* vyjadřovaly buď směr přímého pohybu anebo území, které je vymezeno hranicí a určitou velikostí. Region je tedy územně prostorová jednotka a zastřešuje celou řadu pojmů vymezujících území. S neurčitým vymezením hranic jsou to např. krajina, oblast či teritorium. S přesně vymezenými hranicemi a zákonem danými regiony jsou potom např. okres, kraj, euroregion, sdružení obcí apod. [7]

4.2 Olomoucký kraj

Obr. 4.1 – Logo Olomouckého kraje
Zdroj: www.kr-olomoucky.cz

Obr. 4.2 – Znak Olomouckého kraje
Zdroj: www.kr-olomoucky.cz

4.2.1 Historie

Olomoucký kraj byl spolu s dalšími samosprávnými kraji ČR zřízen na základě ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků, který stanoví názvy krajů a jejich vymezení výčtem okresů (území okresů definuje vyhláška ministerstva vnitra č. 564/2002 Sb.) a pro vyšší územní samosprávné celky stanoví označení „kraje“. Kraje definitivně vznikly k prvnímu lednu roku 2000, samosprávné kompetence získaly na základě zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, v listopadu téhož roku, kdy proběhly první volby do jejich nově vytvořených zastupitelstev. Toto krajské členění je obdobné krajům z let 1948–1960, zřízených zákonem č. 280/1948 Sb. [13; 14; 19]

Zákonem 387/2004 Sb. byly k prvnímu lednu roku 2005 přesunuty do Olomouckého kraje tři obce z kraje Moravskoslezského. Přesun se týkal obcí Huzová, Moravského Berouna a Norberčan. [14]

V minulosti soupeřilo město Olomouc s městem Brnem o vedoucí postavení na Moravě. Už za vlády Přemyslovců byla Morava rozdělena na údel Olomoucký, Brněnský a Znojemský. Reformou z roku 1948 pak s účinností k prvnímu lednu 1949 zaniklo členění na

země a vznikl tehdejší Olomoucký kraj, který byl výrazně větší než moderní Olomoucký kraj. V roce 1960 pak byl tento kraj na základě další reformy rozdělen mezi kraj Severomoravský, Jihomoravský a Východočeský. Reformou roku 2000 vzniká na částech území krajů Jihomoravského a Severomoravského kraje samosprávný Olomoucký kraj. [13; 14; 19]

4.2.2 Geografie

Olomoucký kraj leží ve střední části Moravy a částečně i na Moravě severní a ve Slezsku. Na konci roku 2012 celková výměra kraje dosáhla 5 266,58 km², což je 6,7 % z celkové rozlohy ČR. Z územněsprávního hlediska tvoří spolu s krajem Zlínským oblast Střední Moravy (NUTS 2). Na území Olomouckého kraje se nacházejí dva euroregiony (Glacensis a Praděd). Kraj má 399 obcí a jeho hlavním městem je statutární město Olomouc, sídlo hejtmána. Člení se na pět okresů. Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk. Po zániku okresních úřadů v roce 2003 bylo na území Olomouckého kraje stanoveno 13 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (Hranice, Jeseník, Konice, Lipník nad Bečvou, Litovel, Mohelnice, Olomouc, Prostějov, Přerov, Šternberk, Šumperk, Uničov a Zábřeh) a 20 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem (Hanušovice, Hlubočky, Hranice, Javorník, Jeseník, Kojetín, Konice, Lipník nad Bečvou, Litovel, Mohelnice, Moravský Beroun, Němčice nad Hanou, Olomouc, Prostějov, Přerov, Šternberk, Šumperk, Uničov, Zábřeh a Zlaté Hory). Olomoucký kraj má na severu asi 100 km dlouhou mezistátní hranici s Polskem (konkrétně s Dolnoslezským a Opolským vojvodstvím), na východě sousedí s Moravskoslezským krajem, na jihu se Zlínským a Jihomoravským krajem a na západě s krajem Pardubickým. Geograficky je kraj členěn na severu hornatou částí s pohořím Hrubé Jeseníky, západ a jihozápad kraje pokrývají výběžky Českomoravské vrchoviny a na východě se nacházejí Oderské vrchy. Jižní část kraje leží v nížině a je tvořena rovinatou a úrodnou Hanou. Územím kraje protéká řeka Morava. [13; 14; 19; 21]

4.2.3 Ekonomika

Olomoucký kraj měl ke konci roku 2012 kolem 312 tis. ekonomicky aktivních obyvatel starších 15 let, z nichž bylo 288 tis. obyvatel zaměstnaných a 24 tis. nezaměstnaných. Míra registrované nezaměstnanosti podle evidence Úřadů práce dosáhla 11,86 %. V kraji dosáhla v roce 2012 celková hodnota vyplacených sociálních dávek 2136 mil. Kč, což je asi 6 % z celkové částky čerpané z účtů státní sociální podpory pro celou ČR.

Důchod pobíralo kolem 175 tis. příjemců s průměrnou výší důchodu lehce přes 10 tis. Kč. [13; 14; 19]

V Olomouckém kraji se o pacienty stará 9 nemocnic, 16 odborných léčebných ústavů a dalších zdravotnických zařízení podle statistik z konce roku 2012 s 2 900 lékaři a 6 500 zdravotními pracovníky. Péče o nemocné na nejvyšší úrovni je zabezpečována především ve Fakultní nemocnici v Olomouci, která je vybavena nejnovější léčebnou technikou i širokou vědeckou a výukovou základnou. Péči o zdraví obyvatelstva se věnují i v řadě lázeňských zařízení rozmístěných po celém kraji. Známé jsou lázně v Jeseníku, ve Velkých Losinách, nebo třeba v Teplicích nad Bečvou. [13; 14]

Síť školských zařízení tvořilo na konci roku 2012 přes 373 mateřských škol, 299 základních škol, 20 gymnázií, 79 oborů odborného vzdělání na středních školách, 8 vyšších odborných škol a 1 konzervatoř. Centrem vzdělání je druhá nejstarší univerzita v České republice – Univerzita Palackého v Olomouci. Na její přírodovědecké, pedagogické, lékařské, filozofické, právnické, teologické fakultě, fakultě tělesné kultury a fakultě zdravotnických věd studuje asi 22 tisíc studentů. [13; 14]

Z ekonomického hlediska je Olomoucký kraj oblastí průmyslovou s rozvinutými službami. Ekonomika hanáckých okresů je více stabilní a dostatečně rozmanitá, okres Jeseník a severní část okresu Šumperk však bohužel díky své poloze, dopravní dostupnosti i narušením sociálního a hospodářského života po druhé světové válce (vysídlení německého obyvatelstva) patří k ekonomicky slabším regionům. Na tvorbě hrubého domácího produktu v České republice se Olomoucký kraj na konci roku 2012 podílel pouze 4,7 %; v přepočtu na jednoho obyvatele dosahoval jen 77,7 % republikového průměru. Průměrná měsíční mzda zaměstnanců v podnicích, které mají sídlo v kraji, dosáhla lehce přes 22 tis. Kč. Jižní a centrální část kraje patří mezi oblasti s nejméně rozvinutou půdou. Průměrné výnosy pěstovaných plodin – ječmene jarního, pšenice ozimé, řepky i technické cukrovky dosahují v celé ČR nejvyšších hodnot. [13; 14]

V Olomouckém kraji působí řada tradičních průmyslových podniků. Na zemědělskou výrobu navazuje množství potravinářských podniků, z dalších odvětví průmyslu je rozvinutý textilní a oděvní průmysl, výroba strojů a zařízení, průmysl optiky a optických zařízení a mnoho dalších. V Olomouckém kraji sídlilo podle statistik z konce roku 2012 155 průmyslových podniků se 100 a více zaměstnanci. V těchto podnicích pracovalo kolem 40 tis.

zaměstnanců s průměrnou měsíční mzdou zhruba 21 000 Kč. V kraji dále sídlí asi 35 stavebních podniků s 50 a více zaměstnanci, v nichž pracuje přibližně 3 500 zaměstnanců s průměrnou hrubou měsíční mzdou lehce přes 24 tis. Kč. Mezi nejznámější průmyslové podniky Olomouckého kraje patří např. Moravské železářny Olomouc, Hanácké železářny, Sigma Group Lutín, Siemens Mohelnice, Cement Hranice, Precheza Přerov, A.W. Loštice (Olomoucké tvarůžky), Olma, Adriana Litovel, Sulko Zábřeh a mnoho dalších. [13; 14; 19]

Ve statistickém registru ekonomických subjektů bylo koncem roku 2012 zaregistrováno celkem přes 135 tis. podniků, organizací a podnikatelů z Olomouckého kraje. Největší část tvořili soukromí podnikatelé zapsaní dle živnostenského zákona (asi tři čtvrtiny) a obchodní společnosti (cca 9 %). [13; 14]

4.2.4 Demografie

Obyvatelé Olomouckého kraje žijí v 399 obcích, z nichž má 30 obcí přiznaný statut města. V těchto městech bydlí přibližně 57 % obyvatel. Statutárním městem je krajské město Olomouc, které má necelých 100 tis. obyvatel. Celý Olomoucký kraj má potom podle statistik k 31. 12. 2012 celkem zhruba 637 tis. obyvatel. Počtem 121 obyvatel na 1 km² se kraj přibližuje průměrné hustotě zalidnění za celou ČR (133 osob na km²). V rámci kraje jsou samozřejmě rozdíly, nejmenší hustotu obyvatel má okres Jeseník (56 osob na km²) a Šumperk (94 osob na km²). V kraji klesá podíl dětí ve věku 0 – 14 let na celkovém obyvatelstvu (asi 15 % z celkového počtu obyvatel) a roste podíl obyvatel starších 65 let (asi 17 %), čímž se zvyšuje průměrný věk obyvatel (42 let). Dále se v regionu zvyšuje podíl dětí narozených mimo manželství a zároveň se snižuje počet umělých přerušení těhotenství. V kraji došlo k poklesu počtu sňatků i počtu rozvodů. Nejčastější příčinou úmrtí zde zůstávají nemoci oběhové soustavy (asi jedna polovina zemřelých). [13; 14; 19]

Okres	Rozloha [km ²]	Počet obyvatel	Hustota zalidnění [ob./km ²]	Počet obcí
Olomouc	1620	232032	143	96
Prostějov	777	109539	141	97
Přerov	845	133023	157	104
Šumperk	1313	123558	94	77
Jeseník	719	40486	56	24

Tab. 4.1 – Vybrané charakteristiky jednotlivých okresů Olomouckého kraje k 1. 1. 2012

Zdroj: ČSÚ

5 Demografická analýza Olomouckého kraje

Smyslem získávání a zpracovávání statistických informací je poznání, hledání tendencí ve vývoji a zejména jejich využití v praxi. Cílem této demografické analýzy Olomouckého kraje je popsat demografický vývoj a demografické trendy tohoto regionu, najít odlišnosti a rozdíly v nalezených hodnotách jednak mezi tímto krajem a celorepublikovými průměry ze všech zbývajících krajů ČR, ale také mezi jednotlivými okresy Olomouckého kraje, které by mohly k takovému využití v praxi posloužit. Mezi zkoumané demografické oblasti v této analýze patří struktura populace (pohlaví a věk), úmrtnost, porodnost a potratovost, sňatečnost a rozvodovost a migrace.

5.1 Struktura populace

5.1.1 Počet obyvatel

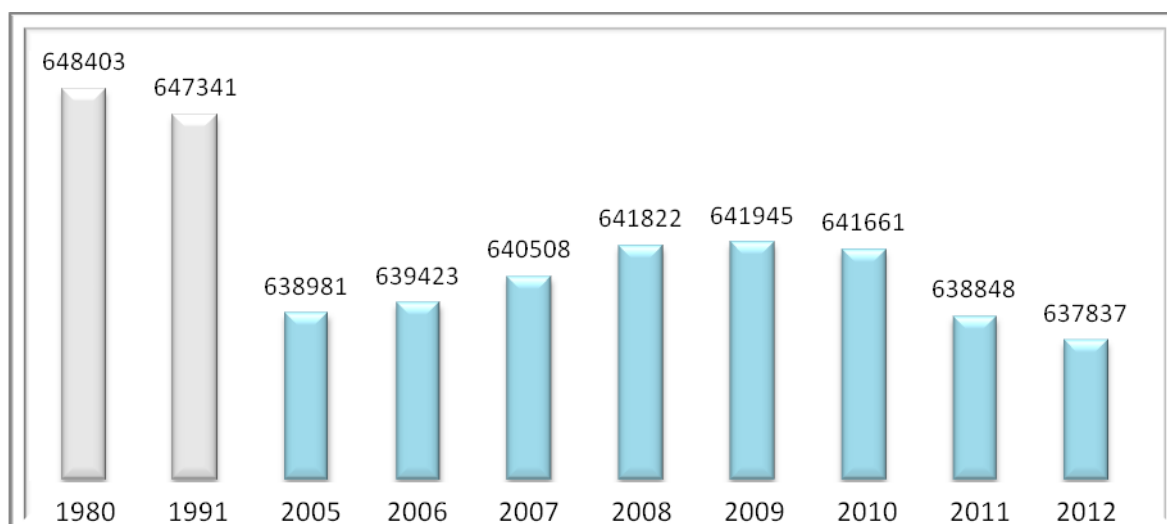
5.1.1.1 Olomoucký kraj

V České republice lze v posledním desetiletí zaznamenat trend rostoucí populace. Obyvatel ČR v posledních letech přibývalo. K 1. 7. 2012 měla Česká republika přes 10,5 mil. obyvatel a kladný celkový přírůstek, který činil přes 10,5 tis. obyvatel, což v přepočtu byl 1 přibývší člověk na 1000 obyvatel. V Olomouckém kraji žilo v témže roce přes 637 tis. obyvatel (tj. 6,1 % počtu obyvatel ČR) a byl zde zaznamenán naopak celkový úbytek přes 1 tis. obyvatel, na 1000 obyvatel to bylo -1,6 obyvatele. Tabulka 5.1 dokládá, že tento jev není ojedinělý. Zatímco v ČR byly v letech 2005-2012 zaznamenávány celkové přírůstky, v Olomouckém kraji v těchto letech byly zaznamenány spíše celkové úbytky populace, zvláště v posledních letech sledovaného období. V rámci republiky obyvatelstvo rostlo, avšak nikoliv v rámci Olomouckého kraje.

Území	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	3,0	3,5	9,1	8,3	3,7	2,5	1,8	1,0
Olomoucký kraj	-0,4	1,1	3,0	0,5	-0,1	-0,6	-0,6	-1,6

Tab. 5.1 – Celkový přírůstek obyvatel na 1000 obyvatel středního stavu v jednotlivých letech

Ačkoliv v celé ČR počet obyvatel rostl, v Olomouckém kraji tomu tedy bylo právě naopak. Na obrázku 5.1 je vidět, kolik žilo v regionu lidí v roce 1980, 1991 a jak se počet měnil ve sledovaných letech 2005-2012. Od roku 2009 střední stav obyvatelstva klesal a celkové úbytky se tak zvyšovaly.

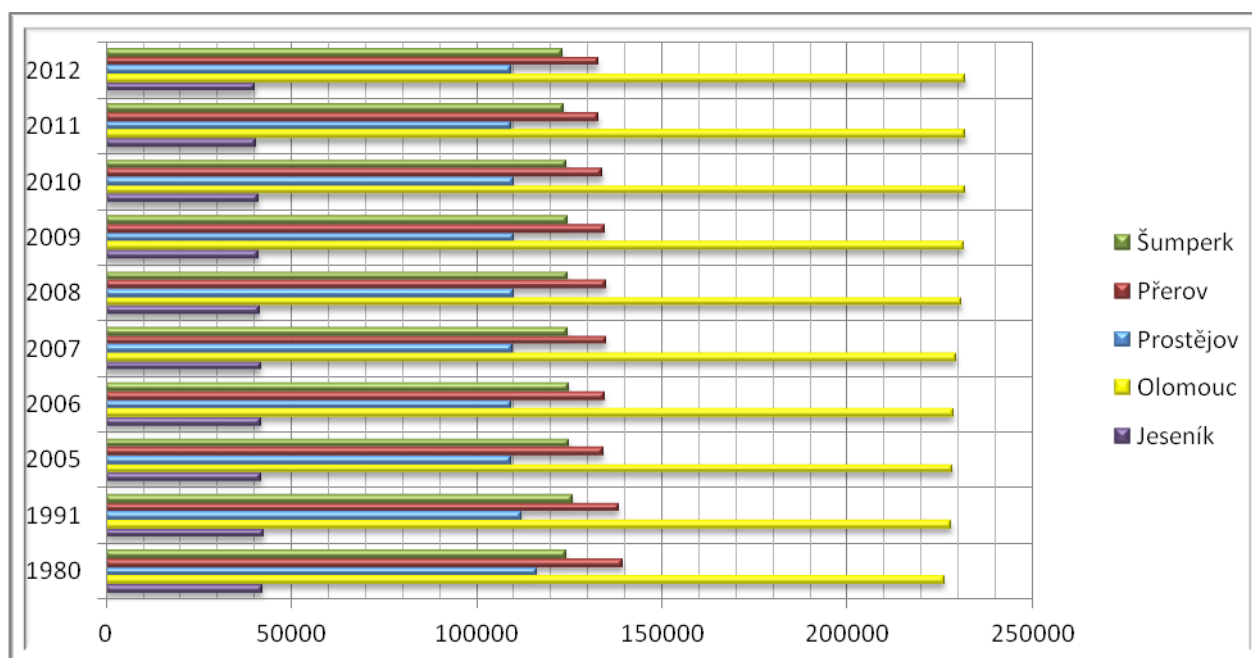
Obr. 5.1 – Počet obyvatel v Olomouckém kraji v jednotlivých letech

Za zmínku ještě stojí porovnat hustotu zalidnění v ČR a v Olomouckém kraji. V roce 2012 byla hustota zalidnění v ČR 133,3 obyvatel/km² a v Olomouckém kraji 121,1 obyvatel/km². Olomoucký kraj byl tedy osídlen méně, než byl celorepublikový průměr. Region měl v porovnání s celou ČR v roce 2012 taktéž menší podíl městského obyvatelstva na celkové populaci. V Olomouckém kraji bylo 56,4 % městského obyvatelstva, zatímco v rámci ČR byl podíl městského obyvatelstva 69,6 %. Olomoucký kraj měl tudíž více venkovského obyvatelstva, než byl průměr v ČR.

5.1.1.2 Okresy Olomouckého kraje

Z tabulky 1 v Příloze č. 2 a z obrázku 5.2 lze vyčíst, že dlouhodobě nejpočetnějším okresem Olomouckého kraje byl okres Olomouc, který měl k 1. 7. 2012 přes 232 tis. obyvatel. Okresy Prostějov, Přerov a Šumperk se pohybovaly kolem 110 tis. až 130 tis. obyvatel. Nejméně obyvatel měl dlouhodobě okres Jeseník, který měl v roce 2012 pouze přes 40 tis. obyvatel. Při pohledu na obrázek 5.2 si lze všimnout rostoucího počtu obyvatel jedině v okrese Olomouc, zatímco u ostatních okresů je trend opačný.

Okres Olomouc měl tedy logicky jako jediný okres tohoto regionu celkový přírůstek, jenž v roce 2012 činil 1 obyvatele na 1000 obyvatel středního stavu. Všechny ostatní okresy zaznamenaly v posledním roce sledovaného období 2005 - 2012 celkové úbytky, z nichž jednoznačně nejvýraznějším celkovým úbytkem byla hodnota -7,4 obyvatel na 1000 obyvatel středního stavu v okrese Jeseník. V tabulce 5.2 je vidět, jak vysoké byly celkové přírůstky a celkové úbytky v letech 2005-2012. Lze říci, že okres Jeseník měl v olomouckém regionu nejméně obyvatel a poměrně nejvíce ve srovnání s ostatními okresy mu jich ubývalo.

Obr. 5.2 – Počet obyvatel v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

Okres	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Jeseník	-2,9	-1,5	-6,3	-3,9	-3,6	-3,9	-5,1	-7,4
Olomouc	0,1	1,5	6,3	3,2	2,2	1,7	2,5	1,0
Prostějov	0,6	1,9	3,2	1,6	0,5	-0,3	-0,1	-1,8
Přerov	0,6	3,0	3,7	-3,3	-3,0	-2,9	-3,3	-2,7
Šumperk	-2,4	-1,2	-1,0	0,3	-0,9	-1,3	-2,6	-3,4

Tab. 5.2 – Celkový přírůstek obyvatel na 1000 obyvatel středního stavu v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

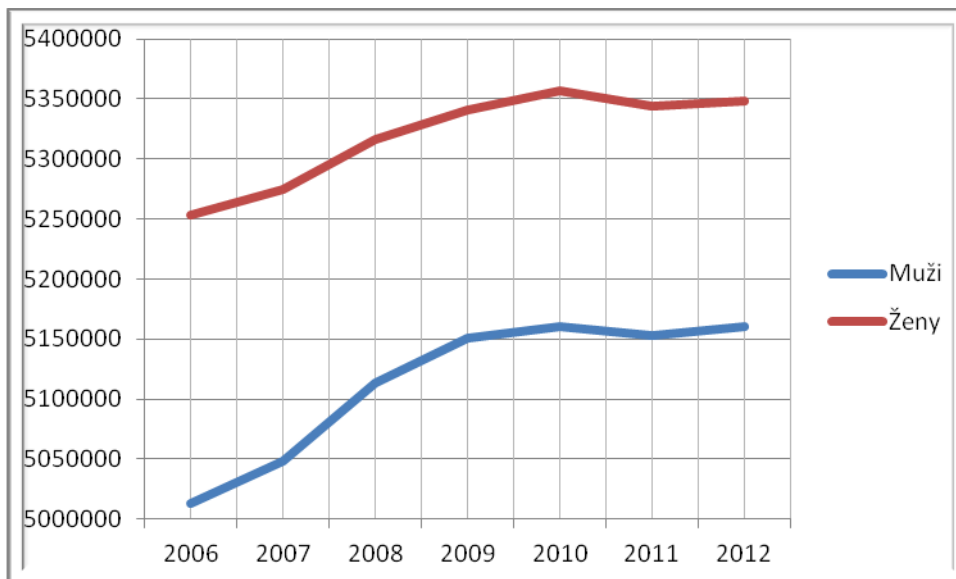
Za povšimnutí stojí i hustota zalidnění v jednotlivých okresech. V roce 2012 byla hustota zalidnění nejvyšší v okrese Přerov (157 obyvatel/ km²). V okrese Olomouc činila 143 obyvatel/ km² a v okrese Prostějov 142 obyvatel/ km². Všechny tyto tři hodnoty převyšují celorepublikový průměr. Zbýlé dva okresy hustotu zalidnění Olomouckého kraje sráží pod celorepublikový průměr. Okres Šumperk dosahoval v roce 2012 jen 94 obyvatel/ km² a okres Jeseník ještě méně - pouze 56 obyvatel/ km². Tyto údaje dokládají, že sever regionu je mnohem méně osídlen než jeho zbylé části.

5.1.2 Pohlaví

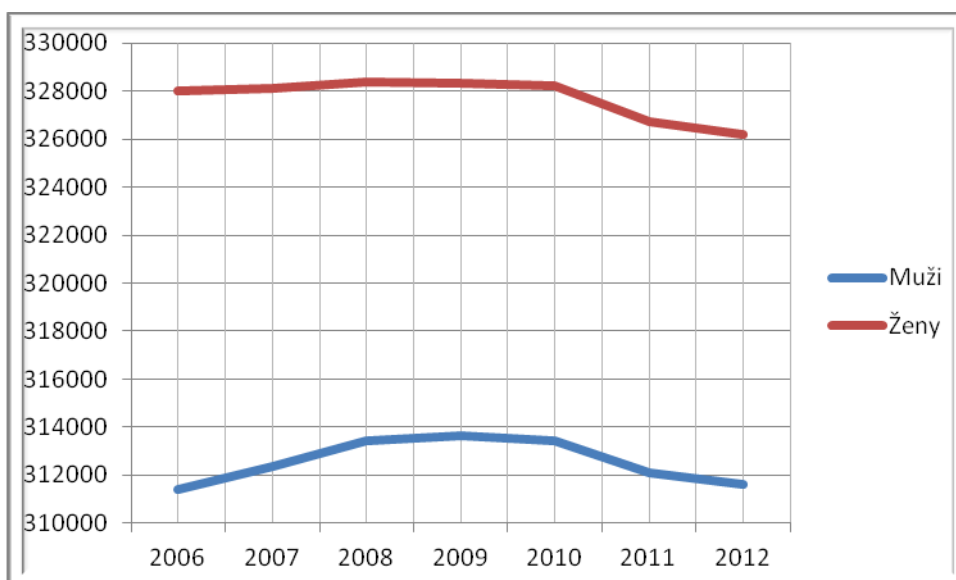
5.1.2.1 Olomoucký kraj

Obyvatelstvo České republiky bylo k 1. 7. 2012 složeno z 5161 tis. mužů a z 5348 tis. žen. Olomoucký kraj měl k tomuto datu 312 tis. mužů a 326 tis. žen. Tabulka 2 v Příloze č. 2

a obrázky 5.3 a 5.4 ukazují početnost mužů a žen v ČR a v Olomouckém kraji v letech 2006-2012. V obou teritoriích žilo přirozeně více žen. Co se týče ČR, tak populace obou pohlaví ve zmíněném období měla vzrůstající tendenci, zatímco u Olomouckého kraje lze z křivek v grafu vidět, že lidí obou pohlaví ubývalo. Křivky v v každém z grafů jsou podobného tvaru, tudíž nelze říci, že by se výrazně lišil přírůstek nebo úbytek jednoho pohlaví od přírůstu nebo úbytku pohlaví druhého. Obecně lze zopakovat již výše zjištěný fakt, sice že v ČR dlouhodobě přibývalo obyvatel, zatímco v Olomouckém kraji ubývalo.

Obr. 5.3 – Počet mužů a žen v ČR v jednotlivých letech

Obr. 5.4 – Počet mužů a žen v Olomouckém kraji v jednotlivých letech

K 1. 7. 2012 tvořili 49,11 % české populace muži. V Olomouckém kraji byl ukazatel maskulinity nižší. Mužů v tomto regionu žilo 48,86 % jeho celkové populace. Nižší byl

ukazatel maskulinity i v předchozích letech, jak dokládá tabulka 5.3. Poměrně tedy dlouhodobě žilo v Olomouckém kraji méně mužů než žen než při porovnání počtu mužů a žen v celé ČR. Zajímavý je rovněž fakt, že hodnota ukazatele maskulinity ČR rok od roku stoupala, zatímco hodnota ukazatele maskulinity Olomouckého kraje víceméně stagnovala. Totéž se dá logicky říci i o indexu maskulinity. Ve stejné tabulce lze vidět, že index maskulinity byl v roce 2012 v rámci ČR 965 mužů připadajících na 1000 žen a v rámci Olomouckého kraje jen 955 mužů připadajících na 1000 žen. Rozdíl mezi ČR a olomouckým regionem v počtu mužů, které připadají na 1000 žen, se každým rokem de facto navyšoval. V roce 2006 se oba indexy lišili o 5 mužů, v roce 2012 již o 10 mužů.

Ukazatel maskulinity	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	48,83 %	48,90 %	49,03 %	49,09 %	49,07 %	49,09 %	49,11 %
Olomoucký kraj	48,70 %	48,77 %	48,84 %	48,86 %	48,85 %	48,86 %	48,86 %
Index maskulinity	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	954	957	962	964	963	964	965
Olomoucký kraj	949	952	955	955	955	955	955

Tab. 5.3 – Ukazatel maskulinity a index maskulinity v jednotlivých letech

5.1.2.2 Okresy Olomouckého kraje

Tabulka 5.4 obsahuje hodnoty ukazatele maskulinity v jednotlivých okresech Olomouckého kraje mezi lety 2006-2012. Při srovnávání tohoto ukazatele v jednotlivých okresech k 1. 7. 2012 bylo zjištěno, že nejvyšších hodnot dosahoval tento ukazatel v okrese Jeseník a Šumperk, kde v obou případech byla populace z více než 49 % mužská. Následovaly okresy Přerov a Prostějov a okres Olomouc s 48,59 % mužské populace zůstal s nejnižší relativní mužskou početností jako poslední. Rozdíl v hodnotách ukazatele maskulinity mezi okresem Jeseník a okresem Olomouc byl více než 1%. Nutno ještě dodat, že v posledních třech letech sledovaného období ukazatel maskulinity v okresech Jeseník a Šumperk mírně klesal a v okrese Olomouc naopak nepatrně vzrostl. V tabulce 5.4 na ukazatel maskulinity navazuje index maskulinity, jehož hodnoty logicky souvisejí s hodnotami výše popsaného ukazatele. Zajímavý je rozdíl mezi indexy maskulinity v okrese Olomouc z roku 2006 a z roku 2012 a stejně tak v okrese Prostějov. Během sedmi let vzrostly o 7, respektive 8 jednotek. Zatímco v roce 2006 na 1000 žen připadalo 938, respektive 942 mužů, v roce 2012 už to bylo 945, respektive 950 mužů. Nejvyšších hodnot indexu maskulinity ze všech okresů dosahoval s výrazným odstupem okres Jeseník. Ze zjištěných dat vyplývá, že severní, méně osídlené okresy olomouckého regionu, měly vyšší poměrné zastoupení muži, než jeho zbylé okresy na jihu.

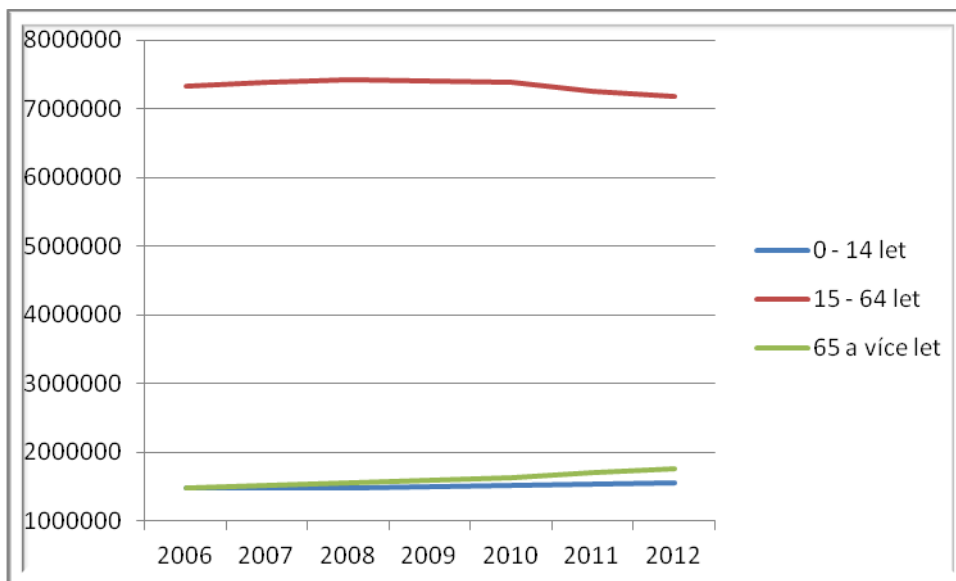
Ukazatel maskulinity	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
okres Jeseník	49,61 %	49,61 %	49,66 %	49,69 %	49,70 %	49,68 %	49,68 %
okres Olomouc	48,41 %	48,52 %	48,57 %	48,52 %	48,52 %	48,59 %	48,59 %
okres Prostějov	48,51 %	48,57 %	48,68 %	48,71 %	48,72 %	48,72 %	48,72 %
okres Přerov	48,80 %	48,92 %	48,93 %	48,96 %	48,96 %	48,93 %	48,94 %
okres Šumperk	49,18 %	49,21 %	49,20 %	49,18 %	49,16 %	49,14 %	49,14 %
Index maskulinity	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
okres Jeseník	984	984	986	988	988	987	987
okres Olomouc	938	942	944	942	942	945	945
okres Prostějov	942	944	949	950	950	950	950
okres Přerov	953	958	958	959	959	958	958
okres Šumperk	968	969	968	968	967	966	966

Tab. 5.4 – Ukazatel maskulinity a index maskulinity v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

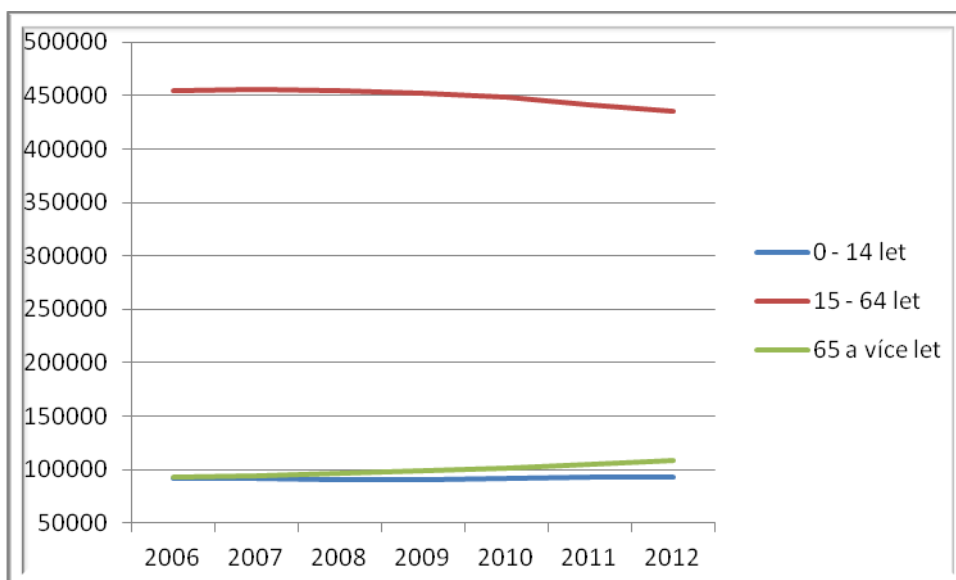
5.1.3 Věk

5.1.3.1 Olomoucký kraj

Z pohledu věku bylo obyvatelstvo ČR i Olomouckého kraje vzhledem k výzkumným účelům rozděleno do tří věkových kategorií. Předproduktivní věkovou skupinu zde tvořily děti v intervalu 0 až 14 let, produktivní věková skupina byla složena z obyvatel ve věku 15 až 64 let a poproduktivní věkovou skupinu tvořili lidé od 65 let výš. K 1. 7. 2012 měla ČR přes 1,5 mil. obyvatel v předproduktivní věkové skupině, téměř 7,2 mil. obyvatel v produktivní věkové skupině a necelých 1,8 mil. obyvatel v poproduktivní věkové skupině. V Olomouckém kraji byl stav k témuž datu následovný: předproduktivní věková skupina – více než 94 tis. obyvatel, produktivní věková skupina – 435 tis. obyvatel a poproduktivní věková skupina – takřka 109 tis. obyvatel. Tabulky 3 a 4 v Příloze č. 2 ukazují vývoj počtů obyvatel jednotlivých věkových kategorií v ČR a v Olomouckém kraji v letech 2006 - 2012. V grafech na obrázcích 5.5 a 5.6, vycházejících z těchto tabulek, jsou znázorněny trendy všech tří věkových skupin. Z tvarů křivek v obou grafech lze usoudit, že vývoj počtů obyvatel jednotlivých věkových skupin z ČR i Olomouckého kraje byl velice podobný a nijak výrazně se nelišil. Populace nejmladší věkové skupiny mírně rostla, avšak pomaleji než nejstarší věková skupina, jejíž obyvatelstvo přibývalo rychleji a prakticky se tak každým rokem zvyšoval rozdíl mezi těmito dvěma skupinami. Prostřední a zároveň nejpočetnější věková skupina byla naopak ve fázi poklesu obyvatelstva.

Obr. 5.5 - Počet obyvatel ČR podle věkových skupin v jednotlivých letech

Obr. 5.6 - Počet obyvatel Olomouckého kraje podle věkových skupin v jednotlivých letech

Při znalosti počtů obyvatel jednotlivých věkových skupin v jednotlivých zkoumaných letech v ČR i v Olomouckém kraji a jejich celkových počtů obyvatel byly vypočteny poměry věkových skupin na celkových obyvatelstvech pro srovnání obou územních celků. Z tabulek 5.5 a 5.6 lze vyčíst již výše zmíněné trendy rostoucích nejmladších a nejstarších věkových skupin a klesající prostřední věkové skupiny. K 1. 7. 2012 bylo v ČR 68,4 % obyvatel ve věku 15-64 let, 16,8 % starších 65 let a 14,8 % ve věku do 14 let. V Olomouckém kraji zaujímala produktivní věková skupina 68,3 %, předproduktivní věková skupina 14,7 % a poproduktivní věková skupina 17,1 %. Tyto skutečnosti jsou znázorněny též v grafech na obrázcích 1 a 2 v Příloze č. 2. Olomoucký kraj se s podílem více než 17 % obyvatel starších

65 let na svém celkovém obyvatelstvu řadil k šesti krajům ČR a Praze, jež měly největší podíly poproduktivní věkové skupiny vzhledem ke svým celkovým obyvatelstvům. Kromě Olomouckého kraje sem patřil kraj Zlínský, Jihomoravský, Královéhradecký, Plzeňský, Vysočina a také hlavní město Praha. Faktu o jednom z největších podílů poproduktivní věkové skupiny v Olomouckém kraji v rámci ČR odpovídal i rozdíl téměř 0,3 % mezi procentuálním zastoupením poproduktivní generace v Olomouckém kraji a procentuálním zastoupením poproduktivní generace v rámci celé ČR. Tento rozdíl byl ještě v roce 2006 nepatrný. Při podobném srovnávání, tentokrát předproduktivních generací, byl rozdíl zhruba 0,2 %; v rámci ČR je podíl této generace větší než podíl stejné generace v Olomouckém kraji. Je tedy zřejmé, že Olomoucký kraj měl méně dětí do 14 let než je celorepublikový průměr a více obyvatel nad 65 let než je celorepublikový průměr. ČR i Olomoucký kraj podle výše uvedených hodnot spadaly do regresivního populačního typu (přitom věková hranice nejstarší věkové skupiny bývá mnohdy nižší než zde uváděných 65 let), přičemž Olomoucký kraj byl silnější regresivní povahy než ČR. Pokud by se nebrala v potaz migrace, bylo by docházelo ke snižování počtu obyvatel v ČR i Olomouckého kraje.

Věková skupina	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
0 - 14 let	14,38 %	14,23 %	14,14 %	14,22 %	14,41 %	14,67 %	14,84 %
15 - 64 let	71,21 %	71,20 %	70,99 %	70,56 %	70,06 %	69,13 %	68,35 %
65 a více let	14,41 %	14,57 %	14,87 %	15,22 %	15,53 %	16,20 %	16,81 %

Tab. 5.5 – Relativní počet obyvatel v ČR podle věkových skupin v jednotlivých letech

Věková skupina	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
0 - 14 let	14,44 %	14,25 %	14,13 %	14,16 %	14,31 %	14,56 %	14,65 %
15 - 64 let	71,08 %	71,01 %	70,74 %	70,34 %	69,91 %	69,01 %	68,27 %
65 a více let	14,49 %	14,74 %	15,13 %	15,50 %	15,78 %	16,43 %	17,07 %

Tab. 5.6 – Relativní počet obyvatel v Olomouckém kraji podle věkových skupin v jednotlivých letech

V tabulce 5.7 je pro doplnění znázorněn vývoj počtu obyvatel Olomouckého kraje opět všech tří věkových skupin, tentokrát podle pohlaví. Mezi roky 2010-2012 je patrný obdobný vývoj u každého pohlaví zvlášť jako u obou pohlaví dohromady, který byl popsán výše. Předproduktivní věková kategorie jak žen, tak mužů, byla znovu rostoucí co do počtu svých obyvatel. Stejně tak poproduktivní věková kategorie, která byla zase rychleji rostoucí než přeproduktivní (u obou pohlaví zvlášť). Prostřední, nejpočetnější, produktivní věková skupina obyvatel Olomouckého kraje byla u žen i u mužů ve fázi ubývání obyvatelstva. Při srovnání tří věkových skupin z hlediska pohlaví lze konstatovat, že mužů bylo o něco více než

žen v prvních dvou věkových kategoriích, zatímco žen bylo mnohem více než mužů v nejstarší věkové kategorii.

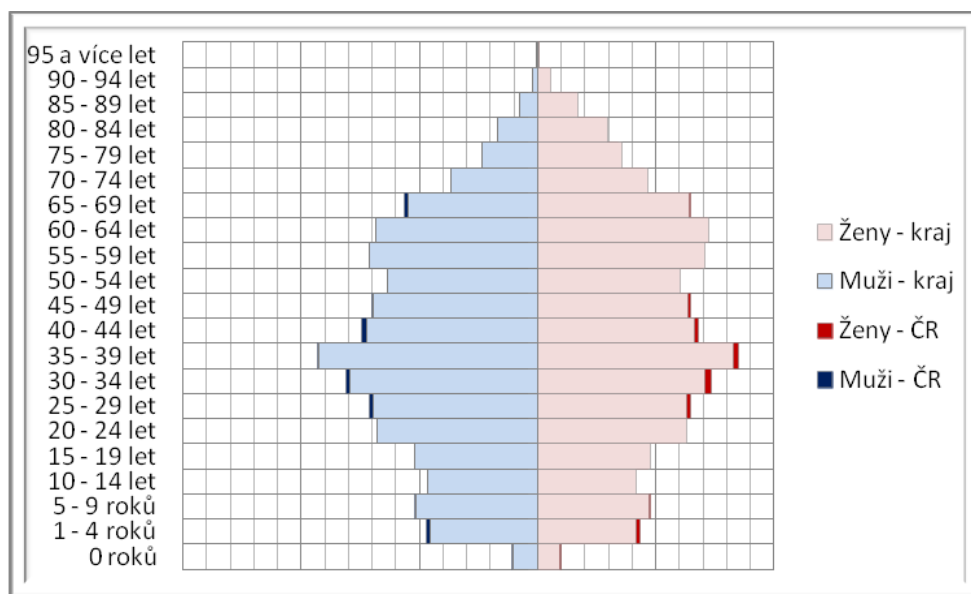
Pohlaví a věková skupina	2010	2011	2012
Muži (0 - 14 let)	46893	47535	47763
Muži (15 - 64 let)	226163	222352	219858
Muži (65 a více let)	40374	42146	43987
Ženy (0 - 14 let)	44902	45437	45677
Ženy (15 - 64 let)	222444	218395	215442
Ženy (65 a více let)	60905	62773	64882

Tab. 5.7 – Počet obyvatel v Olomouckém kraji podle pohlaví věkových skupin v jednotlivých letech

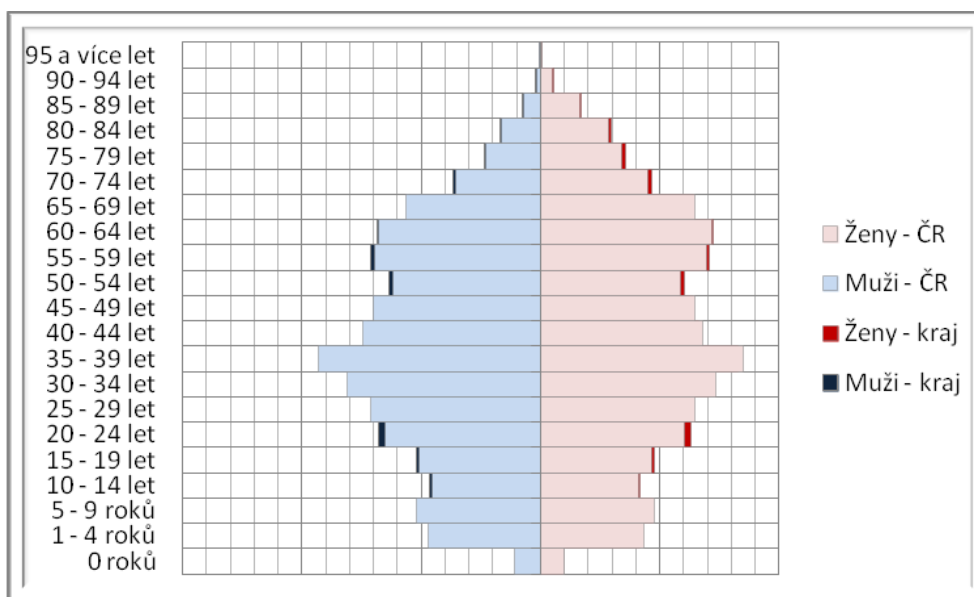
V tabulce 5 v Příloze č. 2 jsou zachyceny počty obyvatel ČR a Olomouckého kraje podle pětiletých věkových skupin k roku 2012. Jsou zde uvedeny počty absolutní pro ženy a muže i počty relativní pro ženy a muže, aby bylo možné srovnávat zastoupení jednotlivých pětiletých věkových skupin obou pohlaví v celkových obyvatelstvech ČR a Olomouckého kraje a taktéž porovnávat rozdíly v hodnotách mezi ČR a Olomouckým krajem. V Příloze č. 2 na tuto tabulku navazují grafy na obrázcích 3 (pro ČR) a 4 (pro Olomoucký kraj), což jsou tzv. věkové pyramidy. Jejich tvary dokazují, že se jednalo o regresivní typy populací, neboť zastoupení postreprodukční složky bylo početnější než předreprodukční složky. Mezi členy nejpočetnější pětileté věkové kategorie patřili v obou případech lidé mezi 35. a 39. rokem života. Druhou nepočetnější skupinou byli lidé ve věku 30 až 34 let. Tabulka i grafy dokazují, že mužů bylo zhruba do 55 let života v populaci více než žen a poté se situace obrátila. Podle této skutečnosti bylo další pořadí nejpočetnějších věkových skupin pro ženy i pro muže v několika případech odlišné (týkalo se to např. věkových skupin 55 až 59 let a 60 až 64 let). Co se týče obou pohlaví, je z grafů zřejmé, že populace ČR i Olomouckého kraje z dlouhodobějšího hlediska bude stárnout (pokud by se nebrala v potaz budoucí potenciální migrace mladých obyvatel).

Pro srovnání věkových pyramid ČR a Olomouckého kraje byly vytvořeny dva srovnávací grafy na obrázcích 5.7 a 5.8, které vycházejí z relativních počtů jednotlivých pětiletých věkových skupin obou celků. V těchto srovnávacích grafech jsou přes sebe překryty výše zmiňované věkové pyramidy obou celků. V prvním z grafů lze na první pohled vidět, které pětileté věkové skupiny ČR byly poměrně početnější než stejné pětileté věkové skupiny Olomouckého kraje, neboli (z pohledu Olomouckého kraje) které pětileté věkové skupiny Olomouckého kraje byly poměrně méně početné než stejné pětileté věkové skupiny ČR. Ve druhém z grafů je situace opačná. Lze tu zjistit, ve kterých pětiletých věkových

skupinách měl naopak poměrně více obyvatel Olomoucký kraj oproti ČR. Ze srovnávacích grafů je patrné, že Olomoucký kraj ztrácel v roce 2012 v počtu obyvatel oproti ČR ve věkových skupinách ve věcích 25 až 49 let a rovněž ve věkových skupinách ve věcích 0 až 9 let. Jednalo se však o rozdíly v řádu desetin procenta. Naopak Olomoucký kraj měl větší poměrné zastoupení než ČR v takřka všech věkových skupinách od 50 let výše a taktéž např. ve věkové skupině 20 až 24 let. Opět se však jednalo o rozdíly v řádu desetin procenta. Obecně lze tedy říci, že Olomoucký kraj měl větší poměrné zastoupení staršího obyvatelstva na celkové populaci než je celorepublikový průměr.

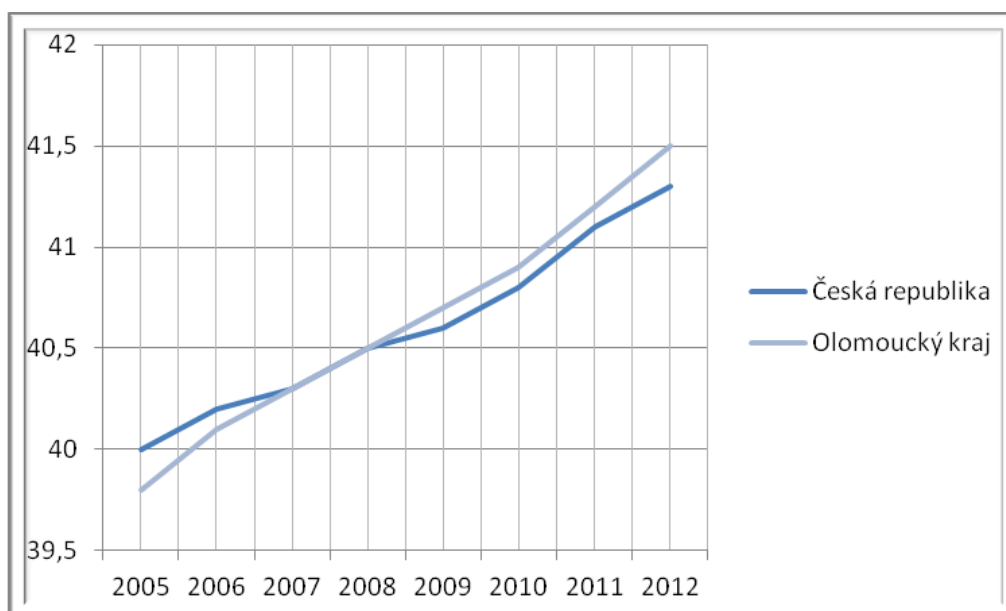

Obr. 5.7 – 1. srovnávací graf věkových pyramid ČR a Olomouckého kraje z roku 2012

Obr. 5.8 - 2. srovnávací graf věkových pyramid ČR a Olomouckého kraje z roku 2012

Věkové mediány a hodnoty průměrného věku ve sledovaných letech 2005 – 2012, které jsou uvedené v tabulce 6 v Příloze č. 2, dokazují, že obyvatelstvo jak ČR, tak i Olomouckého kraje, stárlo. Křivky v grafu v obrázku 5.9 znázorňují vývoj průměrného věku v celé ČR a vývoj průměrného věku v Olomouckém kraji. Lze vidět, že průměrný věk v Olomouckém kraji byl v prvních dvou letech tohoto období nižší, než průměrný věk v ČR a další dva roky byly hodnoty vyrovnané. V roce 2009 se dokonce situace obrátila a taková i zůstala (minimálně) do roku 2012. Zatímco v roce 2005 byl průměrný věk v ČR 40 let a v Olomouckém kraji 39,8 let, v roce 2012 stoupl v ČR na 41,3 let a v Olomouckém kraji dokonce na 41,5 let. Lze tedy říci, že obyvatelstvo Olomouckého kraje stárlo rychleji, než stárlo obyvatelstvo ČR. Zajímavý je též fakt, že v Olomouckém kraji mezi léty 2000 a 2012 vzrostl průměrný věk o tři roky, v průměru tedy o čtvrt roku ročně, přičemž v ČR stoupl o 2 a půl roku, v průměru tedy jen o pětinu roku ročně.

Obr. 5.9 - Průměrný věk obyvatel v jednotlivých letech

Průměrný věk obyvatel Olomouckého kraje byl v roce 2012 vyšší než průměrný věk obyvatel ČR též při srovnání obou pohlaví zvlášť. Muži v Olomouckém kraji měli v průměru 39,9 let, zatímco muži v rámci celé ČR 38,8 let. Ženský průměrný věk byl přirozeně vyšší než mužský, ženy Olomouckého kraje měly v průměru 43 let a ženy ČR jen 42,7 let. U mužů tedy tento rozdíl činil jednu desetinu roku, u žen dokonce tři desetiny roku. Údaje jsou zaznamenány v tabulce 5.8.

Území	Muži	Ženy
Česká republika	39,8	42,7
Olomoucký kraj	39,9	43,0

Tab. 5.8 – Průměrný věk obyvatel podle pohlaví v roce 2012

Důkazem stárnutí české populace i obyvatel Olomouckého kraje byl i index stáří, jehož hodnoty měly ve sledovaném období 2005 - 2012 taktéž vzrůstající tendenci, přičemž v Olomouckém kraji rostly rychleji než v ČR, což opět platilo i v porovnání hodnot indexu stáří mezi oběma územími pro obě pohlaví zvlášť. Dokazují to tabulky 5.9 a 5.10.

Území	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	97	100	102	105	107	108	110	113
Olomoucký kraj	97	100	104	107	109	110	113	117

Tab. 5.9 – Index stáří v jednotlivých letech

Území	Muži	Ženy
Česká republika	90,4	137,4
Olomoucký kraj	92,1	142,0

Tab. 5.10 – Index stáří podle pohlaví v roce 2012

Podobně jako věkový medián, průměrný věk a index stáří stoupal i tzv. index závislosti, jehož hodnota v ČR v roce 2012 byla 57 lidí neproduktivního věku (dětí do 14 let a lidé od 65 let) na 100 lidí produktivního věku (lidé ve věku 15 až 64 let) a v Olomouckém kraji 57 lidí neproduktivního věku na 100 lidí produktivního věku.

5.1.3.2 Okresy Olomouckého kraje

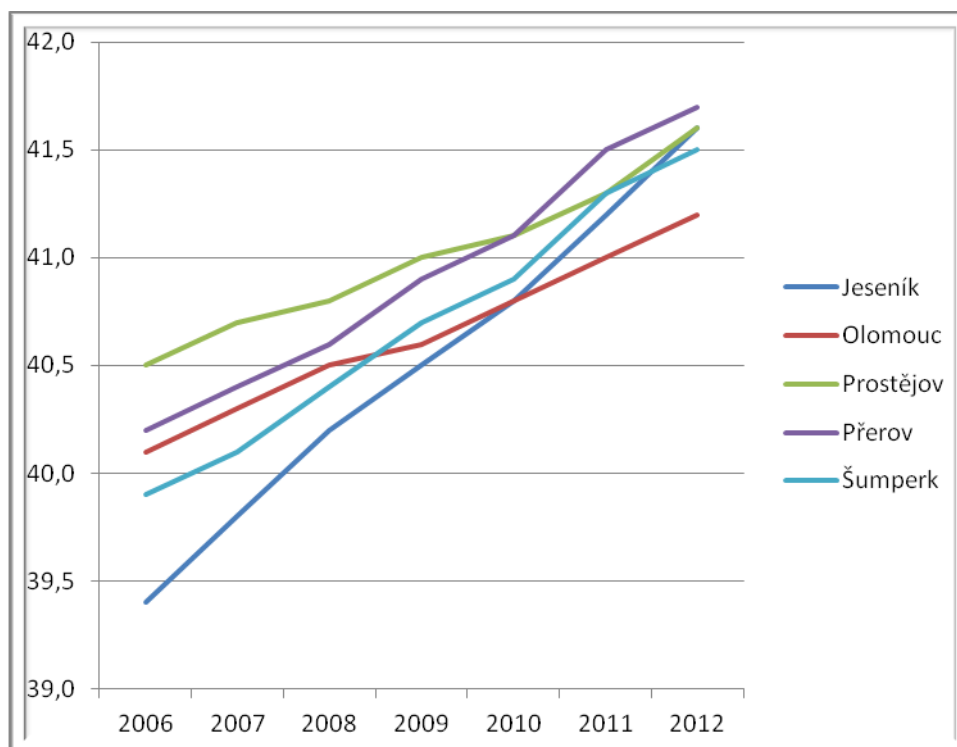
V tabulce 5.11 jsou uvedeny poměry počtů obyvatel tří základních věkových skupin v jednotlivých okresech Olomouckého kraje za rok 2012. Ve všech pěti okresech byla populace regresivního typu. Lze mezi nimi však najít dobré rozdíly. Poměrně nejpočetnější předproduktivní věkovou skupinu ze všech pěti okresů Olomouckého kraje měly okresy Olomouc a Prostějov (14,9 %), nejméně početnou tuto skupinu měly naopak shodně okresy Jeseník a Přerov (14,2 %). Produktivní věková skupina byla poměrně největší v okrese Jeseník (69,5 %) a nejmenší v okrese Prostějov (67,6 %). Rozdíl zde činil více než 2 %. Nejvyšší poměrné zastoupení poproduktivní věkové skupiny měly okresy Přerov a Prostějov (17,6 % a 17,5 %), nejmenší naopak okres Jeseník (16,3 %). Rozdíl zde byl více než jednoprocenní. Ze zjištěných faktů vyplývá, že okres Jeseník měl poměrně méně mladších i starších obyvatel než ostatní okresy a zároveň poměrně nejpočetnější prostřední věkovou skupinu. Okres Olomouc se mohl pyšnit poměrně nejpočetnější předproduktivní skupinou, jež byla srovnatelná s předproduktivní skupinou okresu Prostějov. Olomoucký okres měl nejméně

regresivní populaci v Olomouckém kraji, neboť okres Prostějov měl zároveň i druhou poměrně nejpočetnější poproduktivní skupinu. První poměrně nejpočetnější poproduktivní skupinu měl okres Přerov, který měl rovněž poměrně nejméně početnou (spolu s již zmiňovaným okresem Jeseník) předproduktivní věkovou skupinu a měl tak nejvíce regresivní populaci. Okres Šumperk měl v podstatě průměrné hodnoty u všech třech věkových skupin.

Věková skupina	Jeseník	Olomouc	Prostějov	Přerov	Šumperk
0-14 let	14,2%	14,9%	14,9%	14,2%	14,6%
15-64 let	69,5%	68,3%	67,6%	68,1%	68,5%
65 a více let	16,3%	16,8%	17,5%	17,6%	16,9%

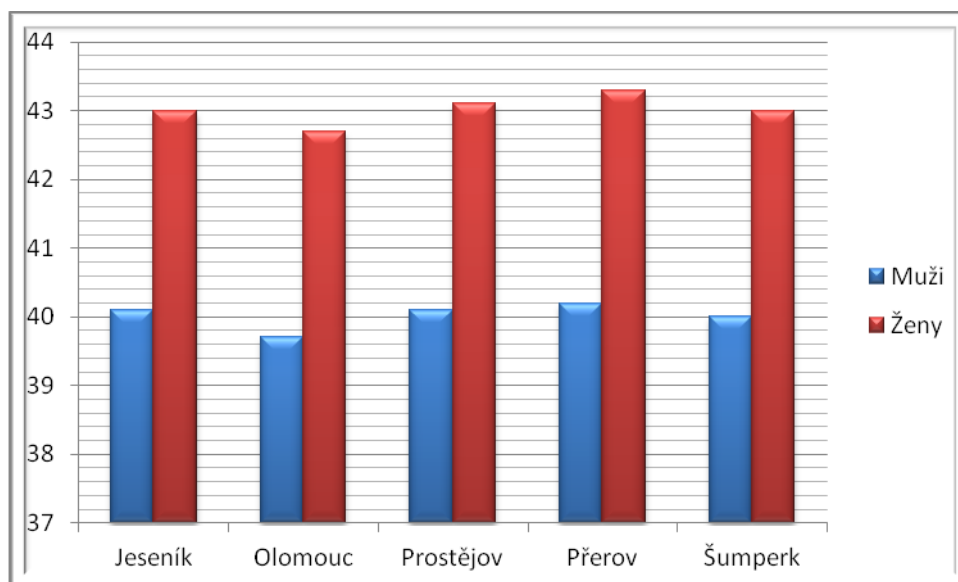
Tab. 5.11 – Relativní počet obyvatel podle věkových skupin v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v roce 2012

V tabulce 7 v Příloze č. 2 a v grafu na obrázku 5.10 jsou srovnávány hodnoty průměrného věku v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v letech 2006 – 2012. Z grafu je patrné, že ve všech okresech průměrný věk rostl. Nejvyšších hodnot ve sledovaných letech dosahovaly okresy Prostějov a poté Přerov, nejnižších okresy Jeseník a poté Olomouc. V roce 2012 byl nejvyšší průměrný věk v okrese Přerov (41,7 let) a nejnižší v okrese Olomouc (41,2 let). Rozdíl v hodnotě průměrného věku tak činil mezi těmito dvěma okresy půl roku.

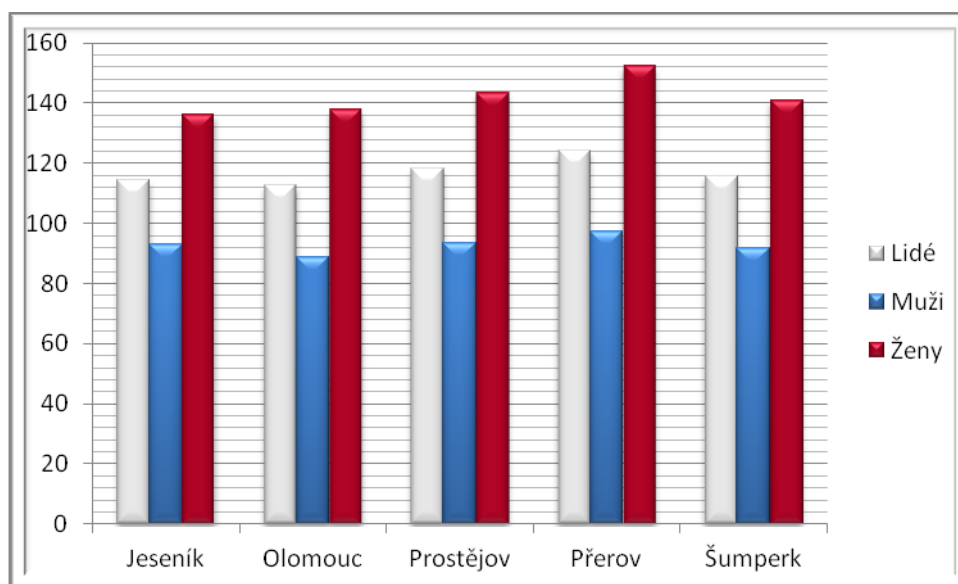
Obr. 5.10 – Průměrný věk obyvatel v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

Průměrný věk podle pohlaví v okresech Olomouckého kraje v roce 2012 odhaluje tabulka 8 v Příloze 2 a graf na obrázku 5.11. Nejvyšších hodnot dosahoval opět okres Přerov, a to u obou pohlaví. V tomto okrese měli muži průměrný věk 40,2 let a ženy 43,3 let. Nejnižší průměrný věk byl jak u mužů, tak i u žen zase v okrese Olomouc. Mužský průměrný věk zde byl 39,7 let a ženský průměrný věk 42,7 let.

Obr. 5.11 - Průměrný věk obyvatel podle pohlaví v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v roce 2012

Obdobná fakta vykazoval za rok 2012 rovněž index stáří. Vztahuje se k němu tabulka 9 v Příloze č. 2 a graf v obrázku 5.12. Hodnoty indexu stáří ve všech jednotlivých okresech Olomouckého kraje vykazovaly převahu obyvatelstva staršího 65 let nad obyvatelstvem do 14 let věku. Nejvyšší podíl staršího obyvatelstva měl očekávaně (s ohledem na nejvyšší průměrný věk) okres Přerov a nejnižší zase okres Olomouc. V okrese Přerov připadalo na 100 dětí do 14 let věku 124 lidí od 65 let výše, zatímco v okrese Olomouc to bylo pouze 112,5 lidí. Znovu se ukázala již výše zmíněná skutečnost, že v okrese Olomouc bylo obyvatelstvo v rámci okresů Olomouckého kraje nejmladší a v okrese Přerov nejstarší. Zajímavé je prohození si pořadí v nejnižších hodnotách u průměrného věku a u indexu stáří u žen mezi okresem Olomouc a okresem Jeseník, což mohlo být způsobeno věkovými extrémami v okrese Jeseník.

Obr. 5.12 – Index stáří v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v roce 2012

5.1.4 Závěry

Mezi zásadní zjištěné demografické rozdíly a odlišnosti mezi ČR a Olomouckým krajem ve sledovaném období lze na prvním místě zmínit růst populace a stárnutí populace. Zatímco v ČR počet obyvatelstva rostl, v Olomouckém kraji tomu bylo naopak. V obou případech obyvatelstvo stárlo, avšak v Olomouckém kraji rychleji. V ČR byla rovněž vyšší hustota zalidnění a vyšší podíl městského obyvatelstva než v Olomouckém kraji. Hodnoty ukazatelů a indexů maskulinity v ČR rostly, zatímco v Olomouckém kraji stagnovaly. Obyvatelstva obou regionů měly populaci regresivního typu, z nichž regresivnější povahu mělo obyvatelstvo Olomouckého kraje. Toto obyvatelstvo mělo totiž nižší podíl zastoupení předproduktivní věkové skupiny, vyšší podíl zastoupení poproduktivní věkové skupiny, vyšší průměrný věk i vyšší index stáří.

Při srovnávání okresů Olomouckého kraje bylo zjištěno, že nejvíce obyvatel žilo v okrese Olomouc a nejméně v okrese Jeseník, který byl taktéž nejméně osídleným okresem. Nejvyšší hustota zalidnění byla v okrese Přerov. Také bylo zjištěno, že v severní části kraje (okresy Šumperk a Jeseník) byly ukazatele a indexy maskulinity vyšší než ve zbylých okresech kraje. Obyvatelstvo okresu Přerov bylo shledáno jako nejstarší v porovnání s ostatními okresy, neboť mělo nejvyšší regresivní povahu, nejvyšší průměrný věk i nejvyšší index stáří. Jako nejmladší bylo naopak shledáno obyvatelstvo okresu Olomouc.

Příčiny stárnutí populace lze hledat v rostoucím podílu starších generací na celkovém počtu obyvatel, jež jsou mj. zapříčiněny zdravějším životním stylem (strava, sport, apod.),

vědeckým pokrokem a s ním souvisejícím zdravotnictvím. Důsledkem takovéto změny je závislá skupina starých lidí, pro kterou je nutné zvyšovat výdaje na sociální a zdravotní systém, a zvyšování hranice důchodového věku. Stárnutí populace, ale i jeho ubývání, lze zmírnit opatřeními, jež budou vést k migraci nových obyvatel do postiženého regionu.

5.2 Úmrtnost

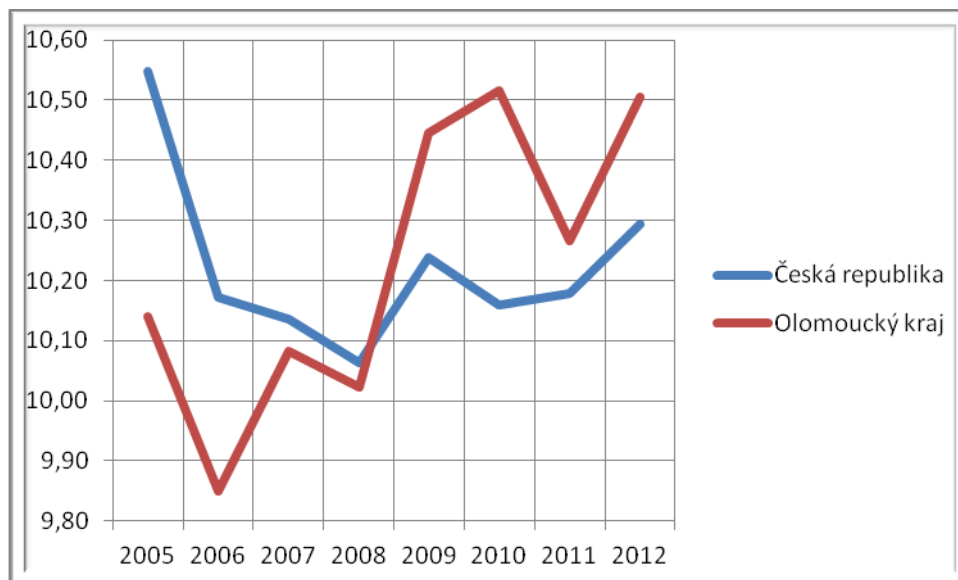
5.2.1 Hrubá a specifická míra úmrtnosti

5.2.1.1 Olomoucký kraj

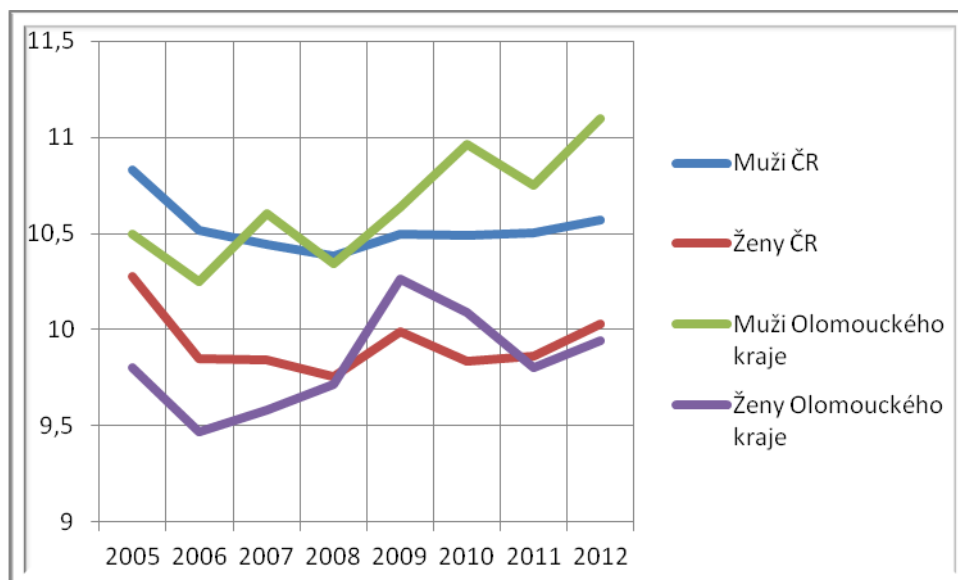
Rozdíly v úmrtnosti obyvatel mezi Českou republikou a Olomouckým krajem byly nejprve zjišťovány podle počtu zemřelých vzhledem ke střednímu stavu obyvatel v obou jednotlivých územích, neboli srovnáním jejich hrubých (obecných) měr úmrtnosti. V tabulce 10 v Příloze č 2 jsou uvedeny počty zemřelých obyvatel na 1000 obyvatel středního stavu ve sledovaných letech 2005 – 2012 jak pro celou ČR, tak pro Olomoucký kraj. Hodnoty hrubé míry úmrtnosti jsou uvedeny v promilích a ukazují, že přibližně první polovinu zkoumaného období bylo méně úmrtí ke střednímu stavu v Olomouckém kraji, zatímco ve druhé polovině tohoto období se situace obrátila a bylo zde naopak více úmrtí ke střednímu stavu než v ČR. Na začátku tohoto období, v roce 2005, činila hrubá míra úmrtnosti v ČR 10,55 ‰ a v Olomouckém kraji 10,14 ‰, kdežto na konci tohoto období, v roce 2012, dosáhla hrubá míra úmrtnosti v ČR 10,29 ‰ a v Olomouckém kraji 10,51 ‰. Rovněž lze konstatovat, že úmrtnost v kraji z dlouhodobého hlediska rostla, zatímco v ČR mírně poklesla. Vývoj tohoto sledovaného ukazatele je znázorněn v grafu na obrázku 5.13, v němž křivky dokládají výše zmíněné skutečnosti.

Dále byla zkoumána z pohledu ČR i Olomouckého kraje též specifická míra úmrtnosti a to z hlediska pohlaví. Byly srovnávány hodnoty míry úmrtnosti mužů ČR s hodnotami míry úmrtnosti mužů Olomouckého kraje a hodnoty míry úmrtnosti žen ČR s hodnotami míry úmrtnosti žen Olomouckého kraje. Úmrtnosti obou pohlaví se totiž přirozeně liší. Vývoj míry úmrtnosti mužů i žen ve sledovaném období 2005 – 2012 víceméně odpovídal vývoji výše zkoumané hrubé míry úmrtnosti, avšak s několika rozdíly. V tabulce 11 v Příloze č. 2 a v grafu na obrázku 5.14 lze vidět, že na začátku sledovaného období byla míra úmrtnosti podle pohlaví stejně jako hrubá míra úmrtnosti nižší v Olomouckém kraji než v ČR. Zlom v podstatě nastal v roce 2008, kdy se situace, stejně jako v případě hrubé míry úmrtnosti, otočila. Zásadní rozdíl je možno spatřit na konci sledovaného období. Zatímco míra úmrtnosti

mužů Olomouckého kraje zůstala vyšší než míra úmrtnosti mužů celé ČR a dokonce zde byl zachován stoupající trend, míra úmrtnosti žen Olomouckého kraje byla, byť ne nijak závratně, nižší než míra úmrtnosti žen ČR. Znamená to tedy, že za vyšší hrubou míru úmrtnosti v Olomouckém kraji ve srovnání s celorepublikovou mírou mohly vysoké hodnoty míry úmrtnosti mužů Olomouckého kraje.

Obr. 5.13 – Hrubá míra úmrtnosti v jednotlivých letech

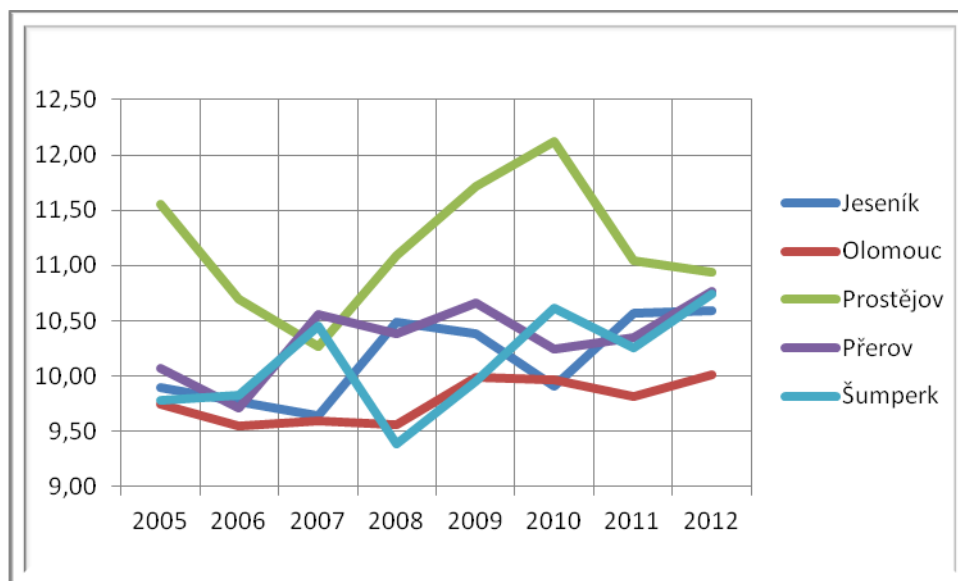

Obr. 5.14 - Hrubá míra úmrtnosti podle pohlaví v jednotlivých letech

5.2.1.2 Okresy Olomouckého kraje

Při srovnání hodnot hrubých měr úmrtnosti jednotlivých okresů Olomouckého kraje ve sledovaném období 2005 - 2012 bylo zjištěno, že jednoznačně nejvyšší míra úmrtnosti byla

vždy s výjimkou roku 2007 v okrese Prostějov. Následovaly jej okresy Přerov, Šumperk a Jeseník. Ne však vždy v tomto pořadí, neboť jejich hodnoty i pozice se při srovnání hrubé míry úmrtnosti měnily. V roce 2012 nebyl mezi těmito třemi okresy nikterak výrazný rozdíl. Kromě roků 2008 a 2010 byla nejnižší hodnota hrubé míry úmrtnosti v rámci okresů Olomouckého kraje zjištěna v okrese Olomouc. Nutno též dodat, že pokud zde nebyla hrubá míra úmrtnosti nejnižší, byla alespoň druhá nejnižší. Vymykání se okresů Prostějova a Olomouce lze vyčíst z tabulky 12 v Příloze č. 2 nebo lépe z grafu na obrázku 5.15.

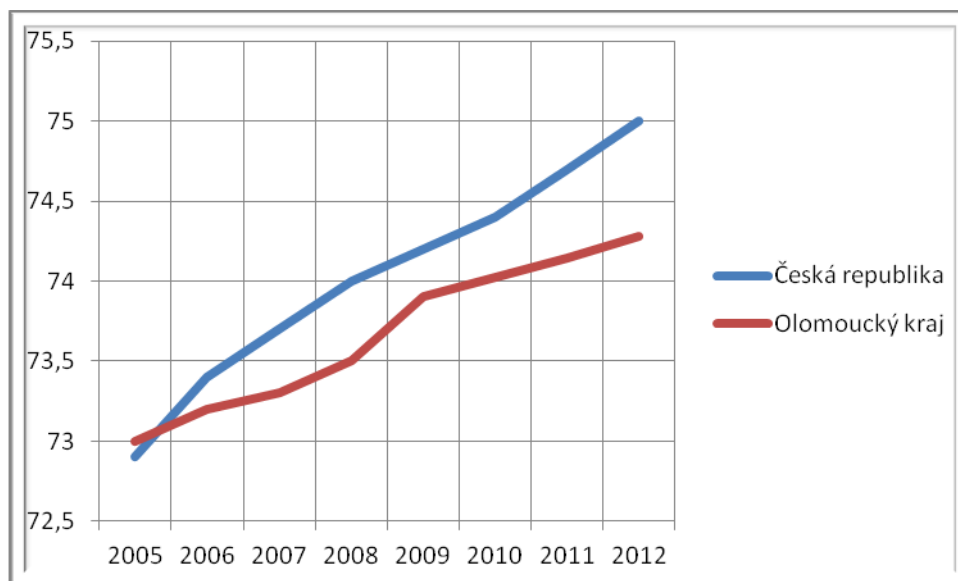
Obr. 5.15 - Hrubá míra úmrtnosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

5.2.2 Střední délka života

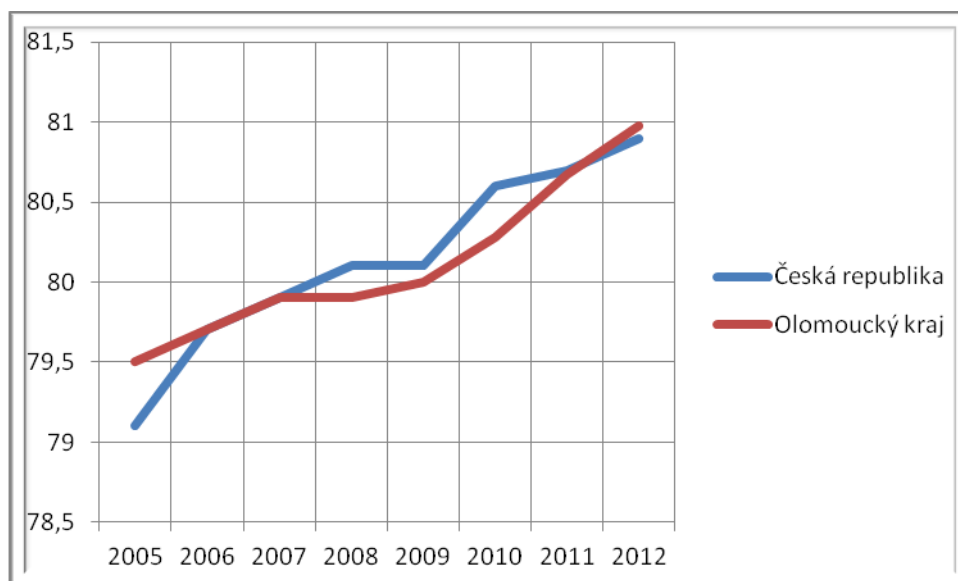
5.2.2.1 Olomoucký kraj

Dalším zkoumaným ukazatelem vztahujícím se k úmrtnosti byla střední délka života obyvatel ČR a Olomouckého kraje nazývaná též jako naděje dožití při narození. Jedná se o průměrný věk zemřelých obyvatel, který je pro obě pohlaví přirozeně odlišný, neboť ženy se průměrně dožívají více let než muži. Při zkoumání vývoje tohoto ukazatele v letech 2005 – 2012 bylo zjištěno, že obě pohlaví v rámci ČR i v rámci Olomouckého kraje se dlouhodobě dožívají průměrně stále více let a umírají tak v čím dál, tím víc vyšším věku. Tento vývoj je znázorněn v grafech na obrázcích 5.16 (muži) a 5.17 (ženy), přesné hodnoty za jednotlivé roky sledovaného období jsou uvedeny v tabulce 13 v Příloze č. 2. Při pohledu na grafické zpracování lze říci, že ženy Olomouckého kraje se dožívaly průměrně podobného věku jako ženy ČR bez většího výkyvu. V některých letech se dožívaly věku vyššího, v jiných nižšího, nikdy však rozdíl nepřekročil půl roku. Ovšem muži Olomouckého kraje kromě roku 2005 v

celém sledovaném období umírali průměrně v nižším věku než muži ČR, přičemž v posledních dvou letech tohoto období byl rozdíl mezi střední délkou života mužů Olomouckého kraje a mužů ČR vyšší než půl roku.

Obr. 5.16 - Střední délka života mužů v jednotlivých letech

Obr. 5.17 - Střední délka života žen v jednotlivých letech

5.2.2.2 Okresy Olomouckého kraje

Z pohledu jednotlivých okresů Olomouckého kraje byla ve sledovaném roce 2012 nejvyšší střední délka života zaznamenána v okrese Olomouc, a to pro obě pohlaví. Na opačném konci pomyslného pořadí skončil okres Jeseník, jehož mužští obyvatelé se v rámci Olomouckého kraje průměrně dožívali nejméně let ze všech okresů, a obyvatelé ženského

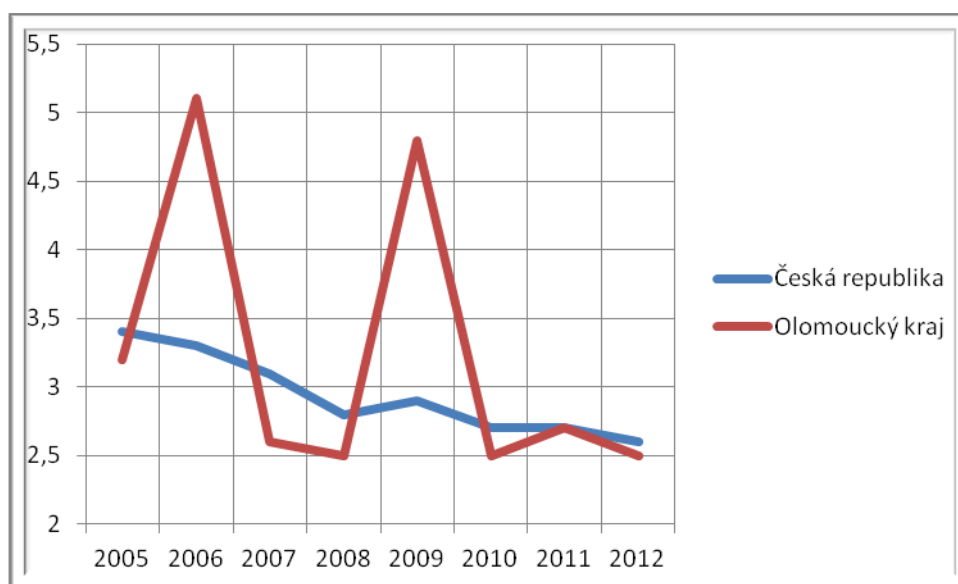
pohlaví tohoto nejsevernějšího okresu dosahovali druhé nejnížší střední délky života. Hodnoty střední délky života obou pohlaví pro všech pět okresů jsou uvedeny v tabulce 5.12.

Okres	Muži	Ženy
Jeseník	72,75	79,87
Olomouc	74,62	80,95
Prostějov	74,09	79,67
Přerov	74,03	80,03
Šumperk	73,58	80,95

Tab. 5.12 - Střední délka života podle pohlaví v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v roce 2012

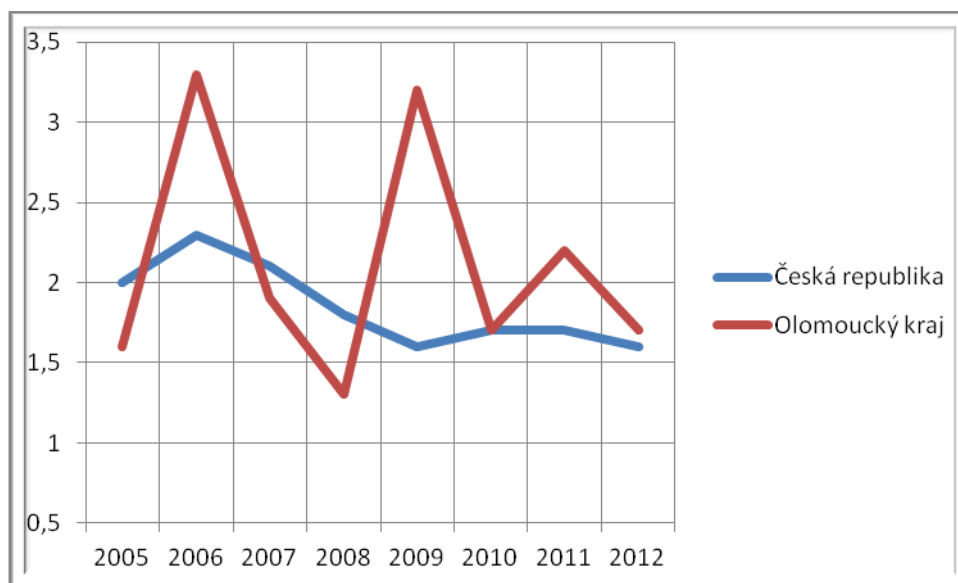
5.2.3 Kojenecká a novorozenecká úmrtnost

Kojenecká úmrtnost má určitou vypovídající hodnotu o vyspělosti dané země nebo regionu. Tento ukazatel byl proto pro porovnání zkoumán v období 2005 – 2012 jak v rámci ČR, tak v rámci Olomouckého kraje. Při pohledu na tabulku 14 v Příloze č. 2 a na graf na obrázku 5.18 lze říci, že kojenecká úmrtnost v ČR i v Olomouckém kraji z hlediska celého sledovaného období klesala. V roce 2005 přesahovala v obou zmíněných regionech hodnotu vyšší než 3 %, zatímco v roce 2012 už dosahovala přibližně jen 2,5 %. Lze však spatřit rozdíl mezi vývojem tohoto ukazatele v celé ČR a v Olomouckém kraji. Pro ČR byl zaznamenán ve sledovaném období klesající trend kojenecké úmrtnosti bez jakýchkoliv výrazných výkyvů, avšak vývoj kojenecké úmrtnosti v Olomouckém kraji nebyl nijak pravidelný. V grafu 5.18 lze vidět dva výrazné výkyvy v letech 2006 a 2009, což svědčí o nepříliš stabilní povaze ukazatele kojenecké úmrtnosti v tomto regionu.

Obr. 5.18 - Kojenecká úmrtnost v jednotlivých letech

Podobné výkyvy v Olomouckém kraji v letech 2006 a 2009 byly zaznamenány i v ukazateli novorozenecké úmrtnosti. Mezi roky 2008 a 2009 zde rozdíl činil dokonce 1,9 ‰. V rámci celé ČR se hodnoty ukazatele novorozenecké úmrtnosti ve sledovaném období 2005 – 2012 (podobně jako u kojenecké úmrtnosti) v podstatě snižovaly. V rámci Olomouckého kraje však nikoliv. Hodnota v roce 2012 byla dokonce vyšší o 0,1 ‰ oproti roku 2005. Nepravidelné výkyvy a změny hodnot týkající se novorozenecké úmrtnosti Olomouckého kraje a vcelku klesající hodnoty novorozenecké úmrtnosti ČR lze vidět v tabulce 15 v Příloze č. 2 a grafu na obrázku 5.19.

Obr. 5.19 - Novorozenecká úmrtnost v jednotlivých letech

5.2.4 Prvotní příčiny smrti

Rozdíly mezi ČR a Olomouckým krajem z hlediska úmrtnosti lze hledat i v prvotních (základních) příčinách smrti. V tabulce 5.13 je uvedeno pět nejčastějších prvotních příčin smrti, přičemž šestý řádek zahrnuje všechny ostatní, statisticky zanedbatelné, příčiny smrti. U každé z příčin smrti je uvedeno, jaké procentuální zastoupení na celkovém počtu zemřelých v každém z uvedených území, ve sledovaném roce 2012 měla. Graficky jsou pak podíly znázorněny pro ČR v grafu na obrázku 5 a pro Olomoucký kraj v grafu na obrázku 6 v Příloze č. 2. Lze konstatovat, že se zde vyskytovaly pouze drobné rozdíly, neboť žádný podíl ani jedné z hlavních prvotních příčin se nelišil o více než půl procenta.

Prvotní příčina smrti	Česká republika	Olomoucký kraj
Oběhová soustava	49,03%	49,28%
Novotvary	25,59%	25,35%
Vnější příčiny	5,41%	5,81%
Dýchací soustava	5,44%	5,55%
Trávicí soustava	4,15%	4,61%
Ostatní	10,38%	9,40%

Tab. 5.13 – Relativní podíl jednotlivých prvotních příčin smrti v roce 2012

5.2.5 Závěry

Mezi zásadní zjištěné demografické rozdíly a odlišnosti mezi ČR a Olomouckým krajem týkající se úmrtnosti a souvisejících témat ve sledovaném období lze na prvním místě zmínit samotnou hrubou míru úmrtnosti. Ve sledovaném období míra úmrtnosti v rámci ČR spíše klesala, zatímco v Olomouckém kraji rostla. Postupem času se míra úmrtnosti Olomouckého kraje, jakožto nižší hodnota nežli hodnota míry úmrtnosti ČR, stala hodnotou vyšší. Nejznačnější rozdíl ve vývoji míry úmrtnosti byl zaznamenán u mužské části populace, když specifická míra úmrtnosti mužů Olomouckého kraje se výrazně lišila od specifické míry úmrtnosti mužů ČR. Střední délka života se v ČR i Olomouckém kraji u obou pohlaví zvyšovala. Větší rozdíl byl vidět opět mezi muži ČR a muži Olomouckého kraje, protože muži ČR se dožívali více let než muži Olomouckého kraje. Míra kojenecké a novorozenecké úmrtnosti v obou celcích klesala, avšak v Olomouckém kraji s nápadnými výkyvy. V případě zkoumání rozdílů prvotních příčin smrti mezi ČR a Olomouckým krajem nebyly zjištěny zásadní rozdíly.

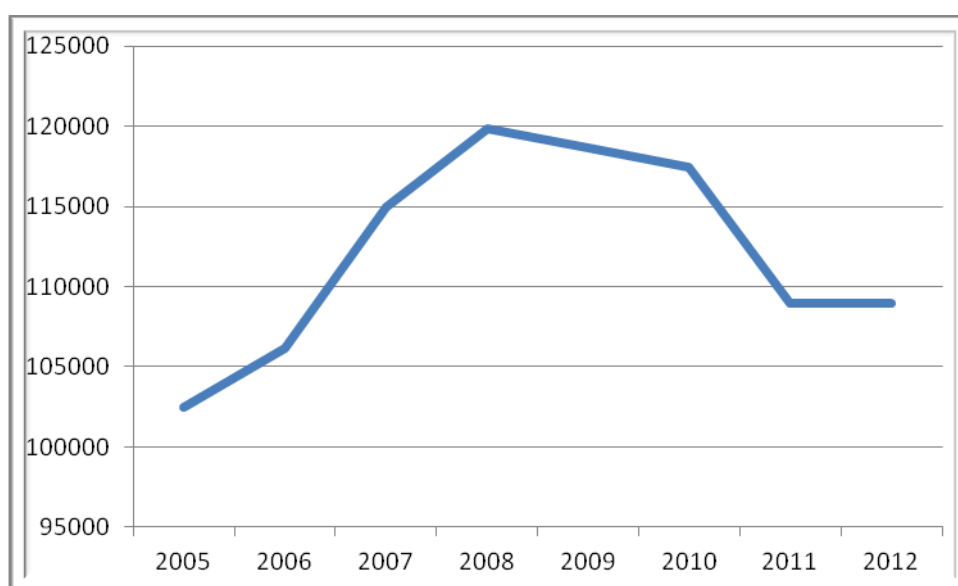
Při srovnávání okresů Olomouckého kraje bylo zjištěno, že za sledované období byla nejvyšší hrubá míra úmrtnosti převážně v okrese Prostějov a nejnižší v okrese Olomouc. Taktéž bylo vyzkoumáno, že v okrese Olomouc se jeho obyvatelé dožívali v průměru nejvíce let ze všech pěti okresů Olomouckého kraje a nejnižší střední délka života byla naopak v okrese Jeseník.

5.3 Porodnost a potratovost

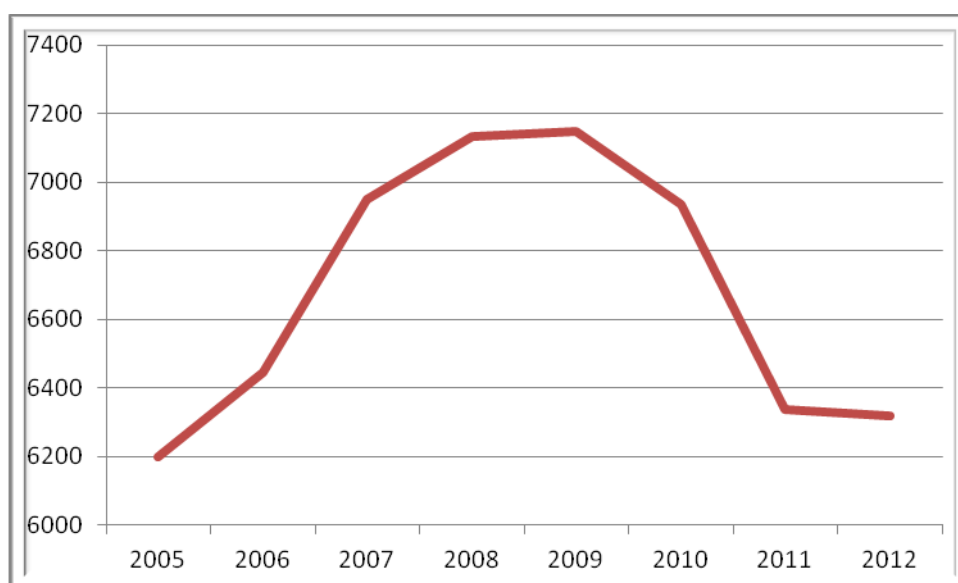
5.3.1 Počet narození a přirozený přírůstek

5.3.1.1 Olomoucký kraj

Prvním sledovaným ukazatelem týkajícím se porodnosti byl prostý počet narozených obyvatel. V tabulce 16 v Příloze č. 2 jsou uvedeny počty narozených obyvatel ČR a Olomouckého kraje ve sledovaném období 2005 – 2012. Vývoj počtu narozených dětí byl v obou případech podobný. Nejméně narozených ve sledovaném období bylo v roce 2005 a od tohoto roku se počty narození zvyšovaly do roku 2008, respektive do roku 2009. Poté se počty narození začaly naopak snižovat. Zůstaly však už vždy vyšší než v roce 2005. Vývoje počtů narozených obyvatel pro oba celky jsou znázorněny v grafech na obrázcích 5.20 a 5.21. Z tvaru jejich křivek je patrná podobnost vývoje počtu narozených dětí v ČR a Olomouckém kraji.

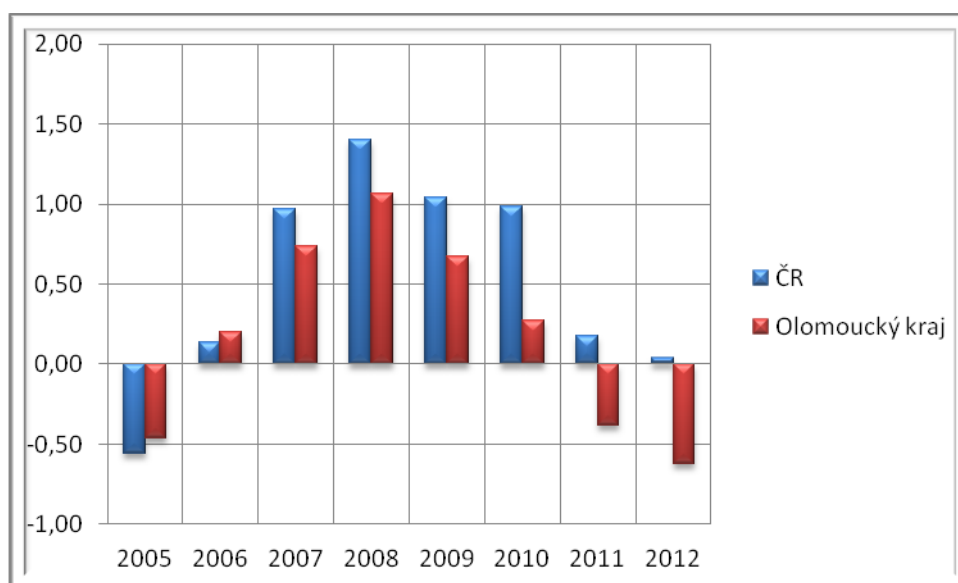

Obr. 5.20 – Počet narození v ČR v jednotlivých letech

Obr. 5.21 – Počet narození v Olomouckém v jednotlivých letech

Počet narození však neposkytuje informaci o tom, zda obyvatel v populaci přibývalo či ubývalo. Proto byl zkoumán též přirozený přírůstek obyvatelstva. Opět pro ČR i Olomoucký kraj. Vývoj hodnot přirozeného přírůstku (úbytku) obyvatel na 1000 obyvatel středního stavu pro oba regiony ve sledovaném období 2005 - 2012 lze vidět v tabulce 17 v Příloze č. 2. Totéž je přehledně znázorněno v grafu na obrázku 5.22. Vývoj přirozeného přírůstku či úbytku zčásti koresponduje s počty narozených obyvatel v jednotlivých letech a zčásti s počty zemřelých obyvatel v jednotlivých letech. Kromě úbytku v roce 2005 zaznamenala ČR ve všech letech sledovaného období vždy přírůstek obyvatel. Olomoucký kraj v letech 2005 – 2010 měl vždy úbytek či přírůstek podobně jako ČR, přičemž přírůstek obyvatel na 1000 obyvatel středního stavu ČR byl převážně vyšší než v Olomouckém kraji. Roky 2011 a 2012 se odlišují od ostatních tím, že v ČR byl zaznamenán byť malý, tak přírůstek, zatímco v Olomouckém kraji poměrně výrazný úbytek, což způsobila kombinace vyšší úmrtnosti a nižší porodnosti v Olomouckém kraji než v ČR.

Obr. 5.22 - Přirozený přírůstek obyvatel na 1000 obyvatel středního stavu v jednotlivých letech

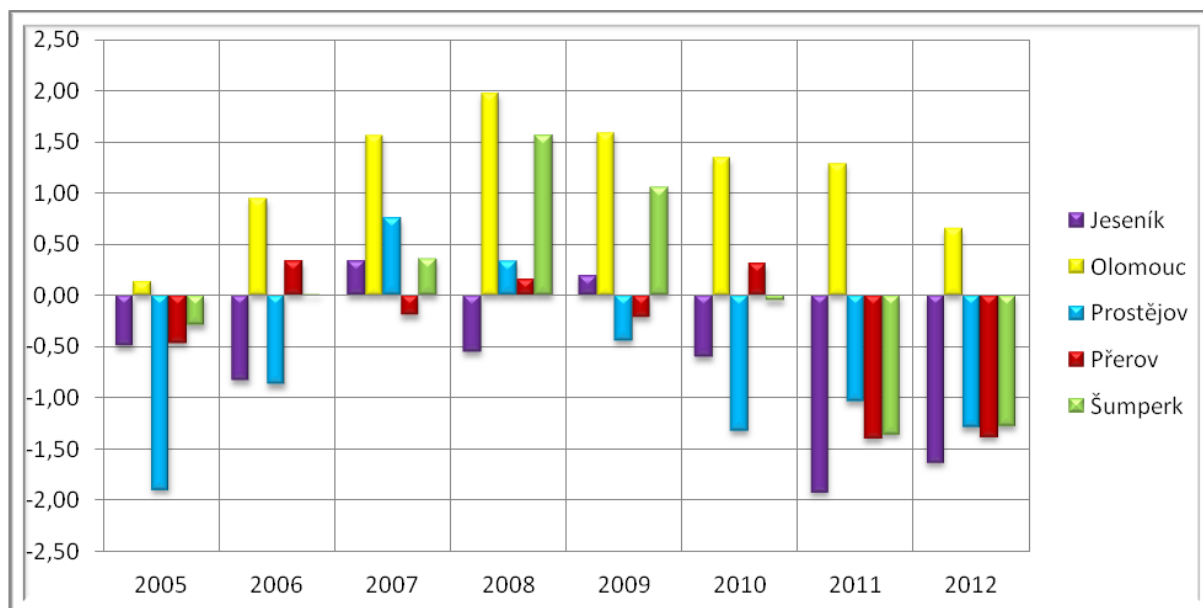
5.3.1.2 Okresy Olomouckého kraje

Počty narození v jednotlivých okresech Olomouckého kraje byly ve sledovaném období 2005 – 2012 podobného charakteru jako v případě ČR a Olomouckého kraje popsaných výše. Poměrně nižší počty narození lze spatřit v prvních letech tohoto období, nárůst opět ve středu období a pokles na konci období. Zajímavý je fakt, že v případě některých okresů je rok 2012 (oproti celé ČR a Olomouckému kraji) horším než rok 2005 co do počtu narozených dětí. Jednotlivé hodnoty jsou uvedeny v tabulce 5.14.

Okres	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Jeseník	394	374	416	412	437	383	350	361
Olomouc	2260	2401	2559	2664	2681	2622	2577	2483
Prostějov	1055	1076	1211	1257	1242	1189	1096	1058
Přerov	1288	1350	1398	1422	1405	1415	1189	1249
Šumperk	1186	1227	1347	1363	1369	1313	1099	1168

Tab. 5.14 – Počet narození v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

Odišný byl vývoj přirozeného přírůstku (či úbytku) obyvatel na 1000 obyvatel středního stavu v jednotlivých okresech Olomouckého kraje. Vymyká se především okres Olomouc, ve kterém jako v jediném byl ve všech letech sledovaného období zaznamenán přírůstek obyvatel, a to vždy největší v porovnání s ostatními okresy Olomouckého kraje. Roky 2011 a 2012 se ukázaly být bohatými na úbytky stejně jako v ČR i celém Olomouckém kraji taktéž v jednotlivých okresech Olomouckého kraje. V tabulce 18 v Příloze č. 2 a v grafu 5.23 jsou mj. vidět poměrně výrazné přirozené úbytky obyvatel v těchto dvou letech, což ovšem neplatí pro okres Olomouc, ve kterém byl, jak bylo řečeno výše, přirozený přírůstek.

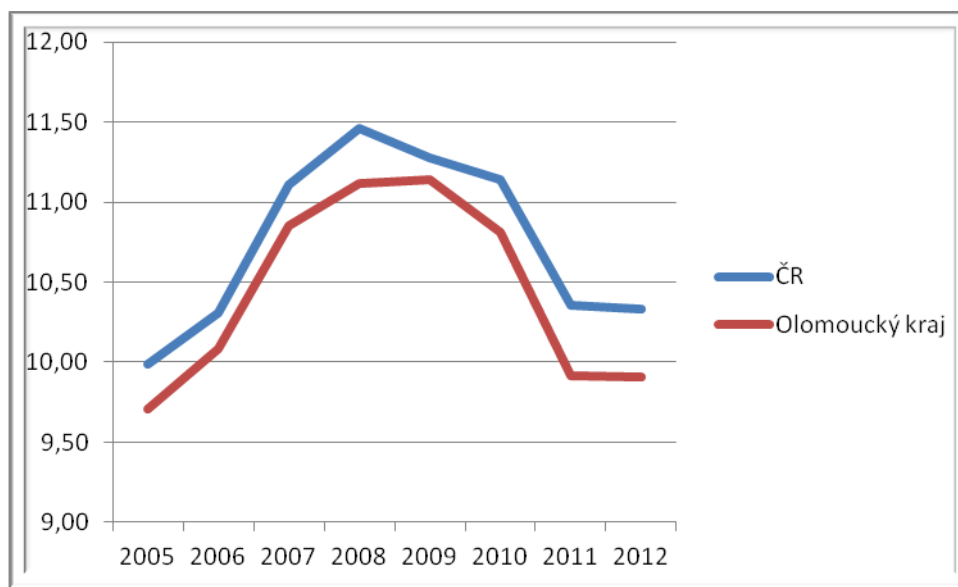
Obr. 5.23 - Přirozený přírůstek obyvatel na 1000 obyvatel středního stavu v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

5.3.2 Hrubá míra porodnosti

5.3.2.1 Olomoucký kraj

Hrubá míra porodnosti ve sledovaném období 2005 – 2012 měla v ČR i v Olomouckém kraji podobný vývoj jako výše zmiňované počty narozených obyvatel. V ČR

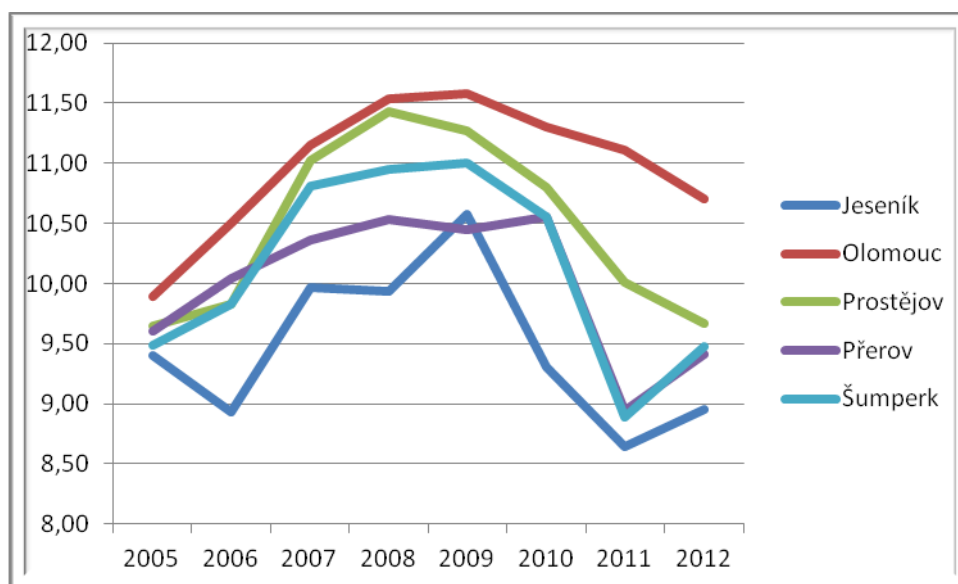
porodnost od roku 2005 do roku 2008 stoupala. V roce 2008 dosáhla hodnoty 11,46 ‰ a poté do roku 2012 klesala. V Olomouckém kraji byl vývoj obdobný s tím, že nejvyšší hodnoty 11,14 ‰ bylo dosaženo o rok později, tedy v roce 2009. Hodnoty pro oba regiony jsou uvedeny v tabulce 19 v Příloze č. 2. V grafu na obrázku 5.24 jsou pak znázorněny vývoje obou porodností. Lze zde vidět, že hrubá míra porodnosti v Olomouckém kraji byla vždy nižší než v ČR.

Obr. 5.24 - Hrubá míra porodnosti v jednotlivých letech

5.3.2.2 Okresy Olomouckého kraje

Tabulka 20 v Příloze č. 2 obsahuje hodnoty hrubé míry porodnosti všech pěti okresů Olomouckého kraje ve sledovaném období 2005 – 2012. Po srovnání těchto hodnot lze konstatovat, že v okrese Olomouc byla během těchto let vždy nejvyšší hrubá míra porodnosti, která dosáhla nejvyšší hodnoty 11,58 ‰ v roce 2009. Převážnou většinu let tohoto období byla druhá nejvyšší hrubá míra porodnosti zaznamenána v okrese Prostějov, po němž následovaly okresy Šumperk a Přerov. Nejnižších hodnot hrubé míry porodnosti v rámci Olomouckého kraje takřka za celé sledované období dosahoval okres Jeseník, jehož nejnižší hodnota z roku 2011 činila pouze 8,64 ‰. Vývoj hrubé míry porodnosti všech pěti okresů je znázorněn v grafu na obrázku 5.25.

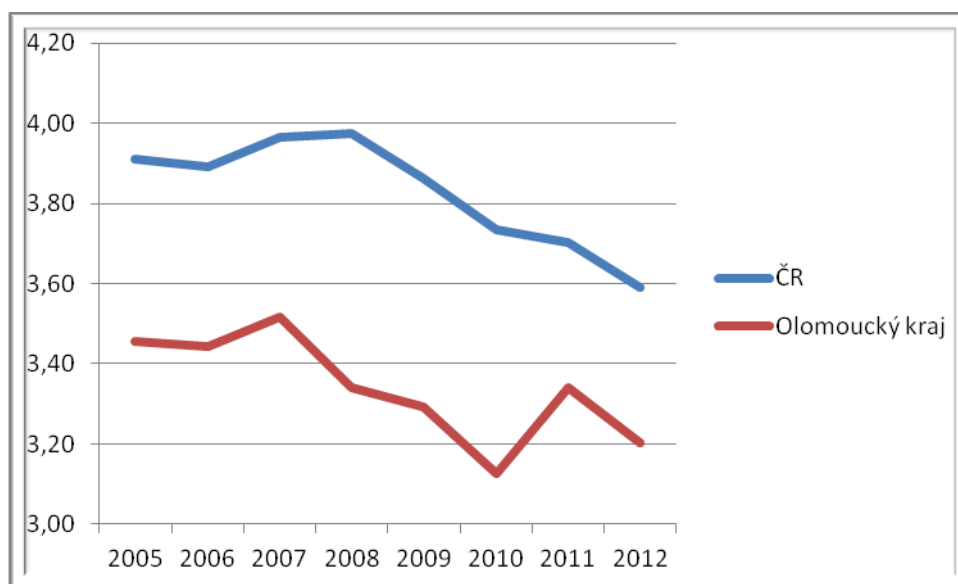
Obr. 5.25 - Hrubá míra porodnosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

5.3.3 Hrubá míra potratovosti a index potratovosti

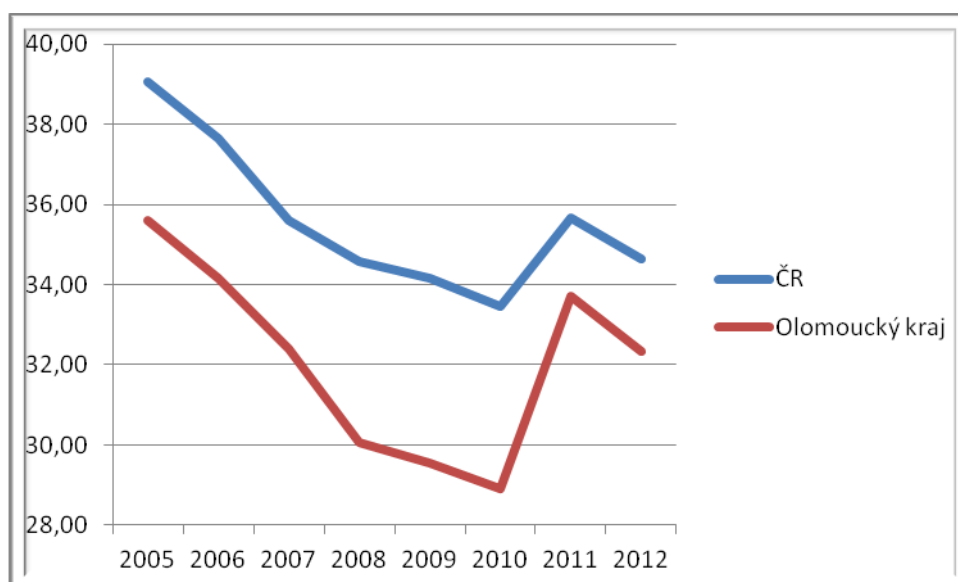
5.3.3.1 Olomoucký kraj

Na začátku 90. let 20. století bylo na území ČR více než třikrát více potratů než v roce 2012. Podstatně za tu dobu klesla i hrubá míra potratovosti (z asi 11,6 ‰ na 3,6 ‰). Jde o výrazné snížení. V posledních letech ve sledovaném období 2005 – 2012 v ČR tato míra rovněž klesala, a to pravidelně každým rokem. V Olomouckém kraji měla hrubá míra potratovosti taktéž klesající tendenci, byť s několika výkyvy. V tabulce 21 v Příloze č. 2 lze vidět hodnoty pro ČR i Olomoucký kraj za zmiňované období. Vyplývá z nich, že v Olomouckém kraji byla po celou dobu hrubá míra potratovosti nižší než v ČR. Tento fakt je graficky znázorněn v grafu na obrázku 5.26.

Kromě hrubé míry potratovosti, tedy počtu potratů vzhledem ke střednímu stavu obyvatelstva, byla potratovost v ČR a Olomouckém kraji zjišťována pomocí indexu potratovosti neboli počtu potratů vzhledem k počtu narození. Z pohledu tohoto ukazatele potratovost na obou územích též ve sledovaném období 2005 – 2012 klesala, avšak v letech 2011 a 2012 byl zaznamenán růst hodnot tohoto ukazatele, přičemž vyšší byl v Olomouckém kraji. Je to způsobeno tím, že v ČR ubylo narozených dětí ve větší míře, než ubylo potratů a v Olomouckém kraji ubylo narozených dětí a potratů přibylo. Hodnoty indexu potratovosti pro oba regiony jsou uvedeny v tabulce 22 v Příloze č. 2 a vývoj tohoto ukazatele je znázorněn v grafu na obrázku 5.27.

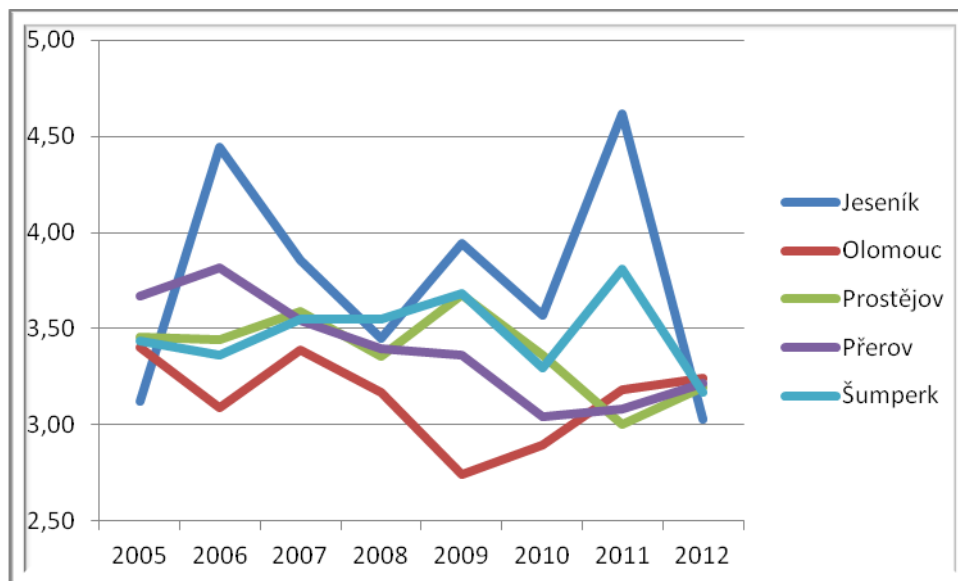
Obr. 5.26 - Hrubá míra potratovosti v jednotlivých letech

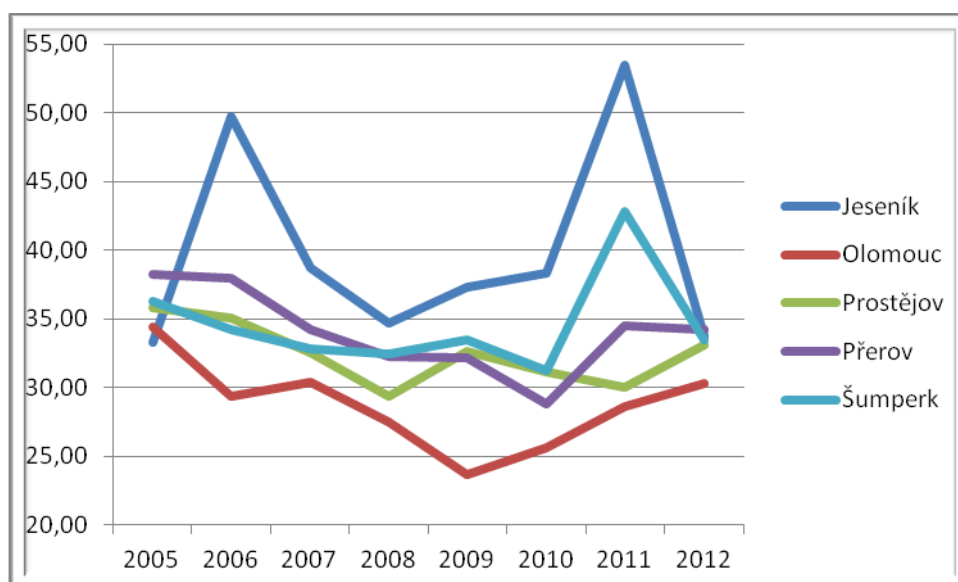
Obr. 5.27 - Index potratovosti v jednotlivých letech

5.3.3.2 Okresy Olomouckého kraje

V jednotlivých okresech Olomouckého kraje ve sledovaném období 2005 – 2012 nedocházelo v obou výše zmíněných ukazatelích potratovosti k jednoznačným trendům. Hodnoty hrubé míry potratovosti a indexu potratovosti pro všech pět okresů Olomouckého kraje jsou uvedeny v tabulkách 23 a 24 v Příloze č. 2. Vývoj těchto ukazatelů je znázorněn v grafech na obrázcích 5.28 a 5.29. Při porovnávání křivek jednotlivých okresů lze říci, že dlouhodobě nejvyšších hodnot jak hrubé míry potratovosti, tak i indexu potratovosti, bylo dosahováno v okrese Jeseník a naopak nejnižších hodnot obou ukazatelů v okrese Olomouc.

Obr. 5.28 - Hrubá míra potratovosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

Obr. 5.29 - Index potratovosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

5.3.4 Závěry

Mezi zásadní zjištěné demografické rozdíly a odlišnosti mezi ČR a Olomouckým krajem ve sledovaném období 2005 – 2012 týkající se porodnosti a souvisejících témat lze na prvním místě zmínit přirozený přírůstek obyvatel. V ČR se po celou dobu sledovaného období (kromě roku 2005) vyskytoval přirozený přírůstek, který byl vždy poměrně vyšší než v Olomouckém kraji, ve kterém se navíc zejména na konci sledovaného období vyskytly přirozené úbytky obyvatel. Hrubá míra porodnosti měla v ČR i v Olomouckém kraji ve sledovaném období podobný vývoj – nejdříve růst, poté pokles, avšak v Olomouckém kraji

byla porodnost za sledované období vždy nižší než v ČR. Hrubá míra potratovosti i index potratovosti byly za sledované období vždy vyšší v ČR než v Olomouckém kraji a lze konstatovat, že potratovost na obou územích dlouhodobě klesá, avšak v posledních letech sledovaného období byl zejména v Olomouckém kraji zaznamenán nárůst potratovosti.

Při srovnávání okresů Olomouckého kraje bylo zjištěno, že pouze v okrese Olomouc byl pokaždé za sledované období zjištěn přirozený přírůstek obyvatel, zatímco v ostatních okresech se vyskytovaly převážně přirozené úbytky, hlavně pak v posledních letech sledovaného období. Hrubá míra porodnosti byla v celém sledovaném období nejvyšší v okrese Olomouc a takřka pokaždé nejnižší v okrese Jeseník. V opačných pozicích byly tyto dva okresy v rámci hrubé míry potratovosti a indexu potratovosti, kdy téměř v každém roce byla potratovost nejvyšší v okrese Jeseník a nejnižší v okrese Olomouc.

Příčiny přirozených úbytků populace, nižší hrubé míry porodnosti i nižší hrubé míry potratovosti lze hledat ve změnách ve společnosti. V dnešní době již není takový společenský tlak na rodiny mít děti, jako tomu bylo za minulého režimu. Lidé taktéž mají větší povědomí o antikoncepci. Mladí lidé dnes navíc mnohdy dávají přednost vzdělání a kariéře a ženy již ztratily dřívější roli ženy v domácnosti. Vznik rodiny a potažmo porodu je odkládán. Rozhoduje též například nepříznivá finanční situace mladých lidí, bytová politika, změny na trhu práce, výše mezd, systém sociálního zabezpečení, ale také individualismus či ateismus. Zmírnit nepříznivé dopady porodnosti lze pomocí jakési propagace rodičovství – poradenství a vzdělávacích kurzů, kde by se zmírnily obavy z rodičovství nebo také vyšším zvýhodňováním dětí v rámci vstupného, jízdného, poplatků v zájmových kroužcích a sportovních klubech apod., což by potenciálně rodinám mohlo přinést snížení nákladů v rodinném rozpočtu.

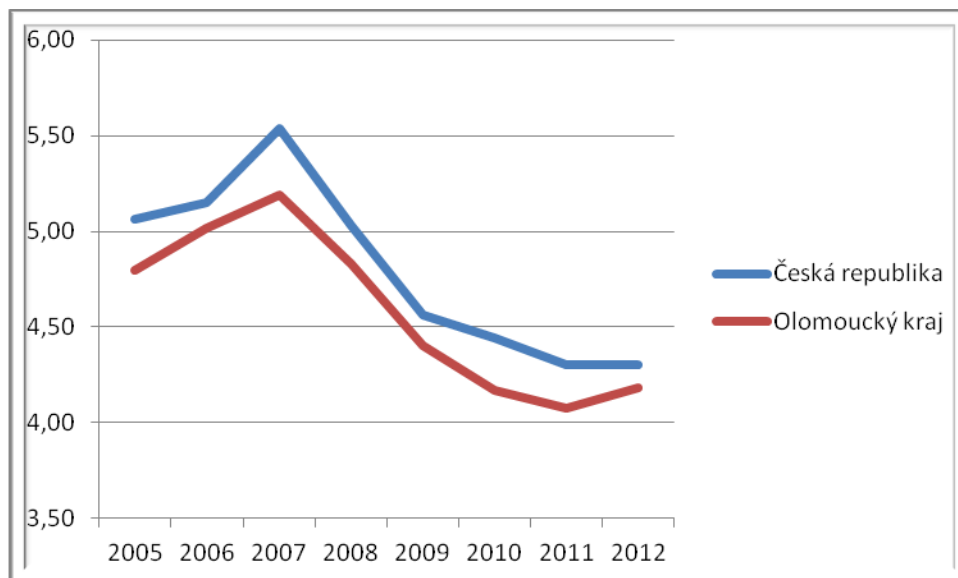
5.4 Sňatečnost a rozvodovost

5.4.1 Hrubá míra sňatečnosti

5.4.1.1 Olomoucký kraj

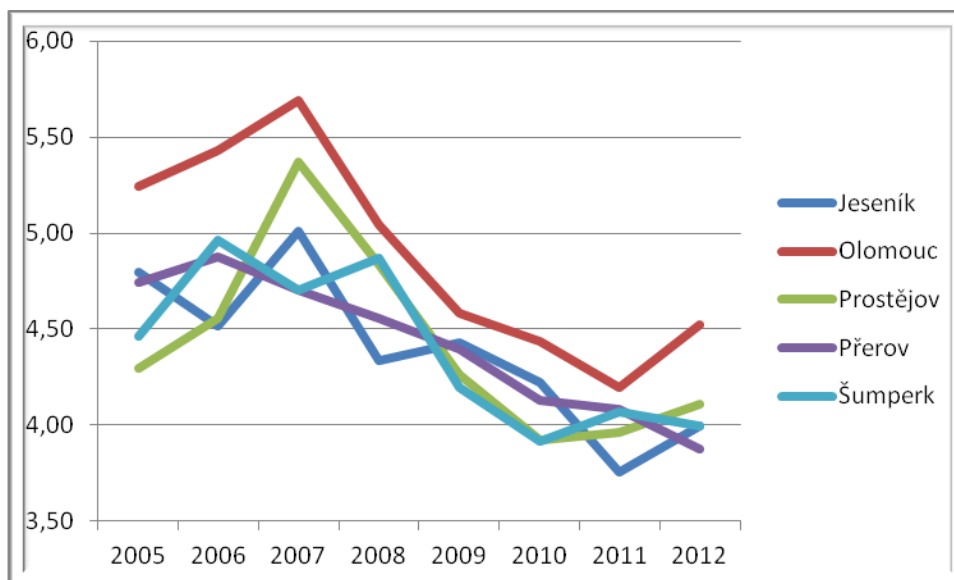
Ve sledovaném období 2005 – 2012 první tři roky počet sňatků jak v ČR, tak v Olomouckém kraji rostl, poté však každým rokem klesal. Hrubá míra sňatečnosti dosáhla v roce 2007 nejvyšších hodnot, v ČR 5,54 ‰ a v Olomouckém kraji 5,19 ‰. V posledním sledovaném roce 2012 hodnoty klesly na 4,3 ‰, respektive na 4,18 ‰. V obou případech tedy

o více než jednu promile. Hodnoty za celé období lze vidět v tabulce 25 v Příloze č. 2. Z grafu na obrázku 5.30 je patrné, že hrubá míra sňatečnosti se v ČR i Olomouckém kraji vyvíjela podobně, nicméně v Olomouckém kraji vždy za sledované období dosahovala nižších hodnot než v ČR. V olomouckém regionu se tudíž uskutečňovalo poměrně méně sňatků než v rámci celé ČR.

Obr. 5.30 - Hrubá míra sňatečnosti v jednotlivých letech

5.4.1.2 Okresy Olomouckého kraje

Obr. 5.31 - Hrubá míra sňatečnosti v jednotlivých okresech v jednotlivých letech

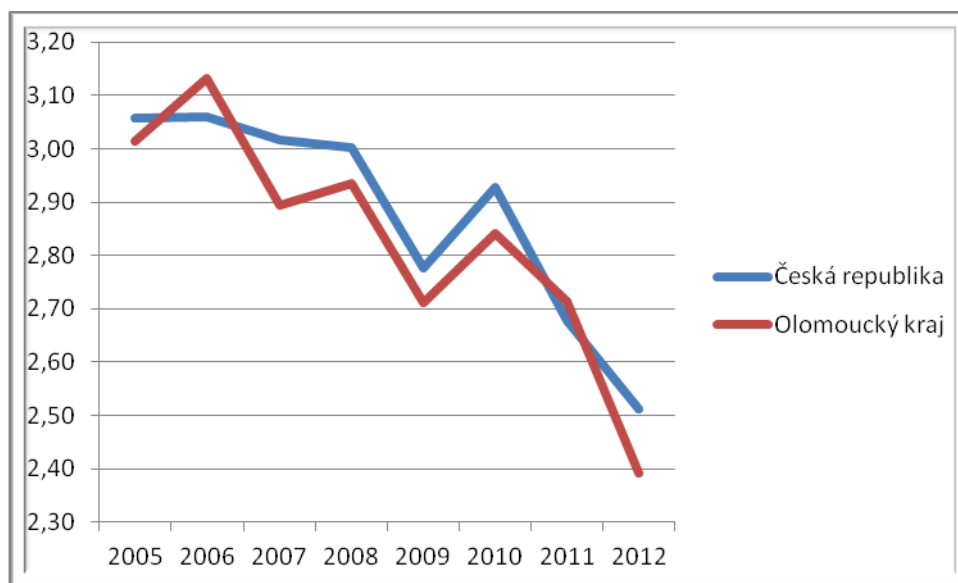
I při porovnání první a druhé části sledovaného období 2005 – 2012 z pohledu jednotlivých okresů Olomouckého kraje lze říci, že hrubá míra sňatečnosti klesala, a to

v rámci každého ze všech pěti okresů Olomouckého kraje, což je vidět v tabulce 26 v Příloze č. 2 nebo lépe v grafu na obrázku 5.31. Dále lze vyzorovat, že okres Olomouc dosahoval v celém sledovaném období nejvyšších hodnot hrubé míry sňatečnosti ze všech okresů.

5.4.2 Hrubá míra rozvodovosti a index rozvodovosti

5.4.2.1 Olomoucký kraj

Hrubá míra rozvodovosti ve sledovaném období 2005 – 2012 v ČR i v Olomouckém kraji rovněž klesala, byť s několika výkyvy. Jak lze vidět v tabulce 27 v Příloze č. 2, na počátku sledovaného období, v roce 2005, činila hrubá míra rozvodovosti v ČR 3,06 ‰ a v Olomouckém kraji 3,01 ‰, zatímco na konci období hodnoty klesly na 2,51 ‰, respektive na 2,39 ‰. Tedy o více než půl promile v obou případech. Při pohledu na graf na obrázku 5.32 lze konstatovat, že hrubá míra rozvodovosti byla vyšší převážně v ČR nežli v Olomouckém kraji. Poměrně více se tedy lidé rozváděli v celé ČR než v Olomouckém kraji.

Obr. 5.32 - Hrubá míra rozvodovosti v jednotlivých letech

Poněkud odlišný pohled na rozvodovost v ČR a Olomouckém kraji je z hlediska jiného ukazatele, a sice indexu rozvodovosti, kterým je porovnáván počet rozvodů vzhledem k počtu sňatků, bez ohledu na střední stav obyvatelstva, jako tomu bylo u hrubé míry rozvodovosti. Při pohledu na tabulku 28 v Příloze č. 2 či na graf na obrázku 5.33 lze říci, že ve sledovaném období 2005 – 2012 poměr počtu rozvodů k počtu sňatků byl takřka po celou dobu vyšší v Olomouckém kraji než v ČR. Tedy že v Olomouckém kraji připadalo více

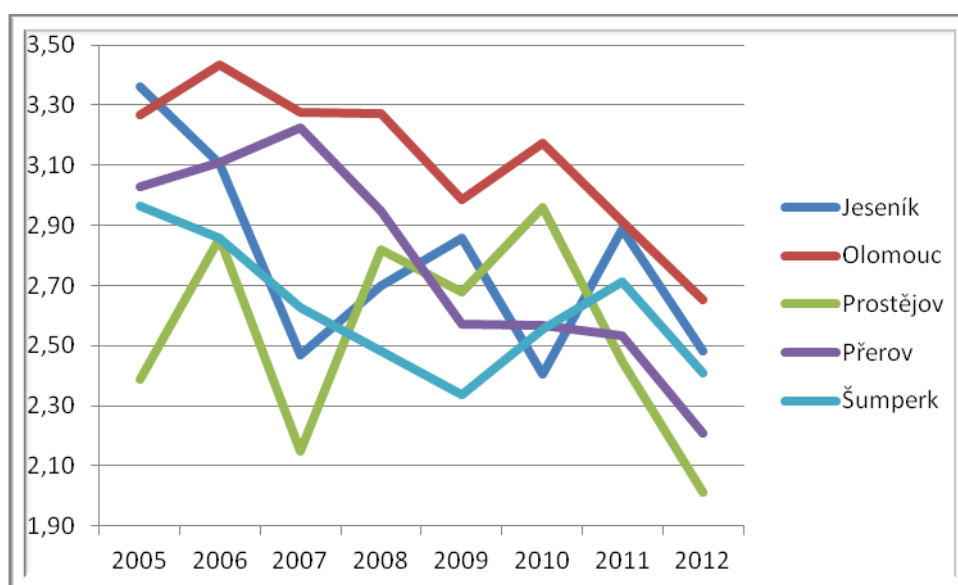
rozvodů na počet sňatků, než tomu bylo v ČR. Nutno ještě poznamenat, že byla zaznamenána poměrně velká kolísání hodnot tohoto ukazatele, které lze též vyčíst z grafu na obrázku 5.33.

Obr. 5.33 - Index rozvodovosti v jednotlivých letech

5.4.2.2 Okresy Olomouckého kraje

Při srovnávání jednotlivých okresů Olomouckého kraje ve sledovaném období 2005 – 2012 lze říci, že nejvyšší hrubá míra rozvodovosti byla téměř po celé toto období v okrese Olomouc. Tento fakt je znázorněn v grafu na obrázku 5.34. Při pohledu na tento graf nebo při porovnání patřičných hodnot v tabulce 29 v Příloze č. 2 lze taktéž konstatovat, že v každém z okresů hrubá míra rozvodovosti za celé toto období klesla.

Obr. 5.34 - Hrubá míra rozvodovosti v jednotlivých okresech v jednotlivých letech

5.4.3 Závěry

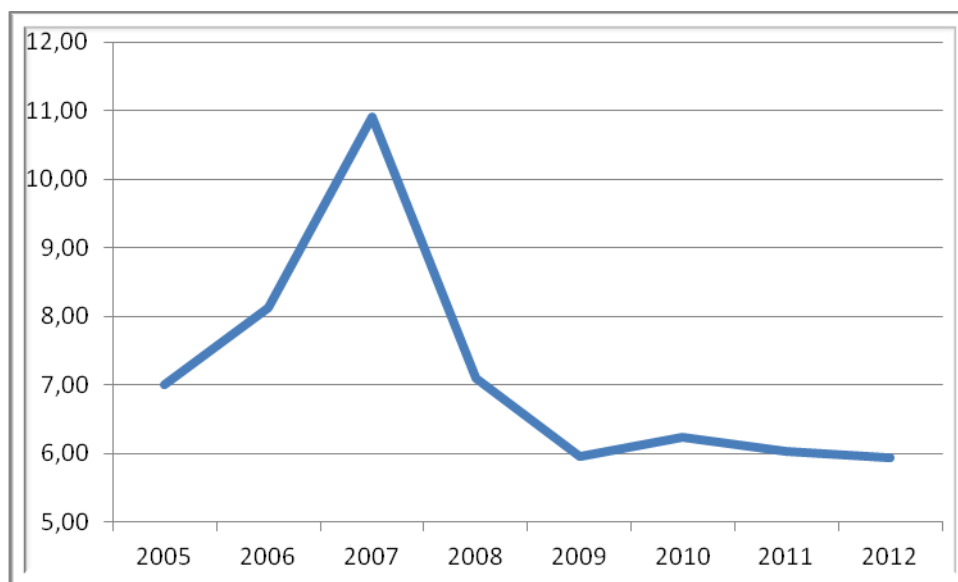
Mezi zásadní zjištěné demografické rozdíly a odlišnosti mezi ČR a Olomouckým krajem ve sledovaném období 2005 – 2012 týkající se sňatečnosti a rozvodovosti lze zmínit vyšší hrubou míru sňatečnosti i vyšší hrubou míru rozvodovosti po takřka celou délku sledovaného období v ČR oproti Olomouckému kraji. Naopak poměrně více počtu rozvodů na počet sňatků bylo v tomto období v porovnání s ČR v Olomouckém kraji, neboť zde byl vyšší index rozvodovosti. Hrubá míra sňatečnosti i hrubá míra rozvodovosti v obou regionech z dlouhodobého hlediska klesala.

Poslední zmiňovaná skutečnost platila i pro jednotlivé okresy Olomouckého kraje. I zde obě míry klesaly. Při srovnávání okresů Olomouckého kraje bylo též zjištěno, že v okrese Olomouc byly po celé sledované období 2005 – 2012 nejvyšší hodnoty hrubé míry sňatečnosti i hrubé míry rozvodovosti. Na tento okres tedy připadalo poměrně nejvíce sňatků i rozvodů.

5.5 Migrace

5.5.1 Imigrace

5.5.1.1 Olomoucký kraj

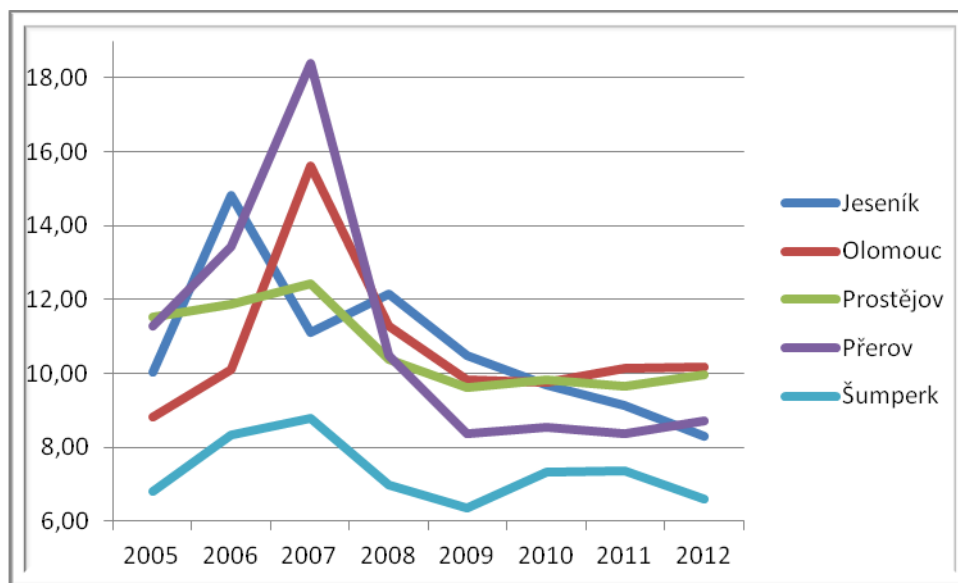
Obr. 5.35 – Hrubá míra imigrace v Olomouckém kraji v jednotlivých letech

Při zkoumání imigrace obyvatel do Olomouckého kraje za sledované období 2005 – 2012 bylo zjištěno, že hrubá míra imigrace v Olomouckém kraji během prvních tří let tohoto období rostla. V letech 2005 – 2007 tedy přibývalo lidí, kteří se přistěhovali do regionu.

Následující dva roky však hrubá míra imigrace klesala a přistěhovalých tak začalo ubývat. Od roku 2009 do roku 2012 se hrubá míra imigrace pohybovala kolem 6 ‰ a počet přistěhovalých se nijak závratně neměnil. Vzhledem k hodnotám uvedených v tabulce 31 v Příloze č. 2 a k vývoji tohoto ukazatele, který je patrný při pohledu na graf na obrázku 5.35, lze říci, že během sledovaného období imigrantů ubylo.

5.5.1.2 Okresy Olomouckého kraje

Při srovnávání hrubé míry imigrace všech pěti okresů Olomouckého kraje ve sledovaném období 2005 – 2012 bylo zjištěno, že vývoj tohoto ukazatele v jednotlivých okresech byl podobný tomu v celém kraji, popsáným výše. Dále bylo zjištěno, že během prvních čtyř let sledovaného období byly rozdíly v hodnotách hrubé míry imigrace vyšší než v druhé polovině sledovaného období, kdy se rozdíly zmenšovaly a hodnoty ukazatele se vyrovnávaly. Nutno též poukázat na fakt, že v okrese Šumperk byla hrubá míra imigrace za celé sledované období vždy nejnižší. Všechny skutečnosti ukazuje graf na obrázku 5.36 či tabulka 32 v Příloze č. 2.

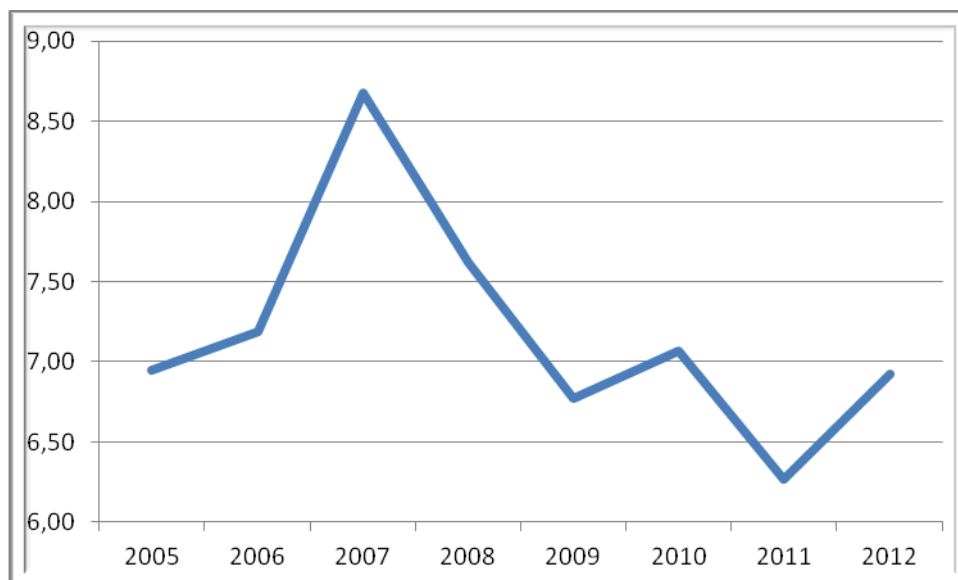
Obr. 5.36 - Hrubá míra imigrace v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

5.5.2 Emigrace

5.5.2.1 Olomoucký kraj

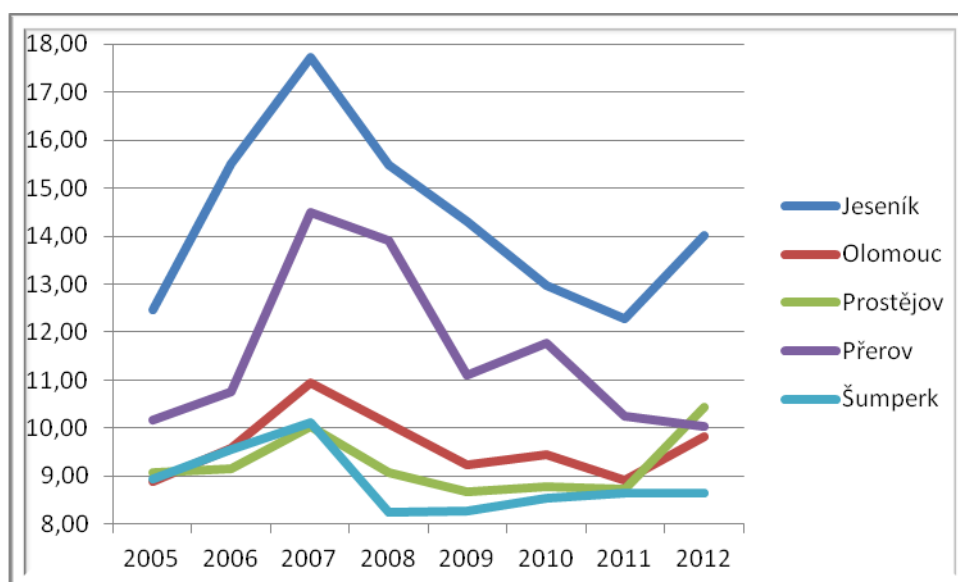
Vývoj hrubé míry emigrace v Olomouckém kraji za sledované období 2005 – 2012 byl zpočátku podobný vývoji hrubé míry imigrace, neboť první tři roky tohoto období byl taktéž zaznamenán růst, jehož vrchol byl rovněž v roce 2007. Od tohoto roku do roku 2009

docházelo též k poklesu hodnot. Závěrečné roky sledovaného období již nebyly tak vyrovnané jako u hrubé míry imigrace. V roce 2012 dosáhla hrubá míry emigrace hodnoty necelých 7 %, což v podstatě odpovídá hodnotě z roku 2005, jak lze vyčíst z tabulky 31 v Příloze č. 2 a vidět v grafu na obrázku 5.37.

Obr. 5.37 – Hrubá míra emigrace v Olomouckém kraji v jednotlivých letech

5.5.2.2 Okresy Olomouckého kraje

Obr. 5.38 – Hrubá míra emigrace v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

Hrubá míra emigrace se v jednotlivých okresech Olomouckého kraje ve sledovaném období 2005 – 2012 vyznačovala podobným vývojem v okresech Olomouc, Prostějov a Šumperk, přičemž v posledním jmenovaném okrese byla převážnou většinu tohoto období

nejnižší. Dalším zajímavým zjištěním byla skutečnost, že okres Přerov byl takřka po celé období na druhém místě v pořadí nejvyšších hodnot tohoto ukazatele a vůbec nejzajímavější byl fakt, že okres Jeseník měl suverénně nejvyšší hrubou míru emigrace ze všech okresů po celé sledované období a stěhovalo se tak z něj poměrně nejvíce lidí, což dokazují hodnoty uvedené v tabulce 33 v Příloze č. 2 a grafické znázornění v grafu na obrázku 5.38.

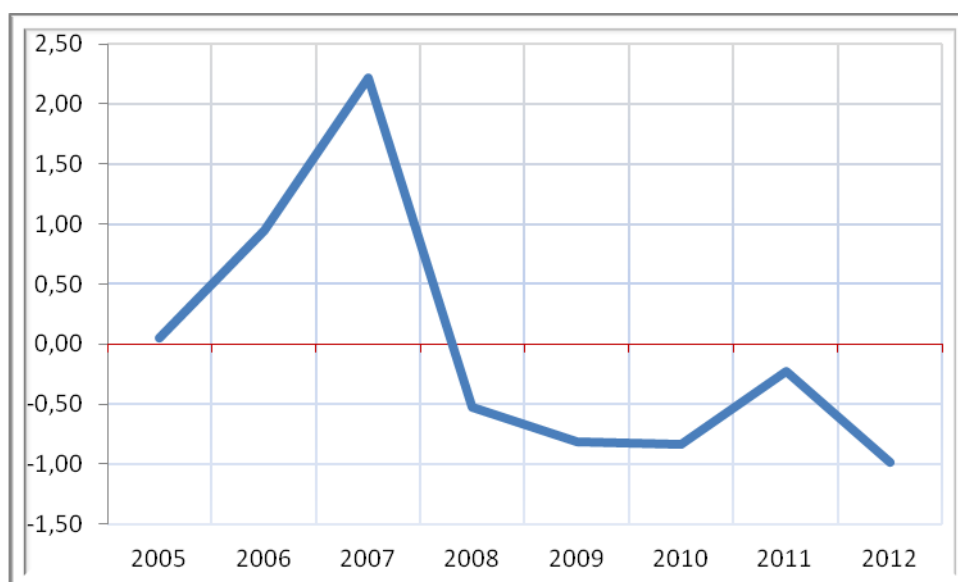
5.5.3 Čistá migrace

5.5.3.1 Olomoucký kraj

Migrační saldo, tedy rozdíl mezi počtem přistěhovalých a počtem vystěhovalých, bylo ve sledovaném období 2005 – 2012 v Olomouckém kraji v posledních pěti letech tohoto období záporné a docházelo tak k migračnímu úbytku obyvatel. V ČR byla přitom ve stejném období zaznamenána čistá migrace kladná, což značí migrační přírůstek obyvatel v zemi. Tudíž se zde vyskytovala odlišnost mezi ČR a Olomouckým krajem. Zatímco v rámci státu stěhováním obyvatel přibývalo, v Olomouckém kraji tomu bylo naopak, což dokazují hodnoty čisté migrace v tabulce 5.15.

Území	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	36229	34720	83945	71790	28344	15648	16889	10293
Olomoucký kraj	34	603	1424	-339	-525	-534	-144	-631

Tab. 5.15 – Čistá migrace v jednotlivých letech

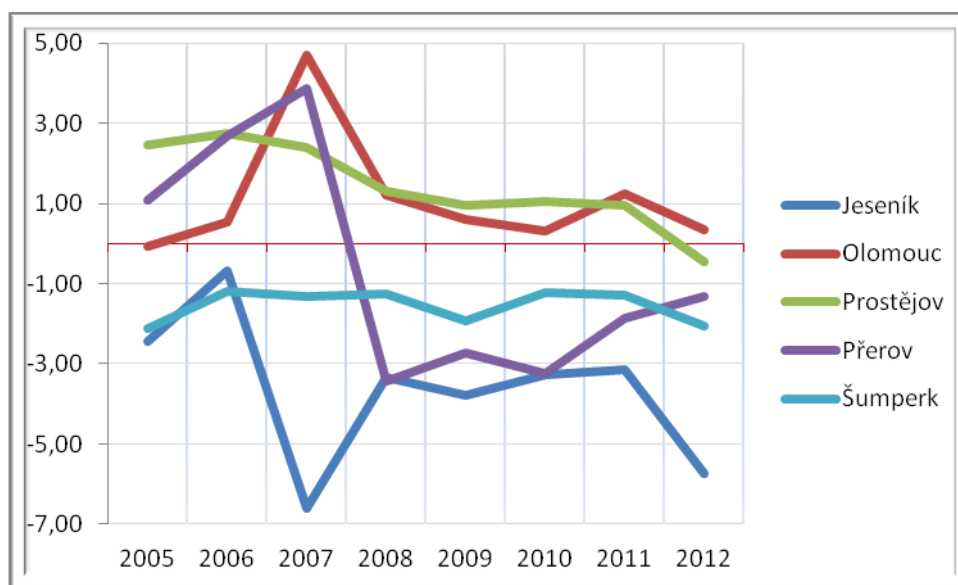
Obr. 5.39 – Hrubá míra čisté migrace v Olomouckém kraji v jednotlivých letech

Hrubá míra čisté migrace (migračního salda) v Olomouckém kraji se ve sledovaném období 2005 – 2012 odvíjela od výše zmíněných faktů. V letech 2005 – 2007 tato míra

stoupala a obyvatel v kraji stěhováním přibývalo, avšak od roku 2008 do konce sledovaného období byly hodnoty hrubé míry čisté migrace záporné. Vystěhovalých bylo více než přistěhovalých a obyvatel v rámci migrace ubývalo. Přesné hodnoty tohoto ukazatele jsou uvedeny v tabulce 31 v Příloze č. 2 a jeho vývoj je znázorněn v grafu na obrázku 5.39.

5.5.3.2 Okresy Olomouckého kraje

Hrubá míra čisté migrace ve sledovaném období 2005 – 2012 se však lišila při srovnávání jednotlivých okresů Olomouckého kraje. Prakticky po celé sledované období zůstávaly hodnoty hrubé míry čisté migrace v okrese Olomouc a v okrese Prostějov kladné nebo se pohybovaly těsně pod 0 ‰, což znamená, že v těchto okresech obyvatel migrací přibývalo. Vývoj tohoto ukazatele v okrese Přerov byl podobný vývoji za celý kraj. Do roku 2007 obyvatel stěhováním přibývalo a od tohoto roku po zbytek sledovaného období naopak ubývalo. V okresech Šumperk a Jeseník byly zjištěny záporné hodnoty hrubé míry čisté migrace po celé sledované období, přičemž poměrně nejvíce obyvatel ubývalo stěhováním vždy v okrese Jeseník. Hodnoty hrubé míry čisté migrace pro všech pět okresů za sledované období jsou uvedeny v tabulce 34 v Příloze č. 2 a jejich vývoj v průběhu let je zachycen v grafu na obrázku 5.40.

Obr. 5.40 - Hrubá míra čisté migrace v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

5.5.4 Závěry

Mezi zásadní zjištěné demografické skutečnosti v Olomouckém kraji ve sledovaném období 2005 – 2012 týkající se migrace lze zmínit i přes počáteční růst průběžný pokles hrubé

míry imigrace v regionu. Vývoj hrubé míry emigrace byl podobný vývoji hrubé míry imigrace, avšak při vyšších hodnotách, čemuž logicky odpovídal i vývoj třetího sledovaného ukazatele – hrubé míry čisté migrace. Od roku 2007 byly v Olomouckém kraji záporné hodnoty této míry a obyvatel v regionu z hlediska migrace ubývalo. V rámci ČR však přítom obyvatel migrací po celé sledované období přibývalo, neboť zde byl vždy zaznamenán migrační přírůstek.

Při srovnávání okresů Olomouckého kraje bylo zjištěno, že nejnižší hodnoty hrubé míry imigrace byly po celé sledované období 2005 – 2012 v okrese Šumperk, kde byly zaznamenány rovněž nejnižší hodnoty hrubé míry emigrace. Nutno dodat, že počty vystěhovalých zde převyšovaly počty přistěhovalých. V okrese Jeseník byly po celé sledované období zase zaznamenány nejvyšší hodnoty hrubé míry emigrace. Záporné hodnoty hrubé míry čisté migrace byly tím pádem zjištěny v těchto dvou severních okresech, přičemž v okrese Jeseník byly tyto hodnoty nejnižší a vystěhovalí obyvatelé zde při srovnávání s ostatními okresy Olomouckého kraje poměrně nejvíce převažovali nad přistěhovalými obyvateli. Opačný jev byl zaznamenán v okrese Olomouc a v okrese Prostějov, kde byly hodnoty hrubé míry čisté migrace prakticky po celé sledované období kladné a obyvatel tak zde migrací každým rokem přibývalo.

Příčiny záporného migračního salda lze hledat mj. v nabídce pracovních příležitostí v regionu, v možnostech studia na patřičných školách, ale také např. v bytové politice, v životním prostředí či v rodinných událostech jedinců (sňatky a rozvody).

6 Závěr

Vzhledem k nepříznivému demografickému vývoji v podobě stárnutí populace byl stanoven cíl této diplomové práce, kterým bylo zjistit dosavadní vývoj a trendy vybraných demografických ukazatelů v Olomouckém kraji v posledních letech a porovnat je s vývoji a trendy stejných demografických ukazatelů v rámci celé ČR. Mezi těmito ukazateli obou zmíněných regionů byly hledány rozdíly a jejich možné příčiny.

V provedené demografické analýze bylo zjištěno, že ve sledovaném období 2005 - 2012 byl na tom z demografického hlediska Olomoucký kraj v takřka všech ohledech poměrně hůře nežli ČR. Obyvatelstvo Olomouckého kraje zestárlo více a bylo regresivnějším typem obyvatelstva než obyvatelstvo ČR, což bylo zapříčiněno rychleji se snižující porodností i klesající čistou migrací v regionu. Vliv na stárnutí obou obyvatelstev měla zvyšující se střední délka života, způsobená zvyšující se kvalitou životní úrovně (zdravý životní styl, vědecký pokrok ve zdravotnictví, apod.). Počet obyvatel v Olomouckém kraji na rozdíl od ČR klesal, což bylo způsobeno rostoucí hrubou mírou úmrtnosti v regionu a již výše zmíněnou rychleji klesající hrubou mírou porodnosti a klesající čistou migrací. V ČR úmrtnost klesala a čistá migrace byla kladná. V Olomouckém kraji byl vždy za sledované období nižší přirozený přírůstek než v ČR a v posledních letech tohoto období byly v tomto kraji zaznamenány dokonce přirozené úbytky. Vliv na porodnost, na které je závislý přirozený přírůstek, lze najít v mnoha sférách. Roli hraje politika rodinná, zdravotní, bytová, vzdělávací či zaměstnanosti. Lze zmínit např. špatnou finanční situaci rodin, což souvisí s výší mezd a trhem práce, jež jsou tak dalšími příčinami, nedostatečnou sociální podporou státu, antikoncepční prostředky, ale i upřednostňování vzdělání a kariéry mladých lidí před rodičovstvím. V Olomouckém kraji a stejně tak v ČR klesala hrubá míra potratovosti, což je příznivá zpráva. Rovněž klesaly v obou regionech hrubé míry sňatečnosti a rozvodovosti, přičemž v Olomouckém kraji dosahovaly tyto míry nižších hodnot než v ČR.

Z jednotlivých okresů Olomouckého kraje v podstatě ve všech směrech demografické analýzy dopadl nejlépe okres Olomouc. Za nejvýznamnější zjištění lze pokládat, že obyvatelstvo tohoto okresu oproti okresům zbývajícím zestárlo nejméně a nedocházelo zde k úbytku obyvatel, což bylo specifikum tohoto okresu. Okres Jeseník z demografického hlediska dopadl naopak v mnoha ohledech nejhůře.

Prognózy budoucího vývoje jednotlivých demografických ukazatelů v Olomouckém kraji nejsou nijak příznivé, neboť podle ČSÚ by obyvatelstvo tohoto regionu mělo nadále stárnout a vymírat. Do roku 2050 má Olomoucký kraj přijít o zhruba 12 % z počtu své současné populace a v kraji by tou dobou měli senioři představovat celou jednu třetinu z celkového počtu obyvatelstva. I přes mírné počáteční zvýšení porodnosti bude pravděpodobně porodnost klesat a naopak růst bude mírně věk matek. Obyvatelé Olomouckého kraje se budou patrně dožívat stále vyššího věku a bude tak přirozeně růst i věk průměrný. Podle předpovědí se do kraje bude stěhovat méně lidí, než se z něj bude vystěhovávat, tudíž bude i migrační saldo záporné.

Lidé se ve vyspělých zemích v budoucnu díky vědeckému pokroku, od kterého se odvíjejí zlepšující se životní podmínky, budou pravděpodobně dožívat stále vyššího věku. Zmírnit stárnutí obyvatelstva v regionu tak lze podle mého názoru dvěma způsoby. Zvýšením porodnosti a kladnou čistou migrací. Porodnost lze zvýšit zejména zlepšením státní sociální podpory a vytvářením pracovních příležitostí, jež budou rodičům zajišťovat finanční příjem. Stěhování mladých lidí do regionu ovlivňuje určitá atraktivita regionu (potažmo jeho jednotlivých částí). Přilákat nové obyvatele lze vytvářením již výše zmíněnými pracovními příležitostmi, možnostmi kvalitního studia v regionu či vytvářením zdravého životního prostředí, kde by obyvatelé mohli náležitě využívat svůj volný čas.

Na úplný závěr je podle mého názoru nutné zmínit ještě jednu myšlenku. Pokud by se výše zmíněná opatření vedoucí ke zmírnění stárnutí populace osvědčila a obyvatel mladšího věku by v regionu přibývalo, přičemž obyvatelé by se nadále dožívali stále vyššího věku, tak by mohl nastat nový problém. Přelidnění. Tato myšlenka vzhledem k již existujícímu rychlému globálnímu růstu obyvatel a potenciálnímu stěhování lidí z přelidněných oblastí do regionů nepřelidněných není podle mého názoru nereálná a tento eventuální scénář by představoval další (nejen) ekonomický problém.

Seznam použité literatury

1. HINDLS, R.; HRONOVÁ, S.; SEGER, J.; FISCHER, J. *Statistika pro ekonomy*. 8. vyd. Praha: Professional Publishing, 2007, 415 s. ISBN 978-80-86946-43-6
2. KALIBOVÁ, K., PAVLÍK, Z., VODÁKOVÁ, A. *Demografie (nejen) pro demografy*. 3. vyd. Praha: SLON, 2009, 241 s. ISBN 978-80-7419-012-4
3. KALIBOVÁ, K. *Úvod do demografie*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002. 52 s. ISBN 80-246-0222-9.
4. KOSCHIN, F. *Demografie poprvé*. 2. vyd. Praha: Oeconomica, 2005, 122 s. ISBN 80-245-0859-1.
5. KOSCHIN, F. *Kapitoly z ekonomické demografie*. Praha: Oeconomica, 2005, 52 s. ISBN 80-245-0859-1
6. KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: Aspi, 2007, 505 s. ISBN 978-80-7357-276-1
7. MALINOVSKÝ, J.; SUCHÁČEK, J. *Velký anglicko-český slovník regionálního rozvoje a regionální politiky EU*. Ostrava: VŠB – TU Ostrava, 2006. 956 s. ISBN 80-248-1117-0
8. PAVLÍK, Z.; KALIBOVÁ, K. *Mnohojazyčný demografický slovník*. Praha: Česká demografická společnost, 2005. 184 s. ISBN 80-239-4864-4
9. RABUŠIC, L. *Česká společnost stárne*. 1. vyd. Brno: GEORGETOWN, 1995. 192 s. ISBN 80-901604-2-5.
10. ROUBÍČEK, V. *Úvod do demografie*. Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1997. 352 s. ISBN 80-85963-43-4
11. ROUBÍČEK, V. *Základní problémy obecné a ekonomické demografie*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2002, 275 s. ISBN 80-245-0288-7
12. ŠOTKOVSKÝ, I. *Úvod do studia demografie*. 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita, 1996. 158 s. ISBN 80-7078-327-3

13. *Statistická ročenka Olomouckého kraje 2013*. Olomoucký kraj, 2013

Internetové zdroje

14. *Businessinfo* [online]. 1. 11. 2014. Dostupné z:

<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/charakteristika-olomouckeho-kraje-2194.html>

15. Časopis *Demografie* [online]. 1. 11. 2014. Dostupné z:

http://vdb.czso.cz/vdbvo/maklist.jsp?kapitola_id=19&

16. Český statistický úřad [online]. 1. 11. 2014. Dostupné z:

http://vdb.czso.cz/vdbvo/maklist.jsp?kapitola_id=19&

17. *Demografie* [online]. 1. 11. 2014. Dostupné z: <http://demografie.info/>

18. *Eurostat* [online]. 1. 11. 2014. Dostupné z:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

19. *Olomoucký kraj* [online]. 1. 11. 2014. Dostupné z: www.kr-olomoucky.cz

20. *OSN* [online]. 1. 11. 2014. Dostupné z:

<http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/dyb/dybcensusdata.htm>

21. *Veřejná správa online* [online]. 1. 11. 2014. Dostupné z:

http://mesta.obce.cz/zs-kraj/vyhledat_kraj-124.htm

Seznam použitých zkratk

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
cca	cirka
CRO	Centrální registr občanů
č.	číslo
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ČZU	Česká zemědělská univerzita
EU	Evropská unie
Eurostat	Statistický úřad Evropské unie
g	gram
km	kilometr
km ²	kilometr čtvereční
kol.	kolektiv
mil.	milión
mj.	mimo jiné
např.	například
ob.	obyvatel
obr.	obrázek
OSN	Organizace spojených národů
př.	příklad
r.	roku

s.	strana
Sb.	Sbírka zákonů
SLDB	Sčítání lidu, domů a bytů
stol.	století
tab.	tabulka
tis.	tisíc
tj.	to jest
tzn.	to znamená
tzv.	tak zvaný
vyd.	vydání

Seznam příloh

Příloha č. 1 Mapy Olomouckého kraje

Obr. 1 Administrativní členění Olomouckého kraje

Obr. 2 Geografická mapa Olomouckého kraje

Příloha č. 2 Tabulky a grafy k provedené analýze

Obr. 1 Relativní počet obyvatel v ČR podle věkových skupin v roce 2012

Obr. 2 Relativní počet obyvatel v Olomouckém kraji podle věkových skupin
v roce 2012

Obr. 3 Počet obyvatel podle pětiletých věkových skupin a pohlaví v ČR v roce
2012

Obr. 4 Počet obyvatel podle pětiletých věkových skupin a pohlaví
v Olomouckém kraji

Obr. 5 Relativní podíl jednotlivých prvotních příčin smrti v ČR v roce 2012

Obr. 6 Relativní podíl jednotlivých prvotních příčin smrti v Olomouckém kraji
v roce 2012

Obr. 7 Index rozvodovosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje
v jednotlivých letech

Tab. 1 Počet obyvatel v jednotlivých okresech Olomouckého kraje
v jednotlivých letech

Tab. 2 Počet mužů a žen v jednotlivých letech

Tab. 3 Počet obyvatel ČR podle věkových skupin v jednotlivých letech

Tab. 4 Počet obyvatel Olomouckého kraje podle věkových skupin
v jednotlivých letech

Tab. 5 Počet obyvatel podle pětiletých věkových skupin a pohlaví v ČR a
v Olomouckém kraji v roce 2012

Tab. 6 Průměrný věk obyvatel v jednotlivých letech

Tab. 7 Průměrný věk obyvatel v jednotlivých okresech Olomouckého kraje
v jednotlivých letech

Tab. 8 Průměrný věk obyvatel podle pohlaví v jednotlivých okresech
Olomouckého kraje v roce 2012

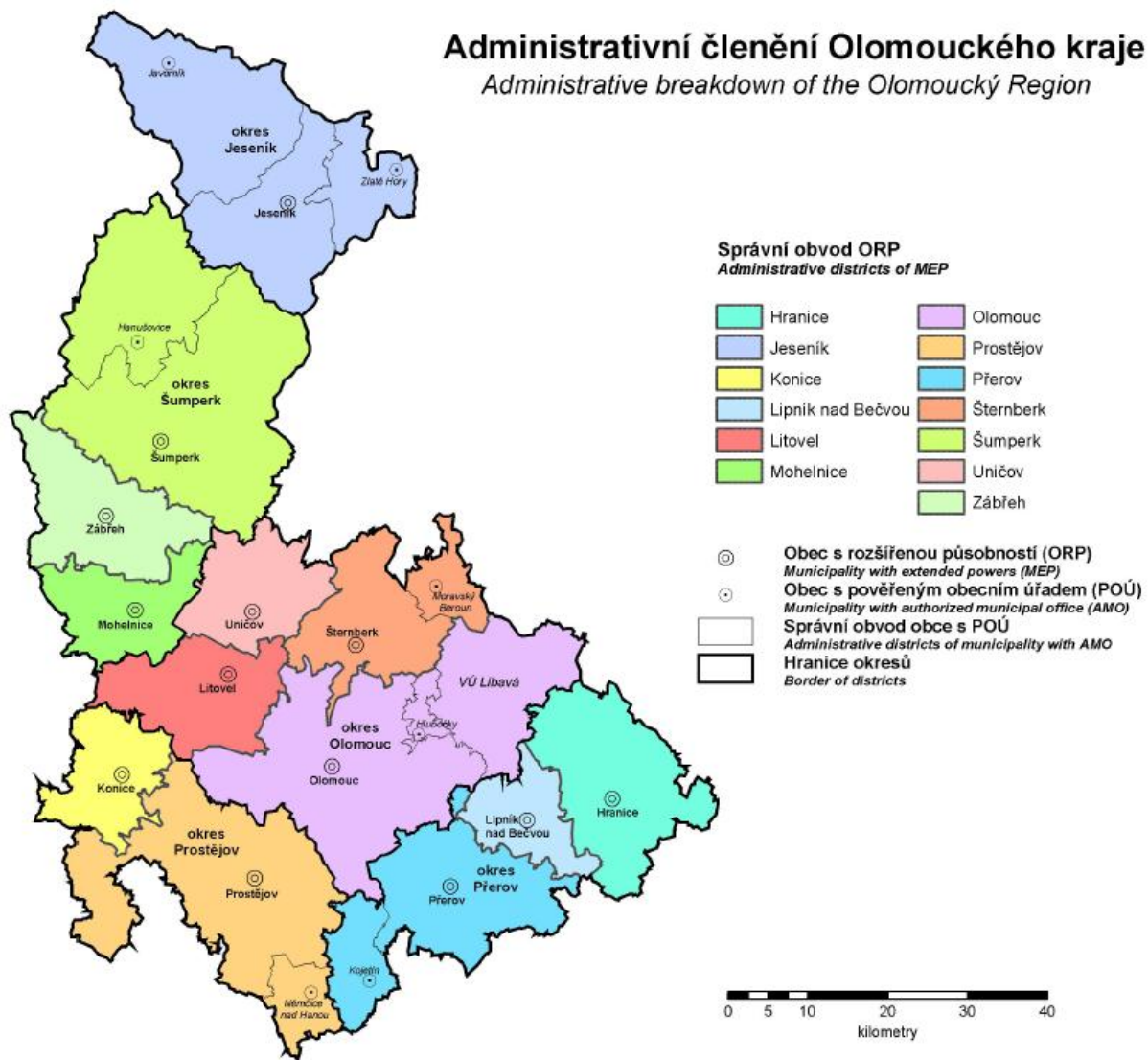
- Tab. 9 Index stáří v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v roce 2012
- Tab. 10 Hrubá míra úmrtnosti v jednotlivých letech
- Tab. 11 Hrubá míra úmrtnosti podle pohlaví v jednotlivých letech
- Tab. 12 Hrubá míra úmrtnosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech
- Tab. 13 Střední délka života podle pohlaví v jednotlivých letech
- Tab. 14 Kojenecká úmrtnost v jednotlivých letech
- Tab. 15 Novorozenecká úmrtnost v jednotlivých letech
- Tab. 16 Počet narození v jednotlivých letech
- Tab. 17 Přirozený přírůstek obyvatel na 1000 obyvatel středního stavu v jednotlivých letech
- Tab. 18 Přirozený přírůstek obyvatel na 1000 obyvatel středního stavu v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech
- Tab. 19 Hrubá míra porodnosti v jednotlivých letech
- Tab. 20 Hrubá míra porodnosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech
- Tab. 21 Hrubá míra potratovosti v jednotlivých letech
- Tab. 22 Index potratovosti v jednotlivých letech
- Tab. 23 Hrubá míra potratovosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech
- Tab. 24 Index potratovosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech
- Tab. 25 Hrubá míra sňatečnosti v jednotlivých letech
- Tab. 26 Hrubá míra sňatečnosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech
- Tab. 27 Hrubá míra rozvodovosti v jednotlivých letech
- Tab. 28 Index rozvodovosti v jednotlivých letech
- Tab. 29 Hrubá míra rozvodovosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech
- Tab. 30 Index rozvodovosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech
- Tab. 31 Ukazatele migrace v Olomouckém kraji v jednotlivých letech
- Tab. 32 Hrubá míra imigrace v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

Tab. 33 Hrubá míra emigrace v jednotlivých okresech Olomouckého kraje
v jednotlivých letech

Tab. 34 Hrubá míra čisté migrace v jednotlivých okresech Olomouckého kraje
v jednotlivých letech

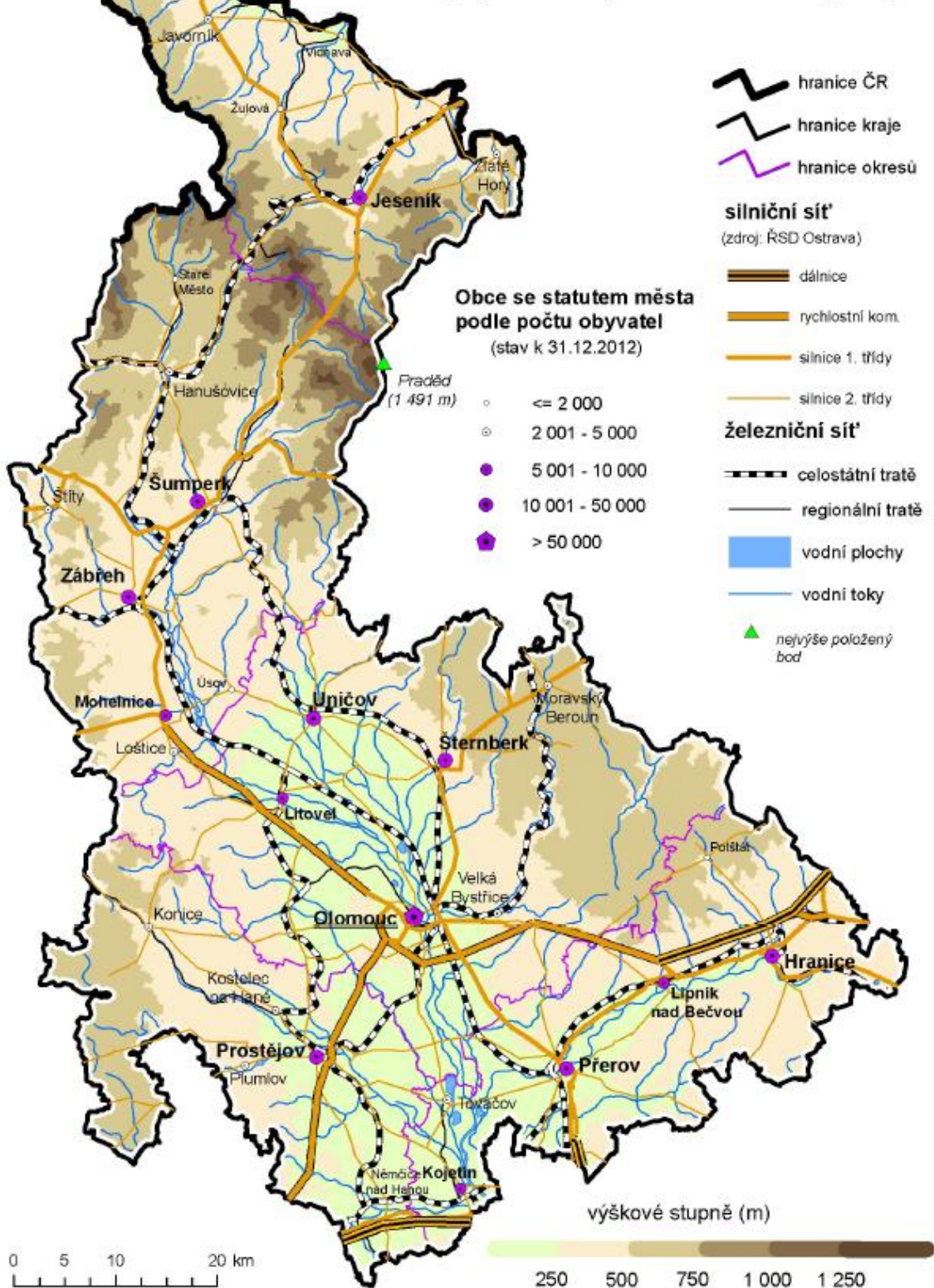
Přílohy

Příloha č. 1 – Mapy Olomouckého kraje

Obr. 1 – Administrativní členění Olomouckého kraje
Zdroj: Statistická ročenka Olomouckého kraje 2013

Geografická mapa Olomouckého kraje Geographical map of the Olomoucký Region

Obr. 2 – Geografická mapa Olomouckého kraje
Zdroj: Statistická ročenka Olomouckého kraje 2013

Příloha č. 2 – Tabulky a grafy k provedené analýze

Okres	1980	1991	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Jeseník	42238	42583	41919	41852	41722	41487	41318	41175	40486	40310
Olomouc	226354	228199	228554	228673	229459	230847	231472	231897	232032	232044
Prostějov	116199	112208	109320	109523	109811	109976	110215	110122	109539	109434
Přerov	139516	138379	134128	134479	134958	135044	134510	134072	133023	132768
Šumperk	124096	125972	125060	124896	124558	124468	124430	124395	123558	123281

Tab. 4 – Počet obyvatel v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

Česká republika	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Muži	5013040	5048101	5113332	5150509	5160782	5153009	5160913
Ženy	5253606	5274588	5316360	5340983	5356465	5343663	5348373
Olomoucký kraj	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Muži	311413	312377	313453	313625	313420	312112	311644
Ženy	328010	328131	328369	328320	328241	326736	326193

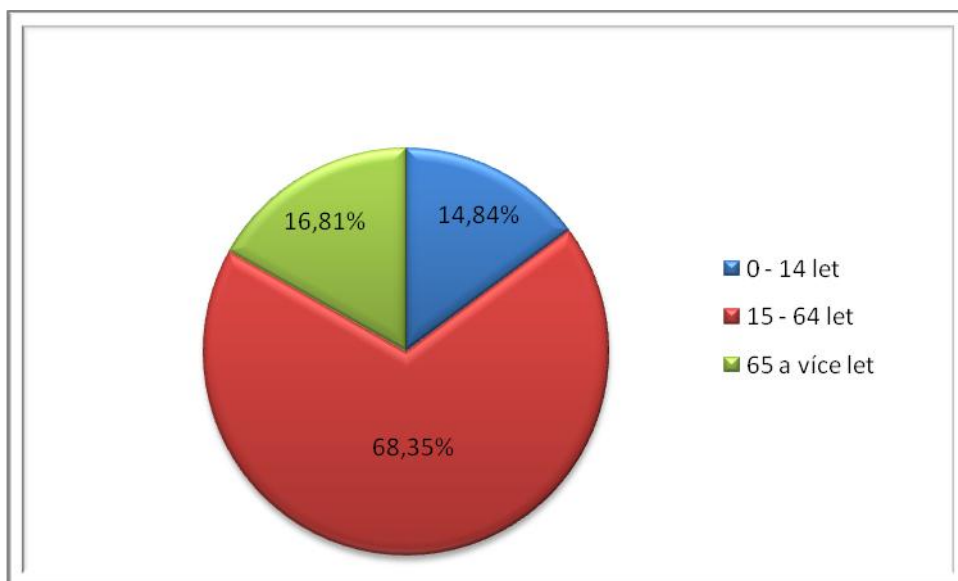
Tab. 5 – Počet mužů a žen v jednotlivých letech

Věková skupina	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
0 - 14 let	1479500	1476900	1480000	1494400	1518100	1541200	1560300
15 - 64 let	7325200	7391400	7431400	7413600	7378800	7262800	7188200
65 a více let	1482400	1512800	1556200	1598900	1635800	1701400	1767600

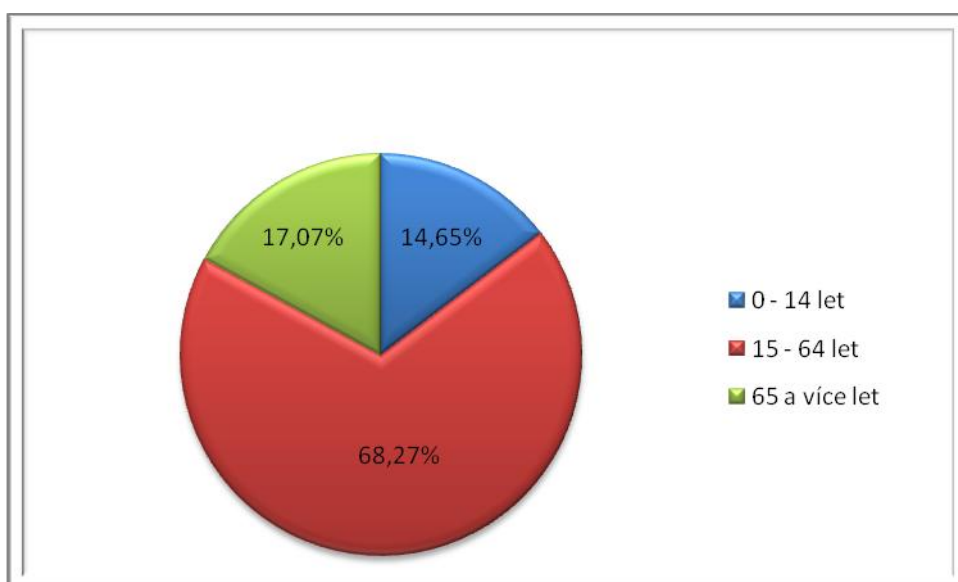
Tab. 3 – Počet obyvatel ČR podle věkových skupin v jednotlivých letech

Věková skupina	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
0 - 14 let	92378	91434	90741	90938	91795	92972	93440
15 - 64 let	454820	455756	454240	451614	448607	440747	435300
65 a více let	92696	94601	97156	99489	101279	104919	108869

Tab. 4 – Počet obyvatel Olomouckého kraje podle věkových skupin v jednotlivých letech

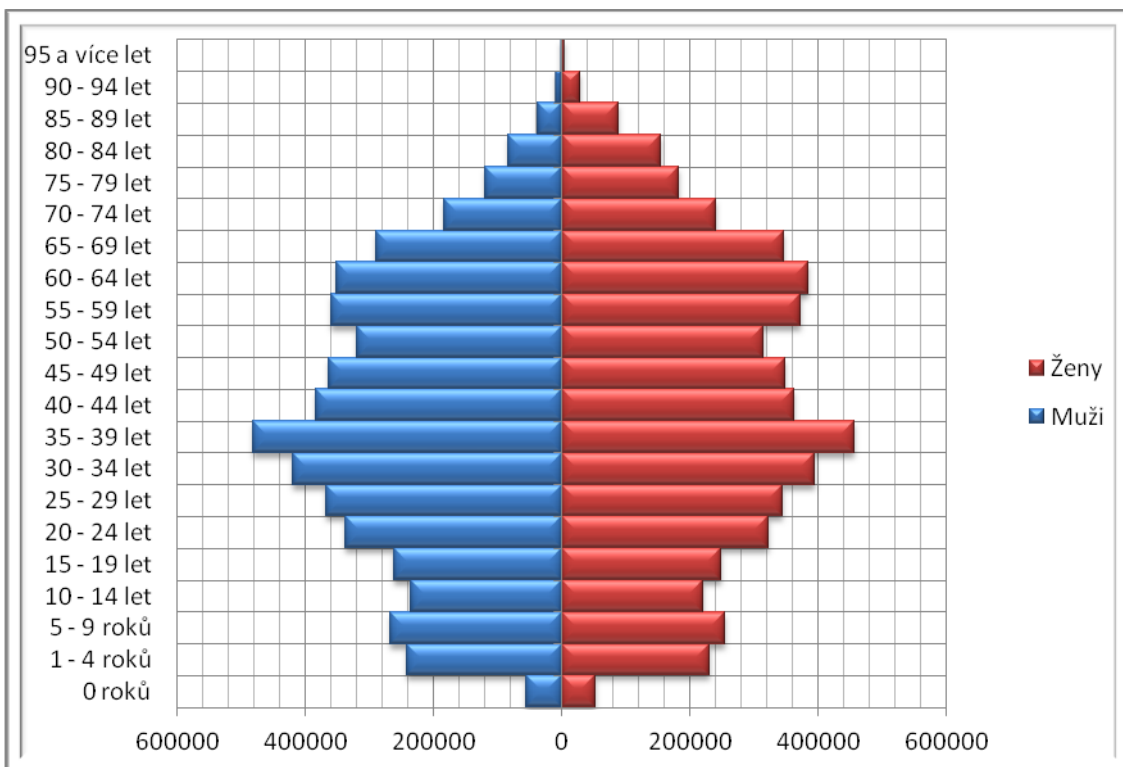
Obr. 1 - Relativní počet obyvatel v ČR podle věkových skupin v roce 2012

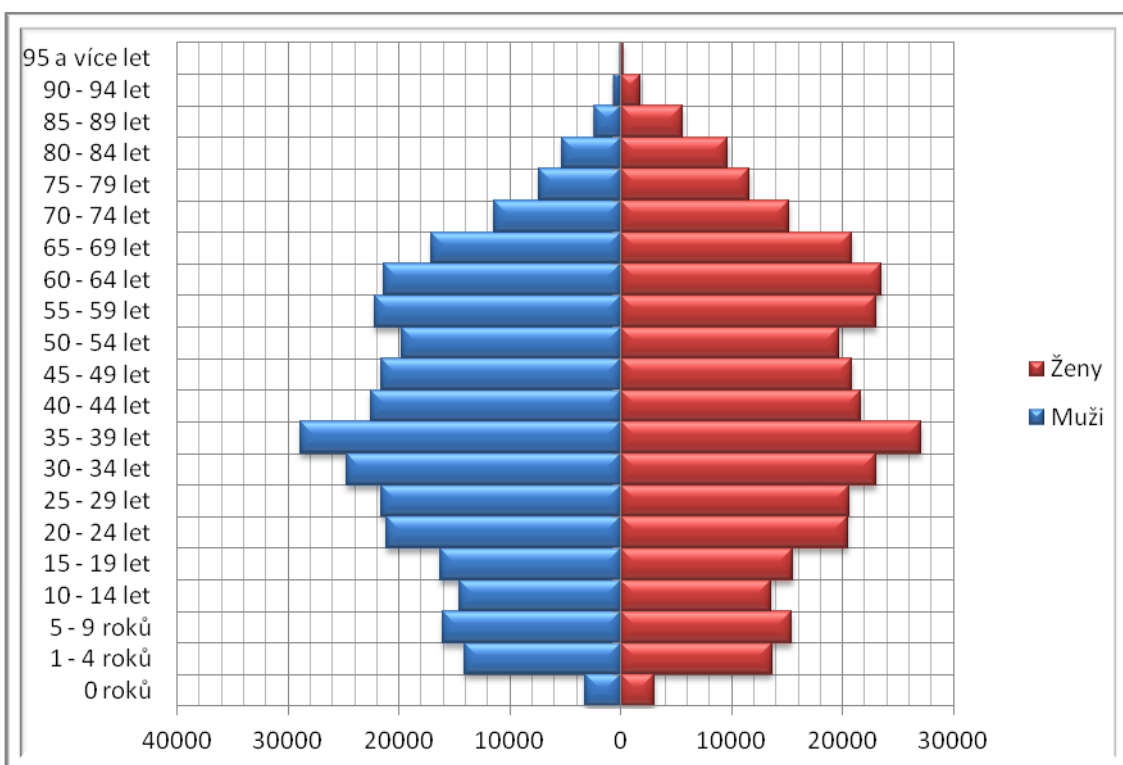
Obr. 2 - Relativní počet obyvatel v Olomouckém kraji podle věkových skupin v roce 2012

Počet obyvatel podle pětiletých věkových skupin v ČR a v Olomouckém kraji v roce 2012					
ČR	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy
0 roků	55 576	53 116	108 692	1,08 %	0,99 %
1 - 4 roků	242 248	230 760	473 008	4,69 %	4,31 %
5 - 9 roků	268 298	254 530	522 828	5,20 %	4,76 %
10 - 14 let	234 407	221 361	455 768	4,54 %	4,14 %
15 - 19 let	261 554	248 711	510 265	5,06 %	4,65 %
20 - 24 let	337 096	322 990	660 086	6,53 %	6,04 %
25 - 29 let	366 360	345 133	711 493	7,09 %	6,45 %
30 - 34 let	418 632	394 481	813 113	8,11 %	7,37 %
35 - 39 let	481 286	455 538	936 824	9,32 %	8,51 %
40 - 44 let	383 187	362 606	745 793	7,42 %	6,78 %
45 - 49 let	362 884	347 406	710 290	7,03 %	6,49 %
50 - 54 let	319 634	314 690	634 324	6,19 %	5,88 %
55 - 59 let	359 007	371 869	730 876	6,95 %	6,95 %
60 - 64 let	350 625	384 522	735 147	6,79 %	7,18 %
65 - 69 let	290 217	345 652	635 869	5,62 %	6,46 %
70 - 74 let	182 877	240 725	423 602	3,54 %	4,50 %
75 - 79 let	119 173	182 793	301 966	2,31 %	3,42 %
80 - 84 let	83 879	154 154	238 033	1,62 %	2,88 %
85 - 89 let	37 253	88 829	126 082	0,72 %	1,66 %
90 - 94 let	9 102	27 836	36 938	0,18 %	0,52 %
95 a více let	1 054	4 074	5 128	0,02 %	0,08 %
Celkem	5 164 349	5 351 776	10 516 125	100,00 %	100,00 %
Olomoucký kraj	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy
0 roků	3 196	3 068	6 264	1,03 %	0,94 %
1 - 4 roků	14 070	13 642	27 712	4,52 %	4,18 %
5 - 9 roků	16 003	15 380	31 383	5,14 %	4,72 %
10 - 14 let	14 494	13 587	28 081	4,65 %	4,17 %
15 - 19 let	16 211	15 566	31 777	5,20 %	4,77 %
20 - 24 let	21 112	20 472	41 584	6,78 %	6,28 %
25 - 29 let	21 603	20 623	42 226	6,93 %	6,33 %
30 - 34 let	24 728	23 050	47 778	7,94 %	7,07 %
35 - 39 let	28 833	27 061	55 894	9,25 %	8,30 %
40 - 44 let	22 512	21 620	44 132	7,22 %	6,63 %
45 - 49 let	21 583	20 817	42 400	6,93 %	6,39 %
50 - 54 let	19 778	19 654	39 432	6,35 %	6,03 %
55 - 59 let	22 201	23 055	45 256	7,12 %	7,07 %
60 - 64 let	21 297	23 524	44 821	6,83 %	7,22 %
65 - 69 let	17 021	20 839	37 860	5,46 %	6,39 %
70 - 74 let	11 417	15 229	26 646	3,66 %	4,67 %
75 - 79 let	7 312	11 552	18 864	2,35 %	3,54 %
80 - 84 let	5 232	9 649	14 881	1,68 %	2,96 %
85 - 89 let	2 350	5 570	7 920	0,75 %	1,71 %
90 - 94 let	601	1 776	2 377	0,19 %	0,54 %
95 a více let	54	267	321	0,02 %	0,08 %
Celkem	311 608	326 001	637 609	100,00 %	100,00 %

Tab. 5 – Počet obyvatel podle pětiletých věkových skupin a pohlaví v ČR a v Olomouckém kraji v roce 2012

Obr. 3 - Počet obyvatel podle pětiletých věkových skupin a pohlaví v ČR v roce 2012

Obr. 4 - Počet obyvatel podle pětiletých věkových skupin a pohlaví v Olomouckém kraji v roce 2012

Území	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	40,0	40,2	40,3	40,5	40,6	40,8	41,1	41,3
Olomoucký kraj	39,8	40,1	40,3	40,5	40,7	40,9	41,2	41,5

Tab. 6 – Průměrný věk obyvatel v jednotlivých letech

Okres	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Jeseník	39,4	39,8	40,2	40,5	40,8	41,2	41,6
Olomouc	40,1	40,3	40,5	40,6	40,8	41,0	41,2
Prostějov	40,5	40,7	40,8	41,0	41,1	41,3	41,6
Přerov	40,2	40,4	40,6	40,9	41,1	41,5	41,7
Šumperk	39,9	40,1	40,4	40,7	40,9	41,3	41,5

Tab. 7 – Průměrný věk obyvatel v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

Okres	Muži	Ženy
Jeseník	40,1	43,0
Olomouc	39,7	42,7
Prostějov	40,1	43,1
Přerov	40,2	43,3
Šumperk	40,0	43,0

Tab. 8 – Průměrný věk obyvatel podle pohlaví v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v roce 2012

Okres	Lidé	Muži	Ženy
Jeseník	114,2	92,8	136,0
Olomouc	112,5	88,6	137,6
Prostějov	118,0	93,5	143,5
Přerov	124,0	97,3	152,1
Šumperk	115,7	91,9	140,8

Tab. 9 – Index stáří v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v roce 2012

Území	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	10,55	10,17	10,14	10,06	10,24	10,16	10,18	10,29
Olomoucký kraj	10,14	9,85	10,08	10,02	10,44	10,52	10,27	10,51

Tab. 10 – Hrubá míra úmrtnosti v jednotlivých letech

Česká republika	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Muži	10,83	10,51	10,44	10,38	10,50	10,49	10,51	10,57
Ženy	10,27	9,85	9,84	9,76	9,99	9,84	9,86	10,03
Olomoucký kraj	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Muži	10,50	10,25	10,61	10,34	10,63	10,96	10,75	11,10
Ženy	9,80	9,47	9,58	9,72	10,26	10,09	9,80	9,94

Tab. 11 – Hrubá míra úmrtnosti podle pohlaví v jednotlivých letech

Okres	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Jeseník	9,90	9,77	9,64	10,49	10,38	9,91	10,57	10,59
Olomouc	9,74	9,55	9,59	9,56	9,99	9,97	9,82	10,01
Prostějov	11,55	10,70	10,27	11,09	11,71	12,12	11,05	10,94
Přerov	10,07	9,71	10,56	10,38	10,66	10,25	10,34	10,77
Šumperk	9,78	9,82	10,45	9,38	9,95	10,61	10,25	10,74

Tab. 12 - Hrubá míra úmrtnosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

Česká republika	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Muži	72,9	73,4	73,7	74,0	74,2	74,4	74,7	75,0
Ženy	79,1	79,7	79,9	80,1	80,1	80,6	80,7	80,9
Olomoucký kraj	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Muži	73,0	73,2	73,3	73,5	73,9	74,02	74,14	74,28
Ženy	79,5	79,7	79,9	79,9	80,0	80,28	80,67	80,98

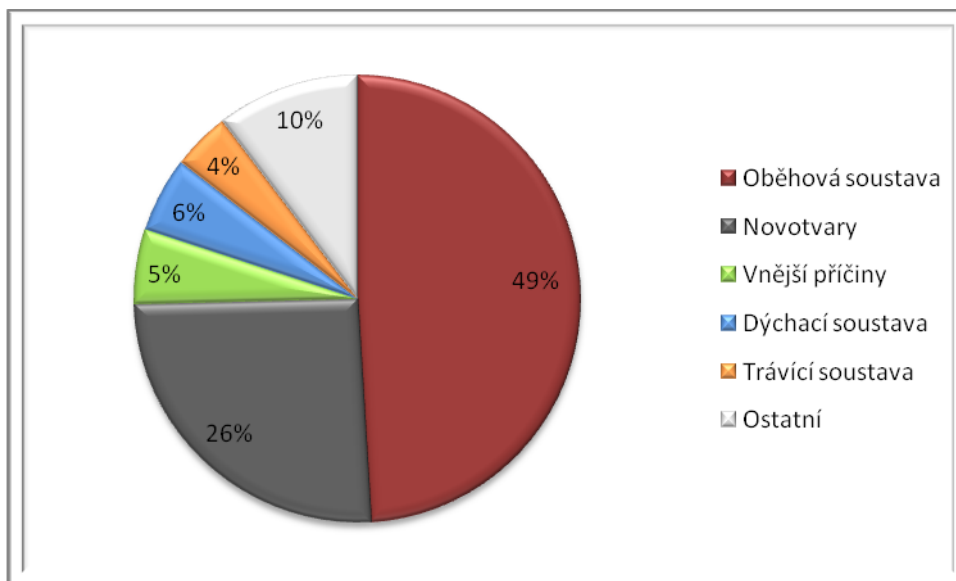
Tab. 13 – Střední délka života podle pohlaví v jednotlivých letech

Území	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	3,4	3,3	3,1	2,8	2,9	2,7	2,7	2,6
Olomoucký kraj	3,2	5,1	2,6	2,5	4,8	2,5	2,7	2,5

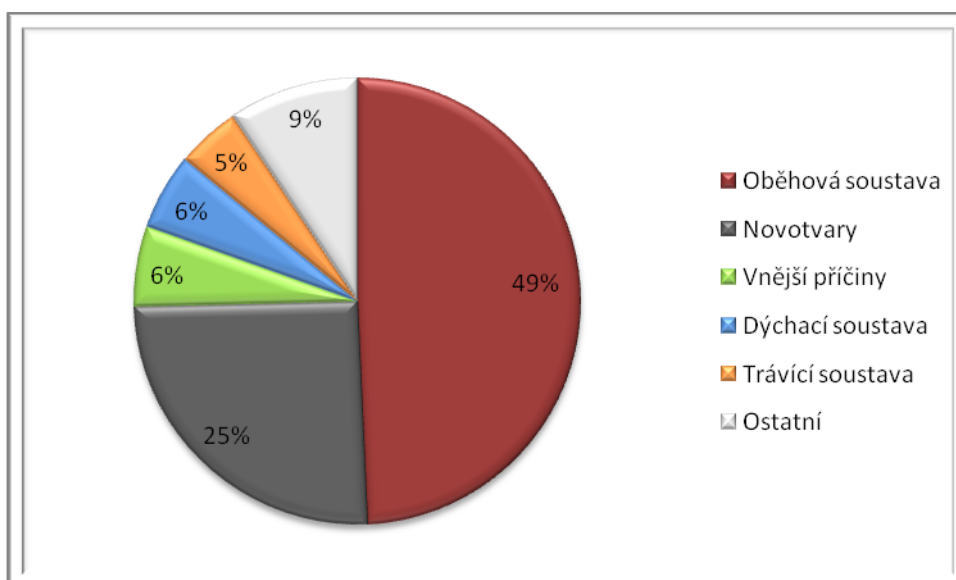
Tab. 14 – Kojenecká úmrtnost v jednotlivých letech

Území	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	2,0	2,3	2,1	1,8	1,6	1,7	1,7	1,6
Olomoucký kraj	1,6	3,3	1,9	1,3	3,2	1,7	2,2	1,7

Tab. 15 – Novorozenecká úmrtnost v jednotlivých letech

Obr. 5 - Relativní podíl jednotlivých prvotních příčin smrti v ČR v roce 2012

Obr. 6 - Relativní podíl jednotlivých prvotních příčin smrti v Olomouckém kraji v roce 2012

Území	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	102498	106130	114947	119842	118667	117446	108990	108955
Olomoucký kraj	6201	6445	6950	7134	7150	6936	6336	6319

Tab. 16 – Počet narození v jednotlivých letech

Území	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	-0,56	0,14	0,97	1,40	1,04	0,98	0,17	0,04
Olomoucký kraj	-0,46	0,20	0,74	1,07	0,67	0,27	-0,39	-0,62

Tab. 17 - Přirozený přírůstek obyvatel na 1000 obyvatel středního stavu v jednotlivých letech

Okres	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Jeseník	-0,50	-0,84	0,34	-0,55	0,19	-0,61	-1,93	-1,64
Olomouc	0,14	0,94	1,56	1,98	1,59	1,34	1,29	0,66
Prostějov	-1,90	-0,88	0,76	0,34	-0,44	-1,33	-1,04	-1,30
Přerov	-0,47	0,33	-0,20	0,15	-0,22	0,31	-1,41	-1,39
Šumperk	-0,30	0,01	0,36	1,57	1,05	-0,06	-1,36	-1,28

Tab. 18 - Přirozený přírůstek obyvatel na 1000 obyvatel středního stavu v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

Území	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	9,99	10,31	11,10	11,46	11,28	11,14	10,35	10,33
Olomoucký kraj	9,70	10,08	10,85	11,12	11,14	10,81	9,92	9,91

Tab. 19 - Hrubá míra porodnosti v jednotlivých letech

Okres	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Jeseník	9,40	8,94	9,97	9,93	10,58	9,30	8,64	8,96
Olomouc	9,89	10,50	11,15	11,54	11,58	11,31	11,11	10,70
Prostějov	9,65	9,82	11,03	11,43	11,27	10,80	10,01	9,67
Přerov	9,60	10,04	10,36	10,53	10,45	10,55	8,94	9,41
Šumperk	9,48	9,82	10,81	10,95	11,00	10,56	8,89	9,47

Tab. 20 - Hrubá míra porodnosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

Území	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	3,91	3,89	3,96	3,97	3,86	3,73	3,70	3,59
Olomoucký kraj	3,46	3,44	3,52	3,34	3,29	3,13	3,34	3,20

Tab. 21 - Hrubá míra potratovosti v jednotlivých letech

Území	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	39,05	37,65	35,60	34,58	34,15	33,44	35,66	34,63
Olomoucký kraj	35,61	34,17	32,40	30,07	29,55	28,92	33,70	32,33

Tab. 22 - Index potratovosti v jednotlivých letech

Okres	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Jeseník	3,13	4,44	3,86	3,45	3,95	3,57	4,62	3,03
Olomouc	3,40	3,09	3,39	3,17	2,74	2,89	3,18	3,25
Prostějov	3,46	3,44	3,59	3,36	3,67	3,36	3,00	3,20
Přerov	3,67	3,81	3,54	3,40	3,36	3,04	3,08	3,22
Šumperk	3,44	3,36	3,55	3,55	3,68	3,30	3,81	3,17

Tab. 23 - Hrubá míra potratovosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

Okres	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Jeseník	33,25	49,73	38,70	34,71	37,30	38,38	53,43	33,80
Olomouc	34,38	29,40	30,36	27,48	23,69	25,59	28,64	30,33
Prostějov	35,83	35,04	32,54	29,36	32,61	31,12	30,02	33,08
Přerov	38,20	38,00	34,19	32,28	32,17	28,83	34,48	34,19
Šumperk	36,26	34,23	32,81	32,43	33,46	31,23	42,86	33,48

Tab. 24 - Index potratovosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

Území	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	5,06	5,15	5,54	5,03	4,56	4,44	4,30	4,30
Olomoucký kraj	4,79	5,01	5,19	4,83	4,40	4,17	4,08	4,18

Tab. 25 - Hrubá míra sňatečnosti v jednotlivých letech

Okres	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Jeseník	4,79	4,52	5,01	4,34	4,43	4,23	3,75	3,99
Olomouc	5,24	5,43	5,69	5,05	4,58	4,43	4,19	4,53
Prostějov	4,30	4,56	5,37	4,84	4,26	3,92	3,96	4,11
Přerov	4,74	4,88	4,71	4,55	4,39	4,13	4,08	3,88
Šumperk	4,46	4,96	4,70	4,87	4,20	3,91	4,07	4,00

Tab. 26 - Hrubá míra sňatečnosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

Území	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	3,06	3,06	3,02	3,00	2,78	2,93	2,68	2,51
Olomoucký kraj	3,01	3,13	2,89	2,94	2,71	2,84	2,71	2,39

Tab. 27 - Hrubá míra rozvodovosti v jednotlivých letech

Území	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	60,37	59,43	54,46	59,67	60,87	65,85	62,28	58,40
Olomoucký kraj	62,88	62,48	55,73	60,81	61,58	68,15	66,53	57,17

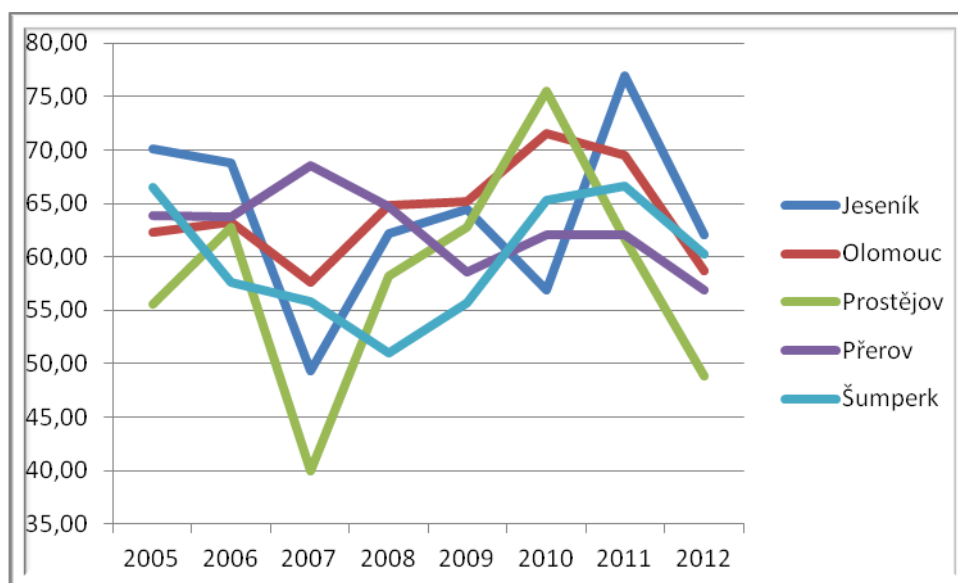
Tab. 28 - Index rozvodovosti v jednotlivých letech

Okres	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Jeseník	3,36	3,11	2,47	2,70	2,86	2,40	2,89	2,48
Olomouc	3,27	3,43	3,28	3,27	2,99	3,17	2,91	2,65
Prostějov	2,39	2,86	2,15	2,82	2,68	2,96	2,45	2,01
Přerov	3,03	3,11	3,22	2,95	2,57	2,57	2,53	2,21
Šumperk	2,97	2,86	2,63	2,48	2,34	2,56	2,71	2,41

Tab. 29 - Hrubá míra rozvodovosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

Okres	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Jeseník	70,15	68,78	49,28	62,22	64,48	56,90	76,97	62,11
Olomouc	62,35	63,20	57,62	64,81	65,13	71,60	69,48	58,67
Prostějov	55,53	62,73	40,00	58,27	62,77	75,46	61,75	48,89
Přerov	63,84	63,72	68,50	64,72	58,54	62,09	62,06	56,89
Šumperk	66,49	57,58	55,80	50,99	55,75	65,30	66,60	60,24

Tab. 60 - Index rozvodovosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

Obr. 7 - Index rozvodovosti v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

Olomoucký kraj	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Hrubá míra imigrace	7,00	8,13	10,90	7,10	5,95	6,23	6,04	5,94
Hrubá míra emigrace	6,94	7,19	8,68	7,62	6,77	7,07	6,26	6,93
Hrubá míra čisté migrace	0,05	0,94	2,22	-0,53	-0,82	-0,83	-0,23	-0,99

Tab. 31 – Ukazatele migrace v Olomouckém kraji v jednotlivých letech

Okres	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Jeseník	10,02	14,81	11,10	12,15	10,50	9,69	9,14	8,29
Olomouc	8,83	10,12	15,63	11,28	9,81	9,75	10,15	10,18
Prostějov	11,53	11,89	12,43	10,37	9,61	9,83	9,67	9,97
Přerov	11,27	13,43	18,38	10,48	8,37	8,53	8,37	8,71
Šumperk	6,81	8,34	8,80	7,00	6,37	7,32	7,36	6,59

Tab. 32 - Hrubá míra imigrace v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

Okres	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Jeseník	12,45	15,51	17,71	15,47	14,30	12,97	12,28	14,02
Olomouc	8,89	9,58	10,93	10,09	9,22	9,44	8,90	9,83
Prostějov	9,07	9,15	10,04	9,07	8,66	8,79	8,72	10,44
Přerov	10,18	10,76	14,50	13,91	11,11	11,76	10,25	10,05
Šumperk	8,94	9,55	10,12	8,26	8,29	8,55	8,65	8,66

Tab. 33 - Hrubá míra emigrace v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech

Okres	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Jeseník	-2,43	-0,69	-6,62	-3,33	-3,80	-3,28	-3,14	-5,73
Olomouc	-0,07	0,54	4,70	1,20	0,59	0,31	1,24	0,36
Prostějov	2,47	2,74	2,40	1,30	0,94	1,04	0,95	-0,47
Přerov	1,10	2,67	3,88	-3,43	-2,74	-3,23	-1,88	-1,33
Šumperk	-2,13	-1,21	-1,32	-1,26	-1,92	-1,22	-1,29	-2,07

Tab. 34 - Hrubá míra čisté migrace v jednotlivých okresech Olomouckého kraje v jednotlivých letech